

Hea Kodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 1 (59)

talv
2014

Terves kehas
hea kodanik

KRISTJAN PUUSILD,
jooksufilosoof
ja MTÜ Elujooks
eestvedaja

Teet Suur / Virumaa Elu

Valida joostes elu

Meid ümbritsevad iga päev väga erinevad maailmad. Mõned neist on suhteliselt püsivad, teised aga muutuvad kiiresti. Näiteks tunnetame oma lähedasi võrdlemisi muutumatutena.

Enamasti ei märka me, kuidas muutuvad majad või liiklus, rääkimata loodusest. Ilm on aga iga päev erinev, kuigi me ei pruugi ka seda tähele panna, sest oleme hõivatud ülesannete ja mõtetega. Maailmade tunnetamine ja mitmekesisus näib sõltuvat meie endi kohalolust ja teadlikkusest, millest meil tihtipeale puudu on.

Jooksurajal kohtan tihti inimesi, kelle puhul jääb mulje, et nende jooksupõlv on iga päev ühesugune. Joostakse samal rajal, sama muusikaga, samade muredega, sama kiirusega, sama kaua. Sellest muljest võib oletada, et jooksmisest ja võib-olla ka elust on saanud harjumus, mis peidab ära maailmade mitmekesisuse ja muutlikkuse.

Tervislikud harjumused hoiavad küll vormis, aga vaadeldes tervist laiemalt, selgub, et kvaliteedi määravad pigem avatus uuele kogemusele ja võime kogemusest õppida. Iga päev ühtmoodi joostes sellist kogemust ei saa. Treenides võib paraneda oma tulemusi, kuid elukvaliteet ei

pruugi niimoodi harjutades paraneda. Usun, et õppida ja erinevaid maailmu avastada on võimalik siis, kui ollakse iseendas ja hetkes kohal.

Proovigem ühel päeval joosta täiesti uuel rajal, teadmata, millal või kus te lõpetate. Jookske kaks korda aeglasemalt ja hoidke oma meeled vaatlejana avatud.

Püüdke kogetavat mitte nimetada, ärge andke hinnanguid. Kui vaja, seisatage.

Suhestuge kõigega, mis teie tunnetusse voolab – kõrvade, nina, jalataldade, kogu keha abil. Püüdke kogetavat mitte nimetada, ärge andke hinnanguid. Kui vaja, seisatage. Las ilmad, loomad-linnud, teised inimesed, lõhnad ja tuuled, vihmad ja päike voolavad teist läbi. Lubage neil end puhastada ja laske endal hingata.

Pärast sellist jooksu olete puhunud. Teid valdab vabadus ja loominguilisus. Olek on teisenenud, see pakatab elujõust ning järgmistes tegemistes märkavad teie värskust ja kergust ka teised. Võiks öelda,

et teis on tunda armastust, mis tõmbab enda poole kõike vägevat.

Alguses võib sellise jooksu kogemine tunduda raske. Mõtted ja plaanid tikuvad ligi, mured ja meenutused tõmbavad tähelepanu endale. Aga kui teadvusesse kerkivat teadvustada ja keskenduda ikka ja jälle kogemisele, võib juhtuda, et saame osa vabadusetundest ja kergusest.

Jooksmine võiks olla seesugune elukvaliteedi harjutamine, enda juurde tulemine, meditatiivne suhe maailmaga. Alguses võib olla raske, seepärast ongi vaja aeg-ajalt peatuda, joosta aeglasemalt, et olla kohal. Tunnetage oma keha seespiselt ja hooake maailma väljast ilma olemasolevate mõttemustriteta, täiesti uuena! Proovige!

Paljud meist ei jookse talvel, sest on külm ja libe. Mina jälle ei suuda talvisele jooksurajale kuidagi vastu panna. See kutsub ja tõmbab enda poole, sest on teistsugune, värske ja uus.

On raske leida midagi ilusamat ja õhulisemat, kui joosta talvehommikul metsas üle värske lume, kuulates lumekrudinat jalge all ning jättes esimesed jäljed lumevaibale. Kuulatada aeg-ajalt ajatut vaikust ja vaadata oma hingeõhku, millest kiirgavad läbi päikesekiired.

Hea kodaniku ampluaa

“Tohoh! Miks Hea Kodanik järsku jooksmisest ja jalgpallist kirjutab? Kus on need päris kodanikuühiskonna teemad, nagu kaasamine ja rahastamine ja ühenduste töövõimekus?”

Selline küsimus võib uut numbrit uudistades tekkida nii mõnelgi lugejal. Ajakirja kokku pannes pidin endaltki paar korda küsima, mis sinna hea kodaniku (olgu siis suurte või väikeste tähtedega) ampluaasse ikka täpselt jääma peaks. Kuniks üks kaaneloo tegelane sõnas usutluse käigus, et kodanikuühiskonna mõistet on Eestis sageli liiga kitsalt käsitletud.

Mõistsin, et meie teemadering peakski olema laiem kui see, mida aktiivse vabakonna all tavaliselt silmas peetakse. Kui viimastel aastatel on Eestis õigusega täheldatud vabaühenduste mõju, koostöö ja ka eneseteadvuse kasvu, on oluline mees pidada, et mida tugevam meie-tunne tekib, seda kergem on sealt kedagi välja arvata, tähelepanuta jätta. Aga sellesama kodanikuaktiivsuse näiteid võib leida igalt poolt, olgu siis esimesed sammud tehtud jooksurajal, et hoida vaim värske, või tuues väärtused nagu “kogukond”, “kaasamine” ja “kodanikuaktiivsus” ühe jalgpalliklubi igapäevatöösse. Ning seepärast kirjutab Hea Kodanik ka jooksmisest ja jalgpallist.

Samamoodi väärib avaramat käsitlust heategevusega sageli seonduv “tagasi andmise” kontseptsioon. See väljend, annan ühiskonnale midagi tagasi, on saanud stampretoorikaks nii juhuannetajate kui ka pühendunud heategijate puhul, aga samuti osaks suurfirmade CSRist. Viimaseks sõomuks oli minu jaoks tuttava kunagine ülikooliavaldis, millesse ta oma õpimotivatsiooniks just selle fraasi kirjutas. Studeerima asus ta, muide, turundust ja reklaami, vot sulle tagasiandmist moosiga!

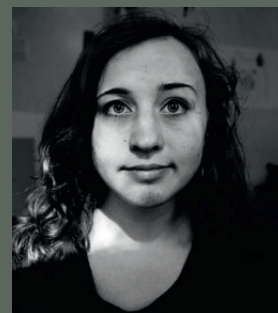
Selline lähenemine on mulle ikka ja jälle jätnud nullsumma mängu mulje: miinus üks ja pluss üks, mis lubab laiemat taustsüsteemi muutmata jätkata endise eluviisi ja mõttemallidega. Ehk enesekindlaltki, sest midagi on ju ometi tagasi antud.

Kuigi selles ajakirjanumbris on läbivateks teemadeks tervis ja sport ning heategevus, võiks järgnevate lehekülgede ühiseks niidiks tõmmata hoopis ootuspärasest rohkem tegemise. Nagu teevad jalgpalliklubid (lk-d 10–15), kes võtavad ette rohkem, kui põhikiri kohustab, või nagu teeb Lauri Luide (lk-d 29–33), kes võiks süsteemse heategevuse asemel nautida hoopis lustimist Eesti edukas IT-sektoris.

Seega võiks mõelda mitte tagasi andmisele, vaid ilma midagi ära võtmata juurde panemisele. Head tegema ja rohkem tegema peaksid motiveerima need tegevused ise, mitte võlgu olemise tunne. Just sellised ettevõtmised, olenemata valdkonnast, ongi hea kodaniku ja Hea Kodaniku ampluaa.

ANDREI LIIMETS

Seekord esikaanel: Maari Soekov

Olen Tartus elav ja õppiv illustraator. Olen joonistanud nii kaua, kui mäletan. Minu illustratsioonid tegelevad unenägude, muinasjuttude ning teisenenud maailmataju seisunditega. Mulle imponeerivad metafoorid ja metamorfoosid, sümboolne ebailm argireaalsuse taga. Oma töodes keskendun kaugel reaalsuse piiride taga elavatele olenditele, eskapistlikele kujumuutjatele ja muinasjuttudele, mis on omakorda metafoorideks ning mõtisklusteks sellest, mis toimub päriselus pärisinimestega.

“Uni” on pilt karakterist, kes on uinunud jaheda valgusega täidetud turvalises ruumis. Uni ravib haiget saanud hinge ning tervendab keha, laseb settida ja ümber kasvada ärkveloleku ajal läbielatud mõtetel ning kogemustel. Uni ei ole kunagi lihtsalt uni, vaid tähtis osa inimeseks olemisest!

Veel Maari töid:

www.facebook.com/MSoekovIllustration

Sisukord

ARVAMUS lk 2-4
Kristjan Puusild tervisespordist, Andrei Liimets heast kodanikust, Indrek Schwede jalgpallist.

LESIKA lk 8-9
Platoni plätudes Alari Rammo mõtiskleb avalikust huvist.

JALGPALLIKLUBID – OSA KODANIKUÜHISKONNAST? . lk 10-15
Andrei Liimets uurib, kuidas suhestab end kodanikuühiskonnaga Eesti vutimaailm.

VABAÜHENDUSED JA TERVIS lk 16-19
Tutvume lähemalt kuue ägeda tervisevaldkonnas tegutseva vabaühendusega.

KICKZ lk 20-21
Anna Karolin kirjutab, kuidas jalgpalli abil noori pahandustest eemal hoitakse.

ROHELISEKS KASVAMINE lk 22-23
Roy Strider juhatab teed Eesti öko riigiks saamiseks.

NÄGU NIME JUURDE lk 24-28
Serve the City juht Lauri Luide jagab kogemusi vabatahtlikuelust.

TARTU KAASAV EELARVE lk 29-33
Mari Öö Sarv uurib katseprojekti õnnestumiste ja komistamiste kohta.

HEATEGEVUS lk 34-37
Agne Tamm tutvustab heategevusuuringut, Urmo Kübar annetamise head tava.

EMSL JA TEMA LIIKMED lk 38-39
Poolte vahetamisest ja ridade täienemisest, pikemalt Eesti Lihashaigete Seltsist ja Liikumispuudega Inimeste Liidust.

TAGASI TULEVIKKU lk 40-43
Suuremad vabaühendused räägivad, mis 2014. aastaks plaanis.

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga kolm korda aastas ja trükiarv on seekord 3500.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle- ja pildimeistritele.

Tekstid valisid ja toimetasid

Andrei Liimets | andreiliimets@gmail.com

Urmo Kübar | urmo@ngo.ee

Alari Rammo | alari@ngo.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja

664 5077 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav www.ngo.ee/heakodanik. **Paberil** leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest. Oma postkasti saab ajakirja **tellida**, kui teatad koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastavad **regionaalministri** valitsemisalas Siseministeerium ning Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

REGIONAALMINISTRI
VALITSEMISALA

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior

Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

441 799
Trükitoode

Trükitud keskkonnateadlikus
trükikojas Ecoprint

JALGPALL suurendusklaasi all

Jalgpallist on saanud spordiilmas justkui riik riigis – teda nimetatakse ka ühiskonna peegliks. Sellele on jõudsalt kaasa aidanud televisioon, mis toob kauged ja tuntud vastasseisud koju kätte. Maailmakuulus on näiteks *el clasico* nime all tuntud Madridi Reali ja FC Barcelona vastasseis, mis peegeldab keskvõimu ja separatistliku Kataloonia pingelisi suhteid. Glasgow's on tuntud protestantide toetatud Rangersi ja katoliiklaste Celtici omavaheline leppimatu rivaliteet – esimeste pooldajad on veendunud unionistid, teised aga iiri juurtega iseseisvuslased. Kahe Šoti meeskonna mäng toob veideral moel üle mere kokku ka Põhja-Iirimaa protestandid, kes soovivad poliitilist liitu Ühendkuningriigiga, ja katoliiklased, kelle ideaal on iseseisev ühtne Iirimaa.

Jalgpalliusku Suurbritannias – nagu ka paljudes teistes paikades üle maailma – võimendab iga jalgpalliline vastasseis seega ühiskonnas toimuvat. Nagu on öelnud Venemaa poliitikaanalüütik Fjodor Lukjanov: “Jalgpall on nagu suurendusklaas, mis toob pinged mitmekordselt esile.”

Õnneks on jalgpallil omadus neid pingeid ohutult kanaliseerida. Tasub meele pidada, et ligi 95% maailma jalgpallist on amatöörspord, kus vägivald sisuliselt puudub, aga toetus oma meeskonnale, mis kehastab kogukonda, on tugev. Ilmeka kinnituse sellele sain 1990. aasta mais Imatras, kus kohaletulnud publik tiirles erilise agarusega söögi-joogileiti ääres. Nagu soomlased hiljem seletasid, polnud küsimus selles, et pealtvaatajatel – äsja kodust väljunud inimestel – olnuks kõht tühi. Ei, nad toetasid oma ostuga klubi.

Soomes erinevalt Eestist pole jalgpall-

litraditsioonid kunagi katkenud. Lapsevanemad kohtuvad omavahel võsukesti treeningule viies ja sealt tuues. Omakandirahvas satub jutusoonele mängudel, kus ajavad palli taga naabrilapsed, klassikaaslased, pruudid-peikad või lapsed ja lapselapsed. Kõige selle teeb võimalikuks asjaolu, et kuigi Soome on tuntud jäähoki- ja talispordima, on põhjanaabrite seas konkurentsituult harrastatuim ala olnud aastakümneid just jalgpall.

Ka Eestis on tuuled pöördunud. Vanuses kuni 19 aastat on jalgpalli harrastavaid poisse rohkem kui korvpalli, võrkpalli, käsipalli, jäähoki ja kergejõustikuga tegelejaid kokku. See loob pinnase, millelt jalgpall võib meilgi hakata senisest suuremal määral ühiskonna sidususele kaasa aitama. Väga häid juba olemasolevaid näiteid võib tuua Väandrast ja Kuusalust, kus vutist on saanud üks kohaliku elu käimatõmbajaid ja liitjaid.

Meie noored trügivad ise jalkatrenni ja rahul on ka vanemad. Põhjuse on täpselt sõnastanud läinud sajandi suurtreener Helenio Herrera: “See, kes mängib iseenda eest, mängib vastase eest. See, kes mängib meeskonna eest, mängib iseenda eest.”

Teiste sõnadega: jalgpall õpetab koostööd. Selleks et ründaja saaks skoorida, teeb eeltööd terve võistkond. Jalgpall julgustab iga üksikut mängijat vastutust võtma. Jalgpall õpetab üheskoos kaotama. Enam kui ükski teine spordiala õpetab jalgpall, et võita võib ka endast tugevamat, kui osata kompenseerida oma nõrkusi. Jalgpall õpetab elama.

INDREK SCHWEDE

Ajakirja Jalka peatoimetaja

Veel pisut mõjust

“Keerukas mõju”, Hea Kodanik nr 3/2013, lk 10–15

Vajalike andmete kogumine tähendab juhile kindlasti lisatööd, nõuab aega ja süvenemist. Oleme jõudnud tõdemuseni, et senised algatused on tuginenud enamasti sisetundele ja usule tegevuste kasulikkusse. Nüüd oleme püüdnud selgemalt mõtestada, mida vajavad lasterikkad pered Eesti ühiskonnas kõige enam ja mis avaldab neile kõige enam mõju.

Äsja valminud raportis olemegi sõnastanud neli peamist soovitud mõju: lasterikkade perede materiaalne turvalisus ühes ligipääsuga vajalikele teenustele, head arenguvõimalused tänu osalusele huvihariduses ja kvaliteetsetele koolitarvetele, aktiivsus ja suutlikkus nii pereringis kui väljaspool seda suhteid hoida ning igapäevaste toiduainete ja riiete tagatus. Iga mõjueesmärgiga oleme seostanud konkreetseid tegevusi, näiteks eestkostete ja seadusandlusalaane töö materiaalse turvalisuse tarbeks, ühisürituste ja koolituste

Mõju hindamine pole kõigile, sest paljud Eesti ühendused pole paraku võimelised mõju saavutama. Sel juhul jääb ka mõju hindamine lihtsalt paberimäärimiseks, millele pole tegelikkusega suurt pistmist. Põlve otsas oma rõõmuks tehtud ühendused teevad lõpuks ikka asju nii, nagu ise tahavad, hoolimata igasugustest objektiivsetest faktoritest. Mõju hindamine ei aita ka neid riigi käepikendustest vabahendusi, mis tegelikult sõltuvad paljus riigi rahastusest ja poliitilisest suvast.

Eesti Inimõiguste Keskusel on mõju hindamise teemaga tegelemine aidanud oma tegevusele strateegiliselt läheneda. Inimõigused on väga lai tegutsemisvaldkond, huupi tegutsemine on töö, aja ja raha raiskamine, seetõttu oleme palju panustanud oma tegevuse pikaajalisesse planeerimisse. Mõju hindamine pakub tööriistu, mis aitavad siduda tehtud plaanid igapäevase tegevusega ning hoida samas silmis ka kauget eesmärki.

Oleme oma mõju hindamisel alles päris alguses. Töötame ühiskondlike protsesside

korraldamine aktiivse eluviisi soodustamiseks, toidu- ja riideabi vahendamine jne.

Mõju mõõtmisest ja selle kommunikatsioonimise vajadusest on hakatud viimasel ajal üha enam rääkima. Tõuke selleks on andnud nii rahastajate, annetajate kui ka äri-sektori partnerite huvi ja soov olla otsuste tegemisel võimalikult informeeritud. Kuna teema on organisatsioonide jaoks suhteliselt uus, võiks mõju mõõtmise protsessi lihtsustada teatav standardiseerimine – näiteks laste ja perede valdkonnas võiks olla kokku lepitud pidepunktid, millest lähtuda.

Oma mõju suurenemiseks oleme teinud koostööd paljude laste ja perede valdkonnas ja hõlmavate MTÜdega. Hasartmängumaksu Nõukogu plaanitavad rahastuse muutused on andnud ainet koguneda ning pakkuda omapoolseid lahendusi

ja hoiakutega, mis on visad muutuma. Oleme sõnastanud mõjuindikaatoreid ning üritame jälgida nende saavutamist. Inimõiguste valdkond on paraku väga keeruline ja siin on osalisi, kelle tegevus või tegevusetus valdkonna arengut mõjutab. Tagasiside kogumine pole samuti veel nii loomulik tegevus, kui olla võiks, mõju hindamine aitab seda harjumust süvendada.

Mõjuindikaatoritena oleme kasutanud näiteks diskrimineerimisküsimustes töövaidluskomisjoni, kohtusse, voliniku, õiguskantsleri või meie poole pöördumiste arvu. See tähendab, et vaatame aasta-aastalt selle arvu muutumist. Lisaks saame mõju hinnata strateegilise hagelemise puhul kaasuste järgi, mille abil oleme kohtus edukalt mingisuguse kohtupraktika muudatuse saavutanud. Ka ainuüksi võrdse kohtlemise teemaliste kaasuste arvu suurenemine seniste üksikutega võrreldes toob kaasa teatud muutusi suhtumises ja olukorras, nagu oleme juba näinud meie varjupaigataotlejate õiguskliiniku töös. Õiguskliinik on oma lühikese eksistentsi jooksul saavutanud mitu olulist

ministeeriumile. Oleme seda teinud koos 13 organisatsiooniga (sh Unicef Eesti SA, Lastekaitse Liit, Eesti Lastefond jt). Laste vaesuse temaatikat arutades oleme ühise laua taga istunud EAPNi laste huvikaitse nõukogu liikmetega. Vähetähtis pole ka erinevate kampaaniate ja ettevõtmiste korraldamine Ettevõtlike Noorte koja ja Leo klubi noortega.

Oma mõju hindamisel teeme koostööd Jaan Apsiga ja välise eksperdi kaasamine on ennast igati õigustanud, kuna ta aitab märgata asju, mis võivad muidu tunduda tavaliste ja loomulike, kuid on tegelikult organisatsioonile erilised. Neid mõistes kasvab ka organisatsiooni kompetentsus.

AAGE ÕUNAP

Eesti Lasterikkade Perede Liit

kohtulahendit: näiteks selle, et varjupaigataotlejaid ei paigutata enam nii lihtsalt väljasaatmiskeskusesse või et pagulasstatuse saanud varjupaigataotlejalt ei küsita tagantjärele tasu väljasaatmiskeskuses viibitud aja eest, justkui oleks tegemist hotelliga. Samuti saame oma mõju mõõta suhteliselt konkreetset varjupaigataotlejatele pakutava õigusteenuse kvaliteedi puhul (korraldame tagasisideküsitlusi).

Oma tegevuse mõju hindamine aitab olla aus organisatsiooni enda, koostööpartnerite ja toetajate suhtes. Mõnikord (eriti strateegiliste plaanide koostamisel) näitavad ühendused ennast kõrvalehoidmise mõjutajatena, kellest sõltub kogu riigi ja rahva tulevik. Teinekord jälle süüdistatakse vähest raha või riigi tegevusetust selles, et soovitud muutust pole toimunud. Mõju hindamine aitab eelkõige vabahendusel endal oma ühiskondlikus rollis selgust saada, et siis oma tulevast tegevust paremini planeerida.

KARI KÄSPER

Eesti Inimõiguste Keskus

Alari Rammo

Esimesed Rahvakogu ettepanekud said seaduseks

Aasta pärast Rahvakogu ideekorjet said esimesed seal tehtud ettepanekud seaduseks, kui jaanuaris võttis Riigikogu vastu erakonnaseaduse muudatused. Ka on parlament algatanud märgukirjadele ja selgitustaotlustele vastamise seaduse, millega luuakse selgus, kuidas hakkab Riigikogu tööle rahvaalgatusena esitatud ettepanekutega.

Erakonnaseaduse muutmiseks langeb partei asutamiseks nõutav liikmete hulk tuhandelt viiesajale, parlamenti valitud erakondade arvelt suurendatakse valimis-

künnise alla jäänud parteide riigipoolset rahastamist, poole võrra väheneb Riigikogusse kandideerijatelt nõutava kautsjoni summa ning paraneb erakondadele tehtud annetuste järelevalve.

Üks Rahvakogu eestvedajaid Urmo Kübar ütles, et muudatuste suund langeb kokku Rahvakogus enim toetatud ettepanekutega poliitilise konkurentsi soodustamiseks. Kriitiliseks jäi ta erakondade riigieelarvelise rahastamise muutmise koha pealt. Rahvakogus eelistati ülekaalukalt varianti, kus

pool erakondade toetussummast jagataks võrdselt kõigi parlamenti pääsenud parteide vahel ning teine pool kõigi valimistel osalenu vahel vastavalt saadud häälte arvule, vähendades sel moel vahesid parteide rahastamises. Riigikogu põhiseaduskomisjon lükkas selle tagasi, põhjendades, et poole raha võrdne jagamine oleks vastuolus valimiste proportsionaalsuse põhimõttega.

Samas ei arvesta seda põhimõtet ka komisjoni enda pakutu: näiteks valimistel 3,9% hääli saanud parteile nähakse ette 60 000 eurot aastas, aga 4,0% saanule ehk vaid mõnesaja hääle võrra populaarsemale 100 000 eurot.

Märgukirjadele ja selgitustaotlustele vastamise seadusega muutub Riigikogu jaoks kohustuslikuks menetleda ja kujundada seisukoht pöördumiste puhul, millele on alla kirjutanud vähemalt tuhat 16-aastast või vanemat Eestis alaliselt elavat inimest. Seejuures peab pöördumine sisaldama selget ja põhjendatud ettepanekut kas kehtiva seaduse muutmiseks või ühiskonnaelu paremaks korraldamiseks, mis on Riigikogu pädevuses. Nõnda tekib Eestis juurde üks võimalus, kuidas inimesed saavad valimiste vahel poliitika kujundamises osaleda.

Alanud aastal on Riigikogu põhiseaduskomisjon lubanud hakata tööle ka Rahvakogu ülejäänud ettepanekutega.

Riigikogu kodanikuühiskonna toetajad hakkasid tööle rahastamisteedadega

Kas mäletate, et Riigikogu 50 saadikuühenduse seas leidub ka 18-liikmeline kodanikuühiskonna toetusrühm? Pole ime, kui see on meelest läinud, sest tõtt-õelda polnud rühm pärast asutamiskoosolekut 2011. aasta valimiste järel kokku tulnud.

Läinud aasta lõpul kutsusid EMSLi ja Praxise esindajad toetusrühma liikmeid arutama vabaühenduste rahastamise Riigikogust sõltuvaid küsimusi. Täpsemalt võeti teemadeks tegevustoetused, mida praegu antakse paljudele riigieelarvest n-ö katuserahana, aga ka tulumaksusoodustusega ühenduste nimekirja ja hasartmängumaksu nõukogu puudutav ning ühenduste rahastamist kajastava statistika nappus.

Ootuspäraselt tekkis enim mõttevahetust "katuseraha" ümber, millega parlamendiliikmed saavad riigieelarvesse lisada mõne

kuni mõnekümne tuhande euro suuruseid summasid endale meelepärastele asutustele. Paljudele vabaühendustele on see ainus võimalus oma tegevusteks riigilt toetust saada (ning paljudele parlamendiliikmetele ainus võimalus riigieelarves midagi ise otsustada). Samas on see vastuolus ühenduste riigipoolse rahastamise põhimõtetega, sest taotlemine ei ole võrdselt ligipääsetav ega otsustamine läbipaistev. Esimesel kohtumisel riigikogu liikmetega ei jõutud üksmeelele ei selles ega ka hasartmängumaksu nõukogu rahajagamise muutmise vajalikkuses.

Teisele arutelule jaanuarikuus jõudis küll vaid toetusrühma esimees Priit Sibul (pildil), ent õhkkond kujunes soojemaks. Ühes rahandusministeeriumi ametnikega arutati läbi ettepanekud vabaühenduste tulumaksusoodustuse korra lihtsustamiseks. Valit-

Karl-Kristjan Nigesen

suskabineti otsusega saavad need peatselt seaduseelnõuks.

Teiseks teemaks oli vabaühendustele mineva raha parem eristamine riigikassas, mille üle tuleb veel palju aru pidada, sest tuleva aasta jaanuariks loodab riik täielikult üle minna uuele finantsarvestuse tarkvarale SAP. Viimane avab uusi võimalusi hakata näiteks lepinguid rahastustüübi alusel eristama ja kunagi avalikustamagi. Samas ei hakka SAPi kasutama riigi sihtasutused, kelle kaudu liigub lõviosa toetustest.

“Vaba tahe” kogus 80 000 vaatajat

Novembris ja detsembris ETVs jooksnud dokumentaalsari “Vaba tahe” viis vaatajaid nii Narva, Taevaskotta kui Koplisse, aga ka Keeniasse, Palestiinasse, Armeeniasse, Etioopiasse ning mujalegi, kust leiab Eesti vabatahtlikke.

Magusal pühapäevaõhtusel eetrijal tõi sari telerite ette umbes 80 000 vaatajat, mida produtsent Birgit Rosenberg hindab heaks tulemuseks. Eesmärgiks oli pakkuda tublidele vabaihendustele võimalus tutvustada oma tööd selle põnevuses ja keerukuses ning leida uusi kaasalööjaid ja toetajaid. “Enne seriaali tegemist töötasin kolm aastat maailmahariduse alal ning selle ajaga õnnestus mul ehk kokku jõuda nii paljude inimesteni kui “Vaba tahte” ühe osaga,” ütles Rosenberg.

Huvi ning ideede ja abi pakkumise kasvu märgib ka sarja ühes osas portreeritud Urmo Reitav (pildil paremal), kelle initsiatiivil toimuv Suvesupi algatus on juba kolm suve

võimaldanud Narva vähekindlustatud perede lastel argipäeviti tasuta kõht täis süüa. Nii tema kui ka Rosenberg usuvad, et lisaks kajastatud organisatsioonidele aitas sari laiemalt tutvustada vabatahtlikust tegevusest tõusvat kasu üldse.

“Kõlama jäi, et uhkem on töötada vabatahtlikult kui tasu eest ja et seejuures on olulisem isiksuse ja sisemise rahulolu kui sotsiaalse kapitali kasv,” ütles Rosenberg. “Nii Eesti kui ka välismaa projektide puhul oli näha, et lisaks otsesele tööülesandele on vabatahtlikud tähtsad ka organisatsiooni arengu seisukohalt. Enamasti algajast ja vahel ka muulasest vabatahtlikud aitavad leevendada kollektiivis või sotsiaalses situatsioonis tekkivad pingeid, murda oma õppimisprotsessiga rutiini ja peegeldada tagasi olukordi või käitumisi.”

Sarja tootmist aitasid rahastada KÜSK ja välisministeerium.

Teeviit tutvustas vabatahtlikku tegevust

Juba 20 aastat noortele edasiõpinguteks ja tööotsinguteks suunda näidanud mess Teeviit tutvustas nüüd koolilastele ka vabatahtliku tegevuse võimalusi.

Tavapäraselt novembri lõpus peetud messil pani siseministeeriumi innustusel ja KÜSKi toetusel seekordse suurima boksi üles vabatahtlike organisatsioon Serve the City. Selle juhi Lauri Luide hinnangul käis nende juurest kahe päeva jooksul läbi ilmselt suurem osa messi enam kui kaheksast tuhandest külastajast.

Sisse astunutel uuriti, kuivõrd nad on seni vabatahtliku tegevuse ja seda võimaldavate organisatsioonidega kokku puutunud ning kui teadlikud sellest, kust sellist infot saada – kes ei olnud, aga tahtis, sellega vaadati koos, milliseid vabatahtliku tegevuse võimalusi tema kodukandis leidub. Ka said soovijad end kohe Vabatahtlike Värava või Serve the City andmebaasi kirja panna, viimasesse lisandus messipäevil näiteks poolsada uut huvilist.

Siiski ei söanda Luide ettevõtetut eriliseks õnnestumiseks pidada: “Teeviida külastajatel on info üleküllus, kõik koolid ja organisatsioonid püüavad neid enda juurde meelitada ja näida põnevamana, kui nad tegelikult on. Selge, et Teeviidale ei tule keegi vabatahtliku tegevuse kohta infot saama ning seelses kiirustamise õhkkonnas oli kaunis keeruline teismelisi veenda, et just meil on pakkuda midagi, mis nende elu muudab.”

DD õhutas noori kodukoha probleeme lahendama

Sihtasutus Domus Dorpatensis tuli välja algatusega “Tagasi kodukohta”, millega kutsus tudengeid lahendama oma kodukoha probleeme.

Kõigi 21 konkursile pakutud idee autorid said korraldajatelt mõtete ergutamiseks ja kontaktide loomiseks tasuta osaluse TEDx Tartu konverentsil, ühepäevase koolituse ning siis 20 päeva idee edasiarendamiseks.

Novembri lõpus jõudsid komisjoni ette kümme ideed, mille seas konkursi eestvedaja Angela Aderi sõnul domineerisid peamiselt noorte huvitegevuse ning transpordivõimaluste edendamine. Seitsme idee autorid said 50-eurose ergutuspreemia, esi-

kolmikusse jõudsid ning vastavalt 300-, 200- ja 150-eurose preemia said Hristo Neiland Jõhvis eesti-vene noorte tantsuvõistluse Unity Street Fest korraldamise, Tauno Terve Jõgevamaal Prossa järve sildade taastamise ning Annike Tasa Viljandi riskilastele mõeldud programmi “Vanem õde / vanem vend” ideede eest.

Breik- ja hiphoptantsu võistlus Unity Street Fest, kus eesti ja vene noorte suhtlemise ergutamiseks hakkavad võistleva mõlema rahvuse esindajatest loositavad segapaarid, kogus jaanuaris Hooandjas veel ligi tuhat eurot toetust ning leiab Jõhvis aset 8. veebruaril.

Mis on avalik

Kui mõiste selgitamist alustatakse ikka sellega, mis tähenduse pakuvad ÕS või ENE, siis avaliku huvi kirjeldused lõpevad alatihti tautoloogiaga. Meie kangelast on nimelt võimatu ja tarbetugi lõplikult defineerida, kuna tähendus sõltub nii kontekstist kui ka ajast ja ruumist. Juuras kutsutakse selliseid termineid määratlemata õigusmõisteteks, mida tuleb pidevalt uuesti mõtestada.

Oste lahtijätmine pakub paindlikkust reageerida muutustele ja arvestada olukorra asjaolusid, sest kõige ühe puuga mõõtmine lõpeb tõenäoliselt kellelegi ebaõiglaselt. On ka mõeldamatu, et me suudaks lõplikult defineerida teisi sarnaseid mõisteid, nagu hea tava, heauskus, head kombed, otstarbekus või mõistlikkus.

Õpetlased seletavad avalikku huvi sihti laias tähenduses kui üldist hüve, aga ka ühiskondlikule hüvele kahju vältimist. Midagi, mida ootavad võimalikult paljud ühiskonnaliikmed – näiteks et seadusi täidetaks, tunne terve ning turvaline oleks, meie ühiseid ressursse, nagu loodus või maksud, mõistlikult kasutataks, et teavet ei varjataks, et kultuur püsiks ning miks ka mitte, et kõigil oleks täna ja ülehommel hea elada.

Juuras kasutatakse avaliku huvi mõistet enamasti mitte õiguse ja võimalusena, vaid erahuvide või põhiõiguste piiramise argumendiga, kui sellega saavutatav ühine hüve on olulisem. Meenutagem või arutelu, kas kaalukam on avalik huvi võidelda vahendeid valimata terrorismiga, mis õigustab kogu elektroonilise suhtluse salvestamist, või on süüta isikutel ikkagi täielik õigus privaatsusele.

Asjastest käibemaksuvaidlusest mäletame, et valitsuse meelest esineb avalik hu-

vi, et maksud saaks kogutud, millele jääb alla ausate ettevõtjate huvi mürdosa pättide pärast mitte lisakohustusi võtta. Õigus on mõlemal – maksuseadusi tuleb täita, mitte vusserdada, aga ettevõtlusse ei tohi riik ka liiga palju sekkuda. Valitsuse plaan takerdus lõpuks teise avaliku huvi aspekti taha, et otsused tuleb parima lahenduse leidmiseks asjassepuutuvate isikutega läbi arutada, mitte üleöö seadustes suuri muudatusi teha.

Avalikes huvides võib olla ka üksikisikute erahuvide kindlustamine. Näiteks oleme kokku leppinud, et vahel võibki riik piirata ettevõtlusvabadust, tagades näiteks vaba konkurentsi või ohjeldades monopole ehk kokkuvõttes kaitstes aktiivselt tarbijaid (aga ka töötajaid, lapsi või võlausaldaajaid), kes on suhetes nõrgem pool.

Selliste valikute ees on seaduse tegijad ja

Vähe pole samas valitsejaid, kelle meelest nende isiklik huvi ongi avalik ja riigi huvi.

rakendajad iga päev, kuidas midagi ühises huvides soodustada, piirata, kaitsta, keelata, tagada jne. Et igaühe subjektiivsed õigused ja vabadused kõikjal luurivate koditõllide ja teerullide alla ei jääks, on kõige olulisemad väärtused kirja pandud riikide põhiseadustesse ja inimõiguste alusdokumentidesse, mida pole päevapoliitikutel lihtne näperdada. Just selleks, et teatud ühised õigused ja vabadused kehtiksid kõikidele ja kõikjal, sest kergelt kipub unuma, et riik on ikka inimeste teenistuses või et vähemused, kinnipeetavad või vaenlasegi

sõdurid on ka lõppeks inimesed.

Kõlab ehk veidralt, kuna riik peaks olema just nimelt üksnes avaliku huvi kandja, sealhulgas oma tegevuse ja ka tegevusetusega peamiste õiguste ja vabaduste tagaja. Vähe pole samas valitsejaid, kelle meelest nende isiklik huvi ongi avalik ja riigi huvi. Nagunii ei ole avalik huvi ideoloogiavaba ning demokraatiagi tingimustes võib avalik huvi olla päris erinev sõltuvalt sellest – lihtsustatult –, kas rahvas on võimule valinud on liberaalid või konservatiivid. Lisaks on demokraatias ja sotsiaalliigis kombeks, et kuigi enamuse tahe võib olla, ei jäeta maha ka vähemusi.

Ent ka täiesti demokraatlik riik võib teinekord huvi või oskuste puudumise tõttu avaliku huvi kandjana jänni jääda ning seks puhuks on leiutatud kodanikuühiskond, kus rahvas tuletab ka valimiste vahel meelde, mis huvid avalikkusel on. Tavaliselt kutsume seda protseduuri kaasmiseks. Valitsejail pole üldse lihtne vahet teha, millised on era- ja millised avalikud huvid, ning neid tasakaalus hoida. Alati ei saa igast huvigrupist või viisaka nimega vabaühendusestki aru, kelle või mille eest ta seisab – seadusemuudatuste ostmise, varjatud lobitöö ja peenelt siuglevad ärihuvide pole Eestiski midagi tavatut.

Vahel kipuvad valitsejad avaliku huvi meeldetuletamist ja kaasamiskohustust tõrjuma väitega, et kõnelevas MTÜs on ju nii vähe liikmeid ja üldse on palju ka neid, kes teistmoodi arvavad. See ei pruugi aga kohe tähendada, et väike aktiivne grupp erahuve esindaks, nagu ei näita suur liikmeskond või kümned tuhanded allkirjad petitsioonil, et seegi oleks kohe avaliku huvi väljendus. Vabalt võivad avaliku huvi eest kõnelevad huvigrupid olla

EMSLi huvikaitsetegevusi vedav ALARI RAMMO astub Platoni sandaalidesse ja püüab seletada avaliku huvi mõistet – kuidas see suhestub erahuviga, kui neetult keeruline on huve ja nende esindajaid eristada ja kogu kupatust tasakaalus hoida.

huvi?

kardinaalselt eri meelt, kirgas näide on vähemuste õigused. Või kui me räägime karistumääradest, mis peavad vastama ühiskonna õiglustundele, on päevselge, et õiglust tajub igaüks isemoodi.

Olulisem allkirjade hulgast peaks hoopis olema objektiivsel infol põhinevate argumentide kaalukus, mis eristab avaliku huvi mõistet avaliku arvamuse omast. Petitsioonid, nagu ka arvamusküsitlused või referendumid, annavad tõesti selge jah/ei tulemuse, aga keegi ei tea, miks inimesed nii vastasid või palju nad asjast üldse teadsid.

Sagedasti trehvame avaliku huvi mõistet planeerimis- ja keskkonnaasjades, kus vaenlane oma erahuviga on väga selge – ablas arendaja, kes tahab ehitada liiga kõrge maja või kaevata väga suure augu. Vastaskaalul olev huvi ootab avaliku ruumi tasakaalustatud arengut ja loodusvarade kestlikku kulutamist. Era- ja avaliku huvi piirimaile jääb veel alati naabrite ootus, et päike nendegi peale edasi paistaks ja kõrvalmaja sinna auku ei vajuks.

Sellises vaidluses rollid vahetuvad: eraisikud või vabaühendused võtavad enda subjektiivse huvi väljendamise asemel või lisaks sellele ka avaliku huvi kandja rolli ning vastaseks saab riik planeeringu kehtestaja või loa andjana. Muuseas, alles mõnikümne aastat tagasi ei tunnistanud seadused ega kohtud eraalgatuslikku avaliku huvi eest seismist ja leidsid, et orav või kultuurimälestis kirjutagu ise kaebus, kui miski neid ohustab. Oluline on veel mees pidada, et kohtunik ei hakka kellelegi ette ütleva, mis on avalik huvi, vaid kohus saab üksnes kontrollida, kas kõiki huviseid ehk asjaolusid on ratsionaalselt kaalutud.

Alati pole põlisvaenlasteks ärikad või korruptandid, vaid risti vastupidised oo-

tused võivad olla meil kõigil – jalakäijatel ja autojuhtidel, pensionäridel ja lapsevanematel. Ikka tahame ühekorraga avalikke teenuseid ja armast koduvalda, laiateed ja kiiret rongi, aga see trass võiks küsagi kaugemal kulgeda. Lõpuks minnakse püha ja puutumatu eraomandi kallale ja

Avaliku huvi valem nõuab kõigi võimalike huvide kogumist ja suurima ühisosa kaalumist avatud arutelus.

sundvõõrandatakse see progressi teelt, kuna jällegi – avalik huvi on suurem.

Vabakonda painab mõiste veel seoses tulumaksusoodustuse taotlemisega, mille üheks tingimuseks on tegutsemine avalikes huvides. Seadusesäte selle kohta peal lõpebki ja mõiste sisustamiseks on maksuhalduril väga vabad käed ehk lai kaalutlusruum. Erinevalt teise maksusoodustuse tingimusega “heategevuslik” ei ole praktikas avalikes huvides tegutsemise määratlemisega kummatigi suuri probleeme olnud – enamik vabaühendusi, kes pole just ühistud või kinnised klubid, tegutsebki avalikes huvides.

Tulumaksuseadus loetleb valdkonnad, kuhu maksuerand ei laiene, ehk avalikes huvides tegutsevaiks ei peeta ametiühinguid ja muid ühe kutse esindajaid koondavaid MTÜsid, samuti kõiksugused äriühingute liite. Paljud neistki võivad aga osaliselt siiski avalikes huvides tegutseda, näiteks kirjanike ja arhitektide tsunftid on küll loome- ja erialaliidud, mis aitavad

vahel otsese toetusegagi oma liikmeid, teisalt seisavad nad vapralt ka kogu kultuuri või avaliku ruumi eest.

Eesti maksupoliitika ei pea avalikes huvides tegutsevaiks veel erakondi, kuigi parteide väljund ehk avaliku võimu teostamine peaks otseselt avalikust huvist kantud olema. Mine võta kinni. Ehk vastab niisugune liigitus avalikkuse tunnetusele, et erakonnad organisatsioonidena ongi väikese grupi isikute võimusoovi eest väljas?

Kuigi mõne käsitluse järgi saab avaliku huvi kahandada erahuviks ja erahuvi avalikuks huviks, pole avalik huvi kindlasti erahuvide summa. Vastaselt juhul peaks üldise hüve saama kuidagi kõigi vahel laiali jagada. Mõnd hüve saakski, kogudes näiteks makse vähem, aga siis jääks ka haridus või tervishoid inimeste endi korraldada. Valikute kohad.

Avaliku huvi võrdusmäärgi taga peituv valem on liitmistestest kõvasti keerulisem, nõudes kõigi võimalike huvide kogumist ja suurima ühisosa kaalumist avatud arutelus; sisaldades aga ka inimeste väärtushinnanguid, kogemusi, unistusi.

Ahjaa, vahel aetakse avalik huvi sassi labase uudishimuga. On selleks siis kõike inimeste palgaandmete avaldamine või kellegi eraelus tuhnimine ettekäändega, et avaliku elu tegelase kohta ongi meil õigus igasugust jampsi teada. Publik võib tõesti sopameediat andunult tarbidagi, ent see näide kinnitab pigem, et kui ka hästi palju inimesi midagi tahab, ei muutu see kohe avalikuks huviks, vaid on vahel lihtsalt massihüsteeria või lauslollus.

Aga olen mina nüüd see tark, et öelda, kes on loll? Või sina? No arutame, küsime teistelt ka, põhjendame, lepime kokku ja saamegi avaliku huvi teada.

Kuigi Eestis on jalgpalliklubid vormilt MTÜd, ei räägita neist just sageli vabakonna kontekstis. Ometi on sedavõrd laia haardega alal tohtu potentsiaal luua kõlapinda olulistele teemadele ja kanda kodanikuhariduslikke väärtusi. **ANDREI LIIMETS** uuris, kas ja kui palju Eesti tippjalgpallis spordist kaugemale mõeldakse.

Jalgpalliklubid

– osa kodanikuühiskonnast?

Aga loomulikult!

Kodumaise jalgpalli esindusfiguur, Eesti Jalgpalli Liidu juht Aivar Pohlak sõnastas juba kümnekond aastat tagasi põhimõtte, et kõigepealt peaks jalgpallur olema haritud ja väärikas kodanik ning alles seejärel sportlane. Mäletan, et toona tundus see mulle pigem utoopilise unelma kui realistliku perspektiivina. Et (profi)sportlane teeb ikkagi sporti ja tühja tal on aega selle kõrvalt maailma asjadele mõelda või ühiskonna probleemidega maadelda.

Nüüd võib aga tõdeda, et ehk polegi tegu sedavõrd kauge unistusega. Laiema avalikkuse ees on ilmselt kõige valjemalt kaikunud sinimustvalges võistlev koondis kui edukas integratsiooniprojekt ja selle pikendusena vutiäss Konstantin Vassiljevi tunnustamine aasta kodaniku auhinna-ga 2011. aastal. Koondise maine taustal on Eesti kõrgeima liiga klubi Tallinna Nõmme Kalju paistnud silma oskuslikult turundatud kogukonna- ja väärtuspõhisusega. Kodulehelt leiab näiteks read: “Eesti arenemisjärgus ühiskonna probleemid peituvad tihti just väärtustasandil. Vanad normid enam ei kanna ning uued väärtused pole veel välja kujunenud: puudu jääb

reeglina tolerantsusest, hoolivusest, märkamisest ja julgusest vastutada.”

“Aga loomulikult!” kostab ühelt Eesti tippjalgpalliga seotud inimeselt teise järel vastuseks küsimusele, kas meie jalgpalliklubid on osa kodanikuühiskonnast. See

Laiema avalikkuse ees on ilmselt kõige valjemalt kaikunud sinimustvalges võistlev koondis kui edukas integratsiooniprojekt.

lähtuvat juba puhtalt noortetööst ja nii neile eluks oluliste väärtuste edasiandmisest kui ka kogukonnasiduse loomisest.

Kui jalgpalliajakirjanikult ja selle Hea Kodaniku numbri külalistetoimetajalt Indrek Schwedelt pärin, kas sellised väärtused on klubide jaoks pigem PR-nipp või pärisosa vutijuhtide mõtlemisest, tõdeb ta kõigepealt, et ala alles otsib Eesti ühiskonnas oma kohta. Muidu jalgpalli rolli koha pealt ülimalt lootusrikas, möönab ta siiski üsna mõrult, et jalgpallifunktsionärid

teevad sõna “kogukond” peale sageli suuri silmi. “Mäletan, et käisin ühel selleteemalisel seminaril ja olin täiesti hämmeldunud, kui A ja B tasandil räägiti! Ei olnud mõeldudki näiteks vabatahtlikust tööst ja muust sellisest.”

Rohkem kiitust jagub Schwedel väikeklubidele. Tööpoolest, väikses kohas tuntakse üksteist paremini – tegevust on vähem, kokkupuuted sellevõrra tihedamad. Suured linnad on seevastu hajali, anonüümsed – kuidas sa seal ikka mingit kogukonda ehitad, keda sügavamalt kõnetada. See-eest räägib Schwede fenomenina Tartust ja Tartu publikust – keel, mida jagab ka statistika, sest mullused vaatajaterohkeimad kodumängud kuulusid JK Tammekale, sportlikus mõttes kindlasti mitte Eesti tituleerituimale ega edukaimale klubile.

Kogukonna ühendaja

Istun ühel detsembrikuu lõunal vastakuti Tammeka fännikoordinaatori Kalle Paasi ja pressiesindaja Erki Tarroga (kes on, tõsi, loo illumise ajaks ametikohtadelt lahkunud erimeelsuste tõttu juhatusega), et rääkida klubi töö ühiskondlikust-kogukondlikust mõtestatusest

Tammeka-aktivistid Erki Tarro
(esiplaanil) ja Kalle Paas tööpõltil.

ja Eesti jalgpalli suhestumisest sinise kodanikuühiskonnaga.

Noormehed tulevad selle teemani õigupoolest enne, kui pärida jõuan. “Kümme aastat tagasi oleksin võib-olla leidnud tee supiköögi või mõne muu esmavajaliku ettevõtmise juurde, 20 aastat tagasi oleks kodanikuühiskonna rakendus olnud poliitilise ettevõtmise juures, aga aja edenedes on mingid nišid täidetud ja tublid inimesed juba ees,” kirjeldab Paas, miks aktiivsete maailmamuutmisest huvitatud noorte tee on jõudnud just vuti juurde. Tarro, riigiteaduste tudeng nagu Paaski, lisab: “Võrdlesin ühes artiklis seda, mis me siin teeme, Eesti riigi ülesehitamisega, sest Eesti jalgpalli vundament lõhuti vahepeal ära ja alles nüüd ehitatakse uut.”

Vabatahtlik pealehakkamine on noormeestel igatahes veres. 2011. aastal kogus Paas tähelepanu sellega, et lubas joosta iga Tammeka löödud värava eest 5 kilomeetrit. Jätanud neid selja taha juba sadakond, mida kajastas meeleolukas blogis,

Jalgpall on niivõrd kõikehõlmav ala, mille-ga oma ideedele laiemat kõlapinda leida.

otsustas ta võtta ette midagi ambitsioonikamat, alustades fänniportaali “Toetan Tammekat”. Edukas omaalgatuslik turundustegevus viis klubile veelgi lähemale ja siis juba sinna ametlikult tööle.

Millega Tammekas siis lisaks spordile tegeletakse? Noormehed toovad välja, et Eestile on vaja rohkem ühtekuuluvustunnet ning jalgpall nagu muudki suured grupitegevused aitab inimesel kiiresti maailmas jalga maha saada ja igapäeva virvaris pidepunkti leida. Ravimiks on seega tihedad kogukondlikud sidemed, mida klubi leida aitab.

“Tammeka kogukonnaks on need 2000-3000 inimest, kes on Tartus jalgpalliga seotud,” täpsustab Paas. “Nende kohta ei

saa öelda “fännid” ega isegi mitte tingimata “toetajad”, aga need on inimesed, keda me ühel või teisel viisil kõnetame, keda huvitavad meie sõnumid, kellega koos me tahame midagi positiivset teha ja kes on omakorda valmis seda koos meiega tegema.”

Jalgpall on vahend, mitte eesmärk, kinnitatakse ühest suust. Seni on see Tartus kogukonda ühendava vahendina töötanud, mida võib välja lugeda ka vaatajajumbrist. “Kui öelda lihtsalt “Tartu”, siis need inimesed ehk ei tuleks kokku, aga Tammeka nad ometi kokku toob,” tõdeb Paas ja lisab pärast mõttepausi: “Samas nad tulevad ju siis ka Tartu pärast kokku, nii et Tammeka on nagu lüliti.”

Tammeka tegevus ei piirdu vaid kõrgliigas ringi müttavatele meeste kaasaajajate otsimisega. Mullu korraldati naiste liigas heategevuslik mäng rinnavähialase teadlikkuse suurendamiseks; samuti klubi perepäev, kus inimesed said kodus valmistatud küpsetisi müüa ja kogu tulu läks heategevusseks. Lisandunud on vabatahtlikud tee- ja kohvimüük ning jalgpallivarustuse taaskasutusmüük. “Lihtsad mehhanismid, mis mujalgi toimivad, aga annavad osalejatele hea osalemiskogemuse,” on pressiesindaja ja fännikoordinaator rahul. “Inimesed suhtlevad, jagavad väärtusi, seeläbi pakume sadadele mikrotasandi kogukonnakogemust.”

Nii tuuakse kokku erinevad inimesed, kes muidu kohtuda ei pruugiks – erinevas vanuses ja eri eluvaldkondadest, tehasetööstist IT-ekspertideni. “Põhimõtteliselt oleme sotsiaalse sidususe ministeerium,” naerab Tarro, “need inimesed saavad sellest kõigest ju sotsiaalse kapitali. *Bridging social capital* [politoloog Robert Putnami mõiste suhete ja sidemete kohta eri gruppide inimeste vahel]. Integratsioon lisaks. Jalgpall võiks olla vahend nende sildade loomiseks.”

Kui vaadata Eesti kaardil põhja poole, rõhutavad ka nimekamate klubide esindajad jalgpalli kasvavat rolli kohalike sidemete kandjana. “Spordil on kolmandas sektoris kindlasti oma roll,” kinnitab Tallinna FC Levadia pressiesindaja Indrek Petersoo pikemalt mõtlemata. “Seni veel klubisid alahinnatakse, aga oleme püüdnud Pirital kohalikule kogukonnale läheneda, piirkonnas lapsi trenni tuua, oleme kaasa löönud kohalikel talgutel.” Hea eeskujuna toob ta välja korvpalliklubi BC Kalev Cramo, kes käis kolme aasta eest hätta sattunud vanaprouale ahjupuid viimas ja riita ladumas,

mille eest EMSL neid hiljem kodanikuühiskonna aasta teo tiitliga pargas.

FC Flora spordidirektor ja treener Norbert Hurt jääb tagasihoidlikumaks, mööndes, et hetkel ei saa klubi ümber koondunuid siiski veel täisväärtuslikuks kogukonnaks nimetada. Siht pole aga noorte tartlaste omast vähem ambitsioonikas. “Meie peamine eesmärk on ühiskonda heade inimeste kasvatamine,” selgitab Hurt. “Et nad mõistaksid, et jalgpall pole elu, vaid vahend inimese kujundamisel.”

Uurin talt, kuivõrd Eesti jalgpalliklubid sellist spordist laiemat mõtteviisi jagavad – küsimus, mille puhul Tammeka esindajad jäävad diplomaatiliseks, sõnades, et ei julge teiste eest rääkida, kuid “pigem mitte”. Hurt võtab väikese mõttepausi. “Mõned jagavad, väiksemad klubid kindlasti, aga suurematel on kõvasti arenguruumi. Kui küsida näiteks nii, et kui palju ma kuulen sel teemal inspireerivalt räägitamas, siis ega täna veel ei kuule.”

Laiemad väärtused – mida ja kellele?

Sageli haarab kogu tähelepanu endale spordipüramiidi ülemine ots – tippjalgpall. Sajad miljonid eurod, mis liiguvad tippklubide vahel, kohati vaid ühe mängija eest, müstilised nädalapalgad, suurklubide agressiivne rivaalitsemine. Sellest kõigest võrdlemisi vabas Eestis meenutavad asjaosalised, et tegu on siiski vaid väikese osaga tervikust.

“Meil on siin kolm-nelisada last, kes on kõige tähtsam osa sellest klubist ja klubi võibki vaadata kasvatus- või haridusasutuseks,” kirjeldavad Tammeka esindajad. “Treenerid ei kasvata neist ju superstaare, vaid normaalseid inimesi, kes oleks aktiivsed, oskaks teistega arvestada, meeskonnatööd teha.”

Erki Tarro arvab, et nende väärtuste edasiandmisel on jalgpalli eelis ennekõike lai kõlapind. “Kaasamisküsimus on suureks probleemiks nii riigi- kui kolmandas sektoris. Kodanikuühendustega liitub aktiivsem osa ühiskonnast. Aga jalgpall on niivõrd kõikehõlmav ala, millega oma ideedele laiemat kõlapinda leida.”

“Oluline on, et mängijad tunnetaks ja teadvustaks vastutust,” lisab Kalle Paas. “Et kuulge, poisid, lisaks sellele, et te olete platsil head, saate Tartut paremaks muuta, saate innustada väikseid vutipoisse. Kui teil on tõekspidamisi, kasvõi mõne varju-

Eesmärk on heade inimeste kasvatamine, et nad mõistaksid, et jalgpall pole elu, vaid vahend inimese kujundamisel.

paiga toetuseks, siis teie häält kuulatakse ju rohkem.”

Seejuures jagub noormeestel kiidusõnu Eesti tippsportlastele, kes on võrdlemisi ligipäasetavad ja rahvalähedased. “Tipp-sport ei saa olla elukauge,” ütleb Paas ja leiab suurepärase eeskuju hoopis teiselt spordialalt: “Rein Taaramäe võttis eelmisel aastal mitu korda inimesed rattamatkale kaasa – vend, kes rehmas Tour de France’il

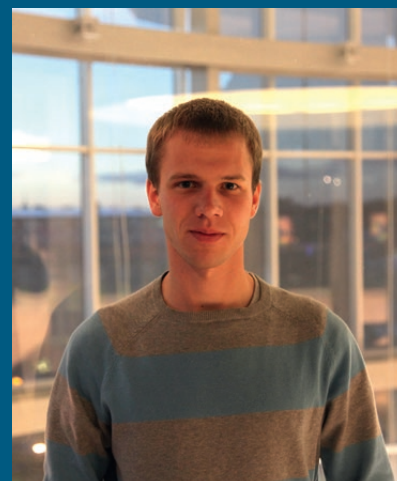
hulludes mäetingimustes mitu tuhat kilomeetrit, tiirutas siin kuskil Tartu ümber inimestega – see on inspireeriv ja äge!”

Selles, mida jalgpall noores inimeses lisaks füüsilisele ja tervisele arendab, pole artikli tegelastel erimeelsusi. Välja tuuakse vastutus oma tegude eest, teistega arvestamine, nii endast kui ka vastasest lugupidamine, reeglitest kinni pidama õppimine. Kalle Paas märgib, et reeglite ja võimaluste tunnetamine, aga ka nende piires loominguline olemine õpetavad elus toime tulema. Ta rõhutab, et jalgpallireeglite heast tundmisest saab alguse platsil hästi hakkama saamine, ja toob võrdluseks näite inimestest, kes ei loe oma töölepingutki läbi ega saa siis aru, miks nad mingitest hüvedest ilma jäävad.

Ent kas sellised oskused ikka kanduvad

Eesti ja pika jalgpallipärandiga Šotimaa

Tartu Tammeka ridades meistriliigas poolsada kohtumist pidanud vasakkaitsja ja SA Domus Dorpatensis vabatahtlik MARTIN NAGGEL veetis möödunud semestri vahetusüliõpilasena Glasgow’s ja kirjeldab jalgpalli rolli erinevusi kahes ühiskonnas.

Peamine erinevus kahe riigi vahel seisneb selles, et väga paljud Šotimaa jalgpalliklubid, isegi need, mis mängivad madalamates liigades, on kordi vanemad kui Eesti jalgpalliklubid. Seetõttu on klubide side kohaliku kogukonnaga ka mitu korda tugevam kui Eestis. Harv pole juhus, kui ühes meeskonnas mängivad isa ja poeg või siis isa on treener ja poeg mängija. Kui inimesed on juba aastakümneid ja põlvkondade kaupa ühe jalgpalliklubiga seotud olnud, on nad suurema tõenäosusega valmis panustama oma vaba aega ja raha kohaliku jalgpalliklubi arengusse. Väga paljud jalgpalliklubid nii Šotimaal kui ka Eestis on seotud mõne konkreetse piirkonnaga, kuigi küllalt sageli kohtab ka seda, et mängijad käivad iga päev kusagil kaugel tööl. Sellest hoolimata on säilinud tugev side kogukonna ja jalgpalliklubi vahel ja kõiki mängijaid teatakse isiklikult.

Selline kogukondlik ühtekuuluvustunne, mida võis kogeda Šotimaal, näib Eestis puuduvat. Muidugi tuleb arvestada jalgpalli ühiskondlikku positsiooni, mis Šotimaal on kahtlemata tugevam kui Eestis. Siin on klubid pannud märksa rohkem rõhku turundusele, mille abil püütakse rahvast staadionitele meelitada. Šotimaal käib see pigem isiklike suhete kaudu mängijate ja kogukonna vahel. Samas on tegu loogilise asjaga, kuna Eesti meistriliigas mängivad enamasti nooremapooldsed mängijad, kelle suhtlusvõrgustik piirduv suuresti oma eakaaslastega. Samuti puudub Eestis mängijatel sageli kogukondlik side elanikega, kuna mängijad on pärit mujalt või elavad kaugemal piirkonnast, kus nende jalgpalliklubi tegutseb. Ka suur osa Tammeka mängijaid elab väljaspool Tammelinna. Praegu on publik ikkagi valdavalt mängijate, treenerite, tuumikfännide või klubi asjaajajatega seotud, seega kulub veel tublisti aega, enne kui Eesti jalgpalliklubid võiksid kujuneda sarnasteks kogukonna ühendajateks nagu Šotimaal.

Möödunud aastal korraldas Tammeka linnaruumiaktsooni, mille käigus üritasid mängijad jalgpalli üle Emajõe lüüa. Parimal katsel jäi puudu vaid meetrijagu.

nõnda trennist noore inimese ellu üle? Üks ühele kindlasti mitte, kostab Paas, kuid lisab, et ega kooliski õpetatav kõigile ühtmoodi külge jää. Kui kooli tajuvad noored tihti teatavat trotsi tekitava kohustusena, siis vutti tullakse tavaliselt taguma vabast tahtest, olles nii ka selle sõnumitele vastuvõtlikumad.

“Seda võib võrrelda võitluskunstide eetikaga,” loob Paas seose alaga, milles enamasti nähakse laiemat vaimset käsitlust. “Enesekaitset õppides ei õpi kaklema, vaid rahu säilitama. Hea treener annab ideaalis kaasa kasulikke sotsiaalseid ja ühiskondlikke oskusi. Noorte sport pole medalijaht, vaid kodanikukasvatus.”

Samas mööndakse ka, et põhikirjaliselt pole ühe jalgpalliklubi jaoks kogukonnatöö siiski primaarne. Klubisid kummitavad samad probleemid, mis keskmist MTÜd: kust tuleb ja kuhu läheb raha, kui palju on inimestel aega muude kohustuste kõrval panustada? Esmane ülesanne on siiski see, et trennid ja spordiharidus, mille eest lapsevanemad ja linn maksavad, saaksid antud.

Arvamust, et jalgpallis on palju raha, nimetab jalgpalliliidu avalike suhete ja

koostöösakonna juhataja Mihkel Uibo-leht levinud väärarusaamaks. “95% maailma jalgpallist on amatöörspord, mida tehakse armastusest, mitte teenimise ees-

Noorte sport pole medalijaht, vaid kodanikukasvatus

märgil, aga see 5% paistab rohkem välja.”

Nagu paljude teemade puhul infoühiskonnas mõjutab jalgpallist rääkimise viisi ja sealt püünele pääsevaid teemasid oluliselt meedia. Senist kajastust ja huvi klubide jaoks oluliste teemade vastu hindavad asjaosalised võrdlemisi ühekülgselt ja pealiskaudselt. Flora treener Norbert Hurt jääb sellele mõeldes pisut nukraks ja tõdeb, et kinni ollakse peamiselt sporditulemuses, justkui oleks muu ballast. Pinnale jäävad skoorid või skandaalid, muu kohta ajakirjanikud enamasti ei küsi.

“See on sama asi, et mu vanaema arvab, et maailm on üha hullemaks läinud,” naerab Kalle Paas, kuid tõsineb kohe: “Kõmujanune meedia toob skandaalid

koju kätte. Jalgpallis on neid ja kassikulda ju palju, sest selle mängu globaalsed mõõtmed on lihtsalt nii suured. Aga eks häid ja halbu inimesi ole igal pool.” Erki Tarro lisab samuti, et liiga tihti pööratakse tähelepanu vaid negatiivsele – näiteks Tammeka mängukokkuvõtteid korjasid ajakirjanikud kodulehelt üles peamiselt siis, kui kohtunikule oli midagi halvasti öeldud.

Spordiala number üks

Mujal maailmas, eriti Euroopas on jalgpalliklubide kõlapind enamasti oluliselt suurem, kuna need pole mitte ainult vanad ja erinevalt Eestist katkematute traditsioonidega organisatsioonid, vaid sageli tekkinud mingi sotsiaalse tõuke põhjal, olles näiteks sisserännanute, tööliste või mõne muu ühiskonnakihi klubid, mil konkreetne ühiskondlik või poliitiline sõnum.

Indrek Schwede toob näiteks FC Barcelona kui Kataloonia tugevaima institutsiooni. Paljud mängijadki on välja öelnud, et kuigi jalgpall ja sport peaksid lahus olema, pole FC Barcelona fenomeni ilma poliitikata võimalik mõista. Sarnast

situatsiooni, kus klubi esindaks konkreetseid kihistusi, pole aga Eestis tekkinud. Isegi FC Levadia, keda on vahel seostatud vene klubi identiteediga, ei näe end nii. Indrek Petersoo rõhutab, et klubi väärtusteks on ausus ja avatus ning ei taheta olla konkreetse rahvusrühma klubi. “Oleme pisut konservatiivsete väärtustega klubi, hindame pühendumust ja töökust, lisaks väike annus positiivsust ja huumorit.”

Indrek Schwede loob hüpoteesi, et kui Eestis on jalgpall ja korvpall viimastel aastakümnetel publiku pärast maid ja ganud, siis lähitulevikus kujuneb jalgpallist sarnaselt suure osaga maailmast selge spordiala number üks. “Praegu on 25-26 aasta juures see piir, kust tuleb peale väga jalgpallimeelne põlvkond,” väidab ta, jutustades loo oma poja kooli vutiturniirist. Nimelt tuuseldas poja neljas klass sealses finaalis seitsmendat. Kui isa imestas, kuidas see võimalik on – on ju tegu suuremate ja tugevamate kuttidega –, kostis vastuseks: “Seal on ju kõik kossupoisid!”

Ka jalgpalliliit jagab optimismi. “Jalgpall ja ka seda kajastav meedia võiks vaadata tulevikku kaugtuledega,” ütleb Mihkel Uiboleht. “Liidu juhtkond on sõnastanud hetkel eesmärgi, et kui edasisele arengule on loodud vundament, siis on läinud juba väga hästi. Praegu hakkab kujunema uus treenerite põlvkond, kes alles hakkab noori õpetama. Püsiväärtuste tekkimiseks läheb aega.”

Nende püsiväärtuste loomise teel tuleb veelgi tõsisemalt tõtt vaadata ka iseenda ühiskondliku asendi mõtestamisega. Erki Tarro ja Kalle Paas näevad oma tugevusena fakti, et nad pole tulnud nii-öelda süsteemi seest, vaid väljastpoolt, hoopis teistsuguste teadmiste ja riigiteadusliku taustaga.

“Loomulikult ei mõelda spordiklubist kodanikuühiskonna edendamise juures esimesena,” tõdeb Paas, kes näeb selles pigem võimalust kui traagikat, “aga võiks mõelda rohkem. See on selline suur suund, et teeme ühiskonda paremaks, aga igapäevatöö on sport.” Tarro lisab, et küsimus on ka selles, kuidas kodanikuühiskond üldse defineeritud on. “Mulle tundub, et Eestis on kitsamalt, kui peaks, ja tähendab tihti poliitilist aktiivsust. Jalgpall on sellest kaugel ja vahest peakski olema,” mõtiskleb Tarro ja loodab, et nende panust nähakse ka teistsugusel tasandil antuna.

Kuidas jalgpallurid maailma paremaks muudavad?

Ilmselt on tänase päevani kõige kuulsamateks Eesti jalgpalliga seotud ühiskondlikeks algatusteks integratsioonikampaaniad ja paljudel senini mees juba enam kui kümnenditagune “Kas sa Sergeid ja Indrekut tead?”, mis kujutas koondiselegende Sergei Terehhoi ja Indrek Zelinski.

FC Levadia on aastaid viinud läbi suurüritust “Lastele tervis – ei narkootikumidele!”. Rahvusvahelisel heategevusüritusel, mille eesmärgiks propageerida sporti kui parimat viisi narkomaania ennetamiseks, on käinud külalistena ka endised välismaa tippjalgpallurid.

2012. aastal annetas Nõmme Kalju täitmata jäänud särgisponsori koha heategevusportaalile Help.ee. Samal aastal ilutses JK Tammeka särgil Mäe lastekodu logo, lastekodule anneti ka Levadia-mängu piletitulu.

Terehov ja koondise värvavaht Sergei Pareiko on lõonud kaasa Tervise Arengu Instituudi tervisliku toitumise teavituskampaania “Sööme ära!” reklaamides. Konstantin Vassiljev astus üles Rahvakogu reklaamklipis.

2013. aastal aitas Eesti Jalgpalli Liit Lasterikaste Perede Liidul, Itella SmartPOSTil ja Uus-kasutuskeskusel koguda kasutatud sporditarbeid ja -riideid lasterikaste perede noortele. Kampaania patrooniks oli Eesti läbi aegade tuntuim vutitähht Mart Poom.

Eesti Jalgpalli Liidul on pikaajaline edukas koostöö SOS Lastekülaga, muu hulgas toimuvad tippmängijate osalusel turniirid asenduskodulastele. Lisaks korraldatakse Eestimaa Rahvuste karikaturniiri, kus osalevad erinevate vähemusrühvuste meeskonnad.

Maailmas on ehk enim tuntust kogunud FC Barcelona koostöös Euroopa Komisjoniga algatatud “Lõpeta suitsetamine koos FC Barcelonaga”. Veebi ja mobiilirakenduse kaudu ligipääsetav programm, mis sisaldab sammsammulist nõu, abi ja julgustust klubi spetsialistidelt ja mängijatelt, on tänaseks pärvinud auhindu ja väidetavalt aidanud suitsetamise maha jätta 70 000 inimesel üle Euroopa.

Lahedad asjad,

mida vabaühendused teevad,
et inimesed oleksid tervemad

Vananeva rahvastikuga väikeriigis on olulisimaks ressursiks inimene. AGNE TAMM ja ANDREI LIIMETS uurisid, mida põnevad Eesti vabaühendused rahva vaimse ja füüsilise tervise huvides korda saadavad.

Tervisest hooliv tööandja katsetab, nõustab ja näitab eeskuju

Sotsiaalne ettevõtte MTÜ Abikäsi ei suuna oma inimesi – erivajadusega pikaageid töötuid – mitte ainult tagasi tööellu, vaid ka tervislikumate eluviiside juurde. Lisaks toitumiskoolitustele ja kontorilaudadel kommade pähklite-puuviljadega asendamisele otsustati midagi ette võtta töötajate seas lokaalsete suitsetamisega.

Selleks otsustasid Abikäe juhid katsetada kuus 30-eurose “motivatsioonitasu” maksmist kõigile töötajatele, kes suutsid ennast sigarettidest vähemalt tööajal eemale hoida. Idee sai ettevõtte juht Marko Simberg, lugedes ühest Soome ettevõtjast, kes maksis lisatasu töötajatele, kes suutsid mõningaid võimlemisharjutusi

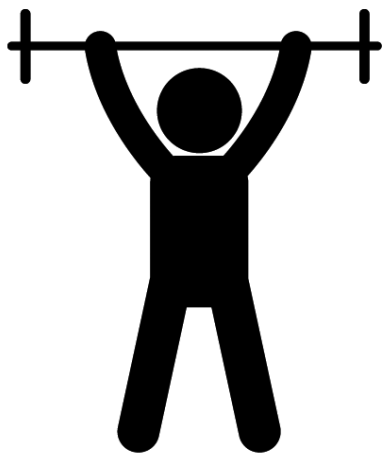
(lõuatõmbed, kätekõverdused, istesetõusud) teha kas sama hästi või paremini kui ta ise. Ettevõtja põhjendas otsust sellega, et inimene, kes end samamoodi vormis hoiab nagu tema, on tööl ka produktiivsem ning makstav lisatasu on aus summa paremate töötulemuste eest.

Marko pani tähele, et parajasti Abikäe keskusel töötanud 30 inimesest käis suitsetamas 90%. Esimeseks ajendiks motivatsioonitasusüsteemi rakendada oli produktiivsuse tõstmine, sest nii palju suitsupause andis päeva peale kokku mitu tundi tegemata tööd. Ent sama oluline oli ka inimeste tervis. Kõikidel töötajatel oli niigi mingit laadi töövõimetus, tubakaga oma tervisehädasid ainult võimendati. Alkohool ja suitsud olid paljude jaoks kujunenud kergesti kättesaadavaks ja odavaks lõbuks. Marko tahtis näidata, et hea tervise ja sellest tuleneva energia tõttu võib end tunda hoopis paremini.

Eksperiment õnnestuski, ent mitte

täiel määral. Lisaraha on ilmselt toimiv motivaator, sest pea kõik loobusid tööl suitsetamisest. Seega töö produktiivsus tõusis. Teisalt aga jätkas kolmekuulise programmi lõppedes enamik ka suitsetamist, päris maha jättis halva harjumuse vaid 3-4 inimest.

Kui latt on nii kõrgel, et vajad üle ronimiseks redelit, leiab Vireo jõukohase kõrguse.

Füsioteraapia- ja tervisespordi teenuseid pakkuvale sotsiaalsele ettevõttele Vireo meeldib tegeleda inimestega, kelle jaoks on teekond tugitoolist välisukseni ületamatult raske. See sunnib usinaid Tartu füsioteraapeute otsima loovaid lahendusi, et pakkuda motiveerivat treeningu- ja toitumisnõustamist.

Vireo füsioterapeut Merle Leiner selgitab, et üheks oluliseks võtteks on motiveeriv vestlus, mis aitab välistada olukorda, kus klient hakkab leiutama põhjuseid, miks ta seda või toda teha ei saa. Tüüpiline näide tavapärasest nõustamisest on, kui terapeut ütleb: te peate hakkama rohkem jalgsi käima! Seepeale põhjendab klient, miks ta seda teha ei saa: ilm on halb, aega ei ole, laps tuleb lasteada viia jne. Aga kui terapeut sõnastab oma mõtte ümber ja küsib kliendilt: “Milliseid võimalusi näete oma liikumisaktiivsuse suurendamiseks?”, hakkab inimene oma päevakava läbi mõtlema ning pakub ise sobivaid ideid.

Teiseks on oluline jõukohaste eesmärkide seadmine. Kui inimesel on soov 20 kg alla võtta, siis on selge, et see ei juhtu nädala ega kuuga. Vastupidi, eesmärgi täitumine tundub väga kaugel olevat ja 10 000 soovituslikku sammu päevas näib hiiglasliku arvuna. Edasilükkamise vältimiseks on mõistlik seada lühiajalisemaid eesmärgi. Kui võtta esimese nädala eesmärgiks kõndida iga päev vähemalt 3500 sammu ja süüa enne töölt lahkumist üks puuvili, et vältida tühja kõhuga poodi

minekut, siis on sellest palju abi suurema eesmärgi poole liikumisel.

Ükski meetod ei anna aga üksinda maksimaalset tulemust. See saavutatakse siis, kui kombineeritakse sobivad võtted. Mõni inimene soovibki olla trennis anonüümne ja käia suures spordiklubis, teine teha üksi metsajooksu, kolmas vajab väikest mõnusat toetavat gruppi. Mõni soovib tantsulisi trenne, teine võistkonnamänge, kolmas hoopis midagi muud.

Merle on koos kolleegidega inimeste vajadusi analüüsinud ja mõtestanud rea barjääre, mis takistavad inimesi ühel või teisel viisil aktiivsed olemast. Barjääride ületamise nimel on Vireo kujundanud ka oma programmi nüansid. “Meil on alati siiralt hea meel, kui keegi saavutab oma eesmärgid ja me tunneme, et saime toeks olla. Meil on toredaid näiteid, kus üle viiekümneaastased, kes pole pärast kooli kehalise kasvatus tundi enam trenni teinud, on meie juurde jõudnud. Sageli tähistavad nad aasta möödumist ja ütlevad, et on trennidest sõltuvuses!”

Möödunud aasta septembrist alustati lisaks tavateenustele ka laste tervisekooliga. See sündis vestlusest Tartu Ülikooli Kliinikumi taastusravi arst Tiina Linnuga, kes teadis rääkida, et ülekaaluliste laste jaoks pole sobivaid treeningugruppe, ja kui nemad oma nõustamise töö ära teevad, siis jäävad pered üksi. Edasi arenes idee tegelda laiemalt kõigi lastega, kes pole leidnud aktiivset tegevust.

Vireo ei paku imedieete, ei luba ühe protseduuriga numbri võrra saleneda ega 15 minutiga vormi saada, küll aga juhendatakse ja ollakse toeks, et inimene õpiks alguses pisut pingutama ja hiljem seda juba nautima.

Ratsionaalsete argumentidega liigjoomise vastu

Sotsiaalne ettevõtte SA Terve Eesti on püüdnud tähelepanu peamiselt võitlusega nii HIV leviku kui ka liigjoomise vastu. Uute nakatumiste arv on muuhulgas nende tegevuste mõjul viie aastaga vähenenud 52% võrra, nüüd soovitakse sotsiaalse liikumisega “Joome poole vähem” kahandada 2018. aastaks vägijookide tarbimist elaniku kohta pea poole võrra.

Kahe aasta tagusest alkoholikahjude vähendamise programmist koorus välja kampaania “Joome poole vähem”. Tollal aduti, et on tarvis midagi suurt, millega võiks kaasa tulla iga inimene. Senise edukuse hindamist nimetab lahkuv tegevjuht Keit Fomotskin tunnetuslikuks: “Eks aasta pärast näeme, kas inimese kohta joodud liitrite arv on vähenenud või mitte. Praegu saame lähtuda vastukajast ja tundub, et sõnum kõnetab – on pannud endast rääkima ja mõtlema kriitiliselt sellele, kes meie ühiskonnas norme kehtestab ja miks noored käituvad nagu käituvad.”

Sotsiaalse liikumise edule on kaasa aidanud paljudest sarnastest ratsionaalsem lähenemine – ei kuulutata taas, et alkohol on paha, vaid illustreeritakse seda ratsionaalsete argumentidega: nt et 18-aastaseks saades pole analüüsivõimet mõjutavad osad ajus veel välja arenenud; ka riskikäitumise (sh varane alkoholitarbimine) kiuste võib saada tubliks liinitööliseks, ent oluliselt keerulisem on kujundada olulisi otsuseid, neid vastu võtta ja ka näiteks piire seada.

Alkoholi kahjude vähendamise osas käibki hetkel KÜSKI toel pikaajalise mõju mudeli loomine ja testimine kolmes ettevõttes. See töötab lisada TESA teenustele teatava kulu, kuid samuti tõsta nende usaldusväärsust.

“Oluline on see, et suure osa Terve Eesti jätkusuutlikkusest moodustab meie teenuste, ennetuskampaaniate ja koolituste müük ja väga väikese osa projektirahastus,” rõhutab Fomotskin. Ambitsioonikate programmide käimatõmbamisega võrdväärselt tähtsaks peab ta TESA tegevuse jätkusuutlikkuse tõstmist, sealhulgas teenuste müügist saadava omatulu kaalu kasvatamist.

Teenuse vastu tunnevad ennekõike huvi haridusasutused, noortekeskused ja maavalitsused, aga üha enam ka ettevõtjad. "Otsime ettevõtjaid ja tippjuhte, kel on keskmiselt laiem arusaam ettevõtte sotsiaalsest vastutusest ja kes tajuvad ühiskonna riskikäitumise mõju enda töötajatele ja majandustulemustele," kirjeldab Fomotskin vajalikku müügitööd. "Räägime, veeneme, näitame statistikat – keegi ei saa eirata fakti, et HIV, alkohol ja uimastid mõjutavad inimkapitali, mis on vananevas ühiskonnas väga oluline. Kaalul on terved töökäed, tööohutus, võimalus anda tööandjana panus positiivse muutuse loomisse."

Mis puutub ettevõtjate valmisolekusse panustada, siis on Fomotskin optimistlik: "2007. aastal võeti meid jutule ühel juhul kümnest, praegu juba üheksal juhul. Ja pooltel neist õnnestub meil oma teemadest rääkida juhtkonna laua taga."

Vabatahtlikkuse põhjalt professionaalsuse suunas

Eesti Arstiteaduste Üliõpilaste Selts on küll vaid ühele erialale toetuv noorteorganisatsioon, kuid see ei sega osalisi laiemas ühiskondlikus plaanis mõtlemast ja inimesi oma ettevõtmistega juba maast madalast terviseteadlike eluviiside juurde suunamast.

EAÜSi tegevuskavas leidub nii pikaajalisi kui ka täiesti värskeid algatusi – näiteks on juba aastaid käidud koolides rääkimas seksuaaltervisest ning viidud veel noorematele läbi Kaisukaruhaiglat, rahvusvaheliste juurtega ettevõt-

mist, mille armsa nime taga peitub eesmärk vähendada laste hirmu arstide ees. Alates käesolevast aastast lisandub projekt "Kõige pisem aitaja". Selle põnnidele esmaabi õpetamise kontseptsiooni töötasid otsast lõpuni välja Eesti tulevased arstid.

"Kaisukaruhaiglas tutvume lastega ja räägime nende arsti juures käimise kogemusest," kirjeldab seltsi rahvatervise töögrupi juht Triin Pohlak, "näitame piltel haigetest lastest ning arutleme, mida saaks ette võtta või kuidas olukorda ennetada." Seejärel avatakse mänguloomade haigla, kus tudengid aitavad ravida laste lelude vaegusi. "Sageli on mänguloomal sama haigus, mida laps ise hiljuti on põdenud, aga vahel on kujutlusvõime nii lennukas, et haigusega kaasneb põnev lugu ja palju erinevaid sümptomeid," muljetab Pohlak. "On tulnud ette sedagi, et pehme mõmmi või jänku asemel tuleb terveks ravida hoo- pis roboteid või autosid."

Ka "Kõige pisema aitaja" puhul tehakse arutades esmalt selgeks, kuidas lapsed esmaabi üldse mõistavad, seejärel etendatakse käpiknukkudega erinevaid situatsioone, näiteks olukorda, kus üks laps mänguhoos teist niimoodi tõukab, et too end kukkudes vigastab, ja aitamise asemel peitu poeb. Siis arutatakse lastega, mida tulnuks teha teisiti, näidatakse kaisukarude peal, kuidas anda lihtsat esmaabi, ja õpetatakse piltide abil kiirabi kutsuma. "Praktiliste oskuste ja teadmiste kõrval on olulisim panna lapsi nägema end inimestena, kes saavad vajadusel aidata, kes teavad, mida teha, hoolivad, märkavad ega kaota pead," loetleb Pohlak ettevõtmise eesmärgi.

Lisaks laste harimisele saavad mängulistest situatsioonidest hea kogemuse ka arstitudengid, kes õpivad lastega suhtlema ja keerulisi meditsiintermineid lihtsas keeles lahti seletama. "Kui ülikooli astu-

sin, oli EAÜS suhteliselt väike ja kinnine organisatsioon, kuhu oli raske pääseda," meenutab president Marta Velgan. "Praeguseks oleme kõvasti kasvanud ja leidnud üles selle, miks meid üldse vaja on." Velgan peab oluliseks nii välja- kui sissepoole saavutatavat mõju – ühelt poolt tegutsetakse avalikes huvides, et anda oma panus rahva tervise paranemisse, teisalt arendatakse iseennast ja üksteist.

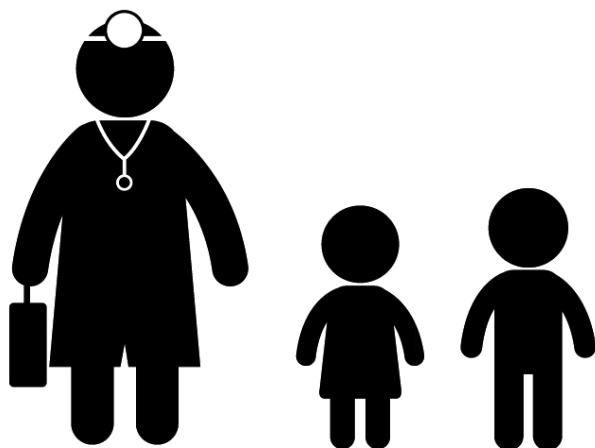
Uued ettevõtmiste ideed tulevad enamasti liikmetelt endalt. Näiteks koosusid sel aastal grupi initsiatiivist välja vaktsineerimisteemalised koolitused noortele emadele. "Me oleme ikkagi tudengid ja alles õpime, aga toimunud on teatav professionaliseerumine," kirjeldab Velgan EAÜSi edusamme. "Me süstime liikmetesse kodanikualgatuslikku suhtumist, et kui meist saavad tulevikus arstid, peaksime olema ühiskonna arengus aktiivsed osalised."

Hobuteraapia ja roheline mõtteviis

Kesk-Eestis Roosna-Alliku vallas Koordi külas tegutseb 2007. aastal alustanud sotsiaalne ettevõtte MTÜ Equilibre, mille eesmärgiks on arendada looduse ja loomadega vahetu suhtlemise abil inimeste sisemist tasakaalu, enese- ja keskkonnateadlikkust. Eriti on tähelepanu püütud omapärase hingeabivormi, ratsutamisteraapiaga.

Equilibre klientideks on valdavalt järvamaa haigla rehabilitatsioonisis- teemi kaudu nendeni jõudvad abivajajad, kes saavad psühholoogiteenust ratsutamispõhise sekkumise kujul. Eestis on küll kümnekond aktiivselt töötavat ratsutamisterapeuti, ent psühholoogiasuunal on neist vaid mõni. "Enese lähemalt tundma õppimisel on hobune inimesele suurepärane peegel," arvab perenaine, ratsutamisterapeut Hele Aluste. "Samuti on hobustel võtmeroll meie pakutavates juh- timis- ja meeskonnakoolitustes – sellist lähenemist mujal Eestis ei kasutata."

Ettevõtte tegevus ei piirdu siiski vaid hobuteraapia pakkumisega – tegutsetakse selle nimel, et kujundada üleüldiselt võimalikult rahulikke ja looduslähedast keskkonda. Selle saavutamine sisaldab loodusehitust ning keskkonnateadlikkuse

arendamist. Ümbrus toetab Aluste sõnul hingelist tasakaalu juba iseenesest. “Käitsi põhist ja savist hoonete ehitamine tekitab inimestes tavapärasest teistsuguse tunde – seega meie tegevuse sisu toetab vormi ja vorm sisu.”

Vaatamata maavillasusele ja looduslähedusele on väikese Eesti veel pisemas maa-nurgas alustatud ettevõtmine tõmmanud tänaseks juba rahvusvahelist tähelepanu. Kliente ja koostööpartnereid on jagunud nii Soomest kui ka Belgiast, õpetajakoolitustest suurettevõtete personali stressijuhtimiskoolitusteni – seda, tõsi, mitte alati hobuste abiga. Lisaks on hetkel käsil tihe koostöö Tallinna Ülikooli ökoloogia instituudiga, kus koolitatakse õpetajaid keskkonna ja säästva arengu teemadel.

Equilibre praeguse käekäiguga väga rahul perenaisel jagub julgustavaid sõnu esialgu kaugena näivate unistuste püüdmise kohta: “Esmalt oli muidugi päris keeruline alustada elu- ja töökoha rajamist sisuliselt võsa vahele,” kirjeldab ta esimesi kuid ilma elektri ning võimaluse- ta teha klienditööd mujal kui õues. “Aga linnast maale kolimine oli eeltingimus, et selline ettevõtte üldse sündida saaks. Oleme järjekindlalt oma soovide ja sisetunde järgi tegutsenud. Vastuvoolu pole mõtet ujuda – kui teha asju südamest ja rõõmuga, kulgeb kõik ladusalt.”

Rühmatööga stressi ja masenduse vastu

Liigne stress, masendus ja läbipõlemine puudutavad pea iga kolmandat inimest Eestis. Arengukeskus Avitus pakub psühhoharidusliku rühmatöö ja koolitustega võimalust nende probleemide leevendamiseks.

Lisaks keskendutakse ennetustööna lapsevanemate muredele, et kasvav põlvkond oleks tugeva psüühilise tervisega. Eelmisel hooajal sai Avituse tegevustest abi üle tuhande inimese. Uuringud näitavad, et pikemates programmides osalejate enesetunne paranes märgatavalt ning negatiivsed sümptomid vähenesid 25-30% võrra. Peale rõõmsama ja reipama enesetunde väidavad osalenud, et ka nende suhete ja tööelu kvaliteet on paranenud, eneseusk ja aktiivsus suurenenud, hoiakud, toimetulekustrateegiad, suhtlemisuskused, käitumismustrid positiivsemaks muutunud. Rühmatöö annab isiksuse arengule hoo sisse.

Viimastel aastatel on Avitus oma tegevust ja mõju eeskujuliku põhjalikkusega uurinud. Andmeid oma programmides osalejate kohta kogutakse nii enne ja pärast rühmatööde läbiviimist kui ka loomulikult nende ajal – seda nii depressioonirühmas, stressi ja läbipõlemise rühmas, lapsevanemate koolis kui kõigi teiste algatuste puhul. Psühholoogiliste testide ning tagasisideankeetide kaudu hinnatakse erinevaid aspekte, näiteks suurenenud teadmised või muutunud hoiakud, parem emotsionaalne enesetunne, suurenenud eneseusk, uued oskused ja muutunud käitumine, paranenud suhted, taastatud tervis ja töövõime. Näiteks väidab 93% koolitustel osalenutest, et kasutab omandatud infot igapäevaelus.

Avituse rolliks on ka meeleoluhäiretest tulenevaid probleeme rohkem teadvustada ning muuta ühiskonnas levinud negatiivseid hoiakuid ja häbimärgistamist. Oluline on, et inimesed oskaksid märgata ja aidata enda kõrval abi vajavat inimest ning et depressiooni puhul abiotsimine ei oleks häbi asi. Eesmärgiks on ka mõttemallide muutmine organisatsioonides – et sellistele probleemidele osataks tähelepanu pöörata ning et südamega tööd tegevat, kuid läbipõlenud spetsialisti toetataks, mitte ei suhtutaks sellesse negatiivselt või hirmuga. Kuna depressioon ja püsistress alandavad töövõimet 30-40% võrra, toob vaimset tervist toetav siseõhkkond kaasa ka paremad tulemused.

Tegevuse mõjukust illustreeritakse faktidega meeleoluhäirete kulust riigi rahakotile. Psüühikahäiretega inimeste ravikuludele läheb koguni 0,5% Eesti SKPst ehk kui seda numbrit piltlikustavalt võrrelda, siis veerand riigi kaitsekuludest, millele

lisanduvad kaudsed kulud. Konkreetsete näidetena toob Avitus välja inimesi, kes depressioonist tingitud töötuseisundis tähendasid riigile mitme tuhande eurost aastakulu, kuid pärast teraapias osalemist ja taas aktiivse tööelu alustamist toovad makse makstes hoopis tulu. Veel tegeleb Avitus ennetava tööga, koolitades inimestega töötavaid spetsialiste (meditsiiniastutuste personali, kohalike omavalitsuste sotsiaaltöö ja lastekaitse spetsialistid, pedagoogid jne) paremini märkama vaimse tervise häireid ning osutama vajalikku abi (või suunama spetsialisti juurde).

Avitus on viimastel aastatel hoogsalt arenenud ja laienenud Tallinnast väljapoole – Tartusse, Valgasse, Keilasse. Juba mitu aastat vahetatakse teadmisi ja kogemusi partneritega Saksamaalt, kes tegelevad psüühikahäirega töötute abistamisega. Inspiratsiooni käiakse ammutamas ka lähinaabritelt Soomest, kelle üleriigiline kogemusnõustajate võrgustik on suurepärase näide efektiivsest ja kulutõhusast abivõrgustikust. Avituse juba üle 5 aasta toiminud veebipõhise vaimse tervise tugi-grupiga on aga tänaseks liitunud üle 2700 inimese.

MTÜ Abikäsi
www.abikasi.ee

Vireo
www.vireo.ee

SA Terve Eesti
terve-eesti.ee

Eesti Arstiteaduste Üliõpilaste Selts
www.eays.ee

MTÜ Equilibre
www.equilibre.ee

Arengukeskus Avitus
www.avitus.ee

JALGPALLIGA probleemide vastu

Viimase seitsme aasta jooksul rohkem kui 50 000 nooreni jõudnud programmi Kickz on esmapilgul raske seostada moesõnapaari "mobiilne noorsootöö". Lähemal vaatlusel osutub Londonist alguse saanud Kickz üheks huvitavamaks näiteks, milline võiks olla spordil põhinev ennetusprogramm riskigrupi noortele, kirjutab **ANNA KAROLIN** Heateo Sihtasutusest.

Eestist kaksteist korda suurema elanikkonnaga Suur-Londonis on noorte kuritegevus hoopis teistes mõõtmetes. Sõltuvalt piirkonnast valmistasid erilist muret näiteks antisotsiaalne käitumine, pussitamisest ja teised vägivaldsed kuriteod või gängidevahelised võitlused. Sellistes linnaosades elavate inimeste mobiilsus on madal ja on tõenäoline, et kõrgendatud riskiga noor kodukohast kaugemale ei liigu. Samal ajal on kõrge kuritegevuse ning madala elatusasemega linnaosades vähe nii hea hariduse saamise

kui ka huvitegevuse võimalusi.

Kickz sündis 2005. aastal jalgpalli kõrgliiga Premier League ja Londoni politsei koostööst, kus pallurite esindajad uurisid, kuidas saaks politseile kogukonna turvalisuse tagamisel abiks olla. Aasta hiljem algatatud ennetusprogrammi mõte oligi jõuda Londoni suurima kuritegevusega piirkondades konkurentsilt populaarseima spordiala kaudu sealsete 12–18-aastaste noorteni, kellele kool, pere ja sõbrad piisavalt häid eeskujusid ei paku.

Programmi väljamõtlemises ning

-töötamises osalesid nii politsei, siseministeerium, vabaühendused kui ka kohalikud noorte ja sotsiaaltööga tegelevad asutused. Programmi viivad ellu jalgpalliklubid, mõnel juhul ka lihtsalt spordiga tegelevad ühendused. Täna on Kickzi töösse kaasatud 45 jalgpalliklubi, sealhulgas Inglise parimad, ning see tegutseb rohkem kui sajast paigas.

Rohkem kui palli tagaajamine

Kickz ei ole lihtsalt spordiring, vaid sihipäraselt kujundatud programm: kõik trennid peetakse suurima noorte kriteeriumiga tegevusega piirkondades aegadel, mil noored on kõige tõenäolisemalt väljas. Trennid on pikad ja toimuvad vähemalt kolm korda nädalas, hõlmates nii oskusi parandavat treeningut, võistlustreeningut kui üht vaba sessiooni, kus noored valivad ise, missuguse (spordi)alaga tegeleda. Sageli võetakse ette näiteks poksimine, korvpall ja kriket, seni vahest omapäraseimaks valikuks on aga juukselõikuskursused Middlesbrough's – peaaegu, et oleks huvitav. Trennid on kõigile noortele tasuta ja avatud, lubatakse ka niisama vaadata ja "hängida".

Trenne juhendavad selleks väljakoolitatud kogenud treenerid ning noorsootöötajad, kelle ülesandeks on teha trennid kõigile turvaliseks ja huvitavaks ning olla noorte suhtes hoolivad. Programmi endise juhi Daniel Rose'i sõnul on just treenerid programmi edu võti: "Muidugi peab iga meie treener olema tugev jalgpallis, aga inspireerivaid tulemusi loovad need, kes usuvad siiralt noore võimetesse ja temasse seda usku süstivad."

Aeg-ajalt võrdsitavad trenne külaliste praktilised loengud jalgpallist või selle piirkonnaga seotud teemadel: kuidas süüa nii, et jõuaks palju trenni teha, missuguseid võimalusi laias maailmas leidub või miks näiteks pole noa kaasas kandmine maailma parim idee. Trennides käivad aeg-ajalt ka piirkonna politseipatrullid, näiteks autoriteediks kujunenud treeneriga juttu puhumas, et luua enda ja noorte vahele rohkem usaldust.

Trenne saadab ja ühendab suur Kickzi jalgpalliturniir, milles osalevad mõnikord ka Inglismaa parimad jalgpallurid ning kus paljud endised programmilised löövad kaasa vabatahtlike, kohtunike või treeneritena. Vabatahtlikku tegevust soo-

dustavad samm-sammult erinevaid arenguvõimalusi välja pakkudes just programmi treenerid.

Keskendumine kohalikule mõjule

Kickzi mõju ja edu sõltuvad suuresti sellest, kui palju sihtgrupist trennidesse jõuab ja nendes püsivalt osaleb. Kuna programmi piirkonnad nii Londonis kui ka mujal Inglismaal on erinevad, tugineakse tugevale kohalikule juhtimisele – iga programmi trenne ehk projekti juhib kogukonda tundvatest ja seal töötavatest inimestest koosnev juhtgrupp ning läbi viib seda enamasti mõni seal piirkonnas toimetav ja/või populaarne jalgpalliklubi. Selle asemel et teha suuri värbamiskampaaniaid, kaasatakse piirkonna noori koos juhtgrupiga sobivate turunduslahenduste väljamõtlemisse, olgu need siis flaierid, kuulutused või suust suhu teave. Ka Kickzi brändi mõtlesid noored ise välja.

Olgugi et andmeid spordi positiivse mõju kohta inimese heaolule leidub ohtralt, pole kuigi palju usaldusväärseid tõestusi sporti ühiskonna hüvanguks kasutatavate lahenduste mõju või isegi lühiajaliste tulemuste kohta. Kuigi Kickzi programmi pikaajalist mõju süvitsi uuritud pole, on programm eesrindlik oma töö jäädvustamisel ja mõõtmisel ning selle tarbeks väljaarendatud eKooliga sarnane programm võeti hiljem üle riigi kasutusele ka tavatreennides.

Programmi väljundeid jälgitakse veebiprogrammiga Substance Views, kus iga noore kohaleolek, saavutused, vabatahtlik töö ning Kickzi kaudu vahendatavad muud võimalused ja saavutused salvestatakse suuremate kokkuvõtete tegemiseks. Nii näiteks oli 2009. aastaks programmis osalenud 25 301 noort, neist 14% olid tüdrukud. 5903 noort oli märkimisväärselt parandanud oma suhtlemisoskusi ning 133 noort osalenud jalgpalliga seotud kursustel.

Esialgsest edust julgelt edasi

Kickzi kohta tehtud tasuvusanalüüsid näitavad, et iga Kickzi investeeritud nael toob riigile ja piirkonnale kuritegevuse vähenemise kujul tagasi 7 naela. Kickzi pikaajaliste tulemuste ehk ühiskondliku mõju kohta teaduslikult usaldusväärseid uuringuid pole, ent programmi kavan-

Kickz tuleb ka Eestisse!

Et spordi kaudu ka Eesti noorteni jõuda, valmistatakse siseministeeriumi algatusel koostöös politsei, jalgpalliliidu, Heateo Sihtasutuse ning paljude koostööpartneritega praegu ette Kickzil põhineva ennetusprogrammi käivitamist Tallinnas 2014. aasta sügisel. Erilist tähelepanu pööratakse programmi Eesti oludele vastavaks kohandamisele ning katseprojekti mõju mõõtmisele.

Kui soovid jalgpalli kaudu Eesti kordategemisele kaasa aidata, anna endast teada Heateo Sihtasutusele info@heategu.ee.

damises ja töös osalevate politseijõudude andmetel on noorte sooritatud kuritegude arv programmi piirkondades ebaproportsionaalselt palju vähenenud. Nii vähenes antisotsiaalne käitumine 2009. aastal keskmiselt 60% ning teised noortega seotavad kuriteod ligi 20%.

Kokkuvõetuna on Kickzi mõte pakkuda head ja väsitavat ajaviidet noortele, kes seda kõige rohkem vajavad, ning hoida nad tänavalt, kaubanduskeskustest ja kuritegevusest eemal. Programmi sügavam mõte on aga arendada spordi kaudu noorte motivatsiooni, oskusi ning harjumusi, mis ulatuksid jalgpallist ja spordist palju kaugemale.

Kickzil on, kuhu areneda – näiteks saaks paremaks ja laiemaks ennetuseks kaasata nooremaid kõrgendatud riskiga lapsi, suurendada tüdrukute osakaalu ja mõõta põhjalikumalt oma mõju. Kuna Suur-London üha kasvab, on programmi jätkumine ja laienemine selle juhtide sõnul tõenäoline. Programmi haldav Active Communities Network töötab kogu maailmas, mistõttu käivitatakse väikseid Kickzi programme juba näiteks Pakistanis, Indias, Lõuna-Aafrikas ja Brasiilias.

Kickzi kohta saab lähemalt uurida programmi haldaja Active Communities Network kodulehelt hactivecommunities.org.uk/kickz/. Töö tulemuste raporti leiab, kui guugeldada otsingusõna "Kickz National Report". Inspiratsiooniks guugelda ka The Boxing Academy, 2nd Chance, Urban Stars, Breaking Barriers ja Positive Futures.

Roheline tuli Eestimaale

ROY STRIDER,
kirjanik

Kirjanik ja aktivist **ROY STRIDER** kirjutab, miks peaks Eestist saama Euroopa esimene tõeline ökoriik ja mida selline kirjeldus endas sisaldab.

Taasiseseisvumisest saati on Eestis tegeletud projektipõhise valitsemise ja edenemisega. Hoobilt on isegi raske arvata, millest säärane nõksutamine täpselt tuleb. Kurb on mõelda, et projektipõhise lähenemise taga võib olla suutmatus laiemat pilti haarata, liigne kildkondlikkus või lihtsalt laiskusega segatud saamatus. Küllap on valitsejatel olnud muid, mõjuvaid põhjusi oma valikute tegemiseks, kuidgi senimaani jäävad need põhjused raskesti arusaadavaks. Tänapäevaks on ideed ja projektid otsas, raha samuti. Inimeste ja maa-ga edasi nõksutada on üha keerulisem.

Vaadates nüüd juba mõndakümnet vabaduseaastat, torkab silma, et vana lammutati ära, uut läbimõeldult asemele ei ehitatud. Suuri narratiive kandnud projektid NATOsse pääsemiseks, Euroopa Liiduga ühinemiseks, euro kasutuselevõtuks olid või on määratud justkui nendele, keda kas õieti olemas pole või ikka vähemaks jääb. Oleme ehitanud maja, mõtlemata sellele, kuidas seda ülal pidada või kas keegi majas üldse elada soovib. Praegu paistab, et paljud ei soovi.

Eesti, tegelikult kellele ja milleks?

Maja võrdlusega edasi minnes: hoone pole ju iseenesest inetu, aga selle asukate seas on hulganisti töötuid ja üsna ettevõtmatusi, mõnes toas pole enam ammu kedagi kõndinud. Elekter ja soe vesi on järjest kallimad, telerit saab vaadata vaid ühes toas. Käivad jutud, et teler viiakse üldse minema ning müüakse arvete tasumiseks maha. Katus jookseb juba ammu mitmest kohast läbi, see-eest aga pandi ühele tänavapoolsele toale ilus värviliste raamidega aken. Levivad rõskus ja vamm, õhtuti võetakse mõrult viina ja pakitakse vaikides kohvreid. Osa on majja küll veel sisse kirjutatud, elab aga juba üürikorterites. Algul mindi ajutiselt, nüüd on peaaegu võimatu end naasma sundida. Paljud elanikud ei mäletagi enam, mis selle maja mõte õieti oli – tahaks lihtsalt ära, sooja ja paremasse kohta.

Kaelamurdvalt raske on leida tänase Eesti Suurt Ideed. Ideed, mis ühendaks inimesi ning paneks neid uskuma tulevikku. Pelgalt rahvustunne ükski tarbimisühiskonnas enam koos ei hoi. Ehmatavalt sagedased on tõdemused, et oma riiki on nii väikese rahvaarvu juures väga kallis ülal pidada või hoida ning et ega nii hõ-

reda asustuse korral kõik inimesed saagi maanteid, meditsiini või turvalisust tarvitada. Aga kuidas see teisiti olla võiks, kui meil puuduvad arvestatav tootmine, tööhõive, usk arvestatavasse paremusse poole liikumisse ja kandev idee, kui soovite – plaan? Mis siin Eestist – terve maailm näib tänapäeval täpsema plaanita tiirlevat, vähemalt Euroopa ja selle kultuurilised liitlased.

Erand mürgitatud planeedil

Võib-olla on tegu tarbimisühiskonnaga kaasas käiva hädaga, võib-olla on asi milleski muus, et plaanide tegemisel on nii raske võtta arvesse tegelikust ning suunata pilku just selle põhjalt tulevikku, tegelikele vajadustele muutuv asjas. Maailmal ei ole puudust niivõrd rahast või elektroonilistest vidinatest: meie keskel on üsna parajas koguses intellektuaale, insenere, vahest juba liiga palju ärimehi või turistide liigutajaid. See, mida maailmal juba ammu napib, on puhas keskkond, puhas õhk, puhas toit ja tervis. Lühidalt öeldes oleme oma planeedi ära mürgitanud. Eesti on siin suhteline erand, taas osalt tänu oludele, sellelesamale hõredale asustusele, ehk inimeste ettevõtmatusale.

Otsides ideed ühele inimeste gruppidele (nimetagem seda näiteks riigiks), tuleb ilmingimata arvestada seda, et milline iganes poleks plaan, ei tohi see teistele elusolenditele ja keskkonnale kahju tuua. Veelgi etem, kui plaan kasu tooks, ning mõistagi taas mitte vaid kitsale kildkonnale. Kui suudaksime veidi avaramalt näha nn suurt mängu ja inimeste ning maailma tegelikke vajadusi, oleks meie – Eestiks kutsutava inimeste grupi – üks võimalik plaan järgmine: teha oma olemasolust innustav eesküju teistele. Lõpetada reostamine ja tuleviku arvelt naudingute karmamine. Pürgida võimalikult väikese ökoloogilise jalajälje, säästvate lahenduste, säästva mõtlemise, permakultuuri kui elustiili poole. Toota ainult mürgivaba toitu. Tekitada maailma vaid tõepoolest ja tegelikult vajalikke asju. Olla permariik, ökomaa. Sõnaga – olla eesküju ja anda oma olemasolule sellega mõte.

Mahetoodete turg tõuseb hoogsalt

Eestimaa ökoriik on kaalumist väärt plaan nii majanduslikult, kultuuriliselt,

psühholoogiliselt kui ka meie isiklikule ja üldisele tervisele mõeldes. Mahetoidu turg maailmas on juba pikemat aega kiirelt kasvanud. Peamised tõusvad mahetoiduturud on muu hulgas Skandinaavia riigid, aga ka Saksamaa, Austria jt.

Nimetatagu üks argument, miks mitte toota söögipoolist lisaks enda toidulaua tarbeks ka Soomele ja Rootsile, selle asemel et lasta sinna voolata suurel osal meie tööjõust? Eestimaalane kulutab põhjameeriklasega võrreldes mahetoidule 12 korda vähem raha. See tähendab, et meil pole teadlikkust ja ostujõudu tervisliku toidu söömiseks. Kuid me oleme see, mida me sööme. Ja me oleme maarahvas, juurtega maal ja näppudega vähemalt mõtteliselt mullas. Juurdleme, kuidas end elatada, millise tööga leiba teenida, aga

Me oleme see, mida me sööme. Ja me oleme maarahvas, juurtega maal ja näppudega vähemalt mõtteliselt mullas.

võib-olla me lihtsalt ei tea, et meie tarbimismullile ehitatud võltsunemat 2008. aastal tabanud majanduskriisi ajal tõusis ainuüksi Prantsusmaa mahetoodete turg tervelt 25%.

Mahetoode ei pea olema vaid toitu. Mahetoode ei pruugi olla vaid ühe ettevõtte või väiketalu leib. Mahedaks saab kujundada kogu ühiskonna ning minu arvates on selliseid muutusi hulga hõlpsam läbi viia just väikestes riikides. Ehk polegi imelik, et üha ja olulisel määral puhast loodust säilitada suutnud uued väikeriigid keelustavad järjest oma territooriumile väetiste, GMO, taimemürkide, putukamürkide jms sisseveo.

Kohe esimese hooga meenuvad India Sikkimi osariik (610 600 elanikku, keelustatud plasttaara, metsloomade tapmine, pestitsiidide ja sünteetiliste väetiste kasutamine jne) ja kohe selle naabruses asuv Bhutani kuningriik (umbes 750 000 elanikku), kelle ambitsiooniks on olla ei rohkem ega vähem kui maailma esimene ökoriik. Bhutan panustab oma plaanides toidu koguse asemel selle maksimaalsele kvaliteedile keskendumisele. Eksporditud, India ja Hiina mahetoodete turud,

on Bhutani uste-akende taga, seega on ka nõudlus Bhutani mahekaupade järele hoogsalt tõusul. Vaikse ookeani saarestikus asuv Niue mikroriik plaanib Bhutani deklareeritud eesmärgi saavutada 2020. aastaks.

Meie keskkonna ja tervise mürgitamisest pole mingit tegelikku õigustust. Jõuka Skandinaavia ning üha kasvava teadlikkusega Euroopa külje all on raske kujutleda, mis võiks maheda Eesti kursiga viltu minna. Kas Eesti mahekaubad Peterburi ja Moskva kauplustes on utopia? Miks? Kas väiketootjate energia ja ühtlaselt jaotuv tööhõive ei taga tõesti kriisilukordades suuremat turvalisust kui mõnekümne suurtootjaga põllumajandustööstus? Kas terve riigi nimi mahedalt toodetud kauba sünonüümi ja garantiina ei oleks uskumatu võimas kaubamärk?

Eesti on esimesel iseseisvusperioodil olnud edukas ja arvestatav toidueksportija, seda aga riigi arvestatava toe ja organiseerimise ning asjaolu tõttu, et suurtootmisele eelistati väike- ja keskmisi tootjaid. Toonane edu tuli plaanist, tegelikust toetusest ja ühistute energiast, aga ka nõudlusest Euroopa turgudel. Peame nüüd alles tutvuma tegelikkusega, et sellele pädevat plaani ehitada, välisturgude nõudlus ja ka kohalik vajadus maheda tootmise ning elustiili järele on aga kahtlemata olemas.

Permakultuurse vaateta ja hooliva suhtumiseta endasse ja ümbritsevasse keskkonda ei kesta miski. Eesti ootab rohelist tuld, aeg on seisakule lõpp teha enne, kui paak fori taga tühjaks saab.

Permakultuur

(ehk jätkuloomine) on inimasustuse ja põllumajanduse kavandamise viis, mis jälgendab looduses leiduvaid mustreid. See põhineb pigem asjade omavahelisel suhestumisel ja ökoloogial kui rangetel bioloogilistel kaalutlustel, mis on tänapäeva põllumajanduse aluseks.

Permakultuuri eesmärgiks on luua stabiilne ja tootlik süsteem, mis kataks inimeste vajadusi. See on kavandamise süsteem, kus iga element toetab ja varustab teisi elemente ning mille lõppeesmärgiks on praktiliselt isetoimivad süsteimid, millesse inimesed sobituvad loomuliku osana.

Allikas: Vikipeedia

Kui president surus detsembris kätt seekordsetel aasta vabatahtlikel, seisis vabatahtlike juhendajana tunnustatute seas Serve The City (STC), mille inimesed teevad ise ja innustavad teisi tegema head ja sellest õppima. Andrei Liimets uuris algatuse eestvedaja **LAURI LUIDE** käest, kui varmad on eestlased vabatahtlikuna kaasa lööma, milliseid muutusi on see ühiskonnas toonud ja milliseid veel tuua võiks.

Heategevusettevõtja Lauri Luide

Ilmselt on üksjagu inimesi, kes tahaks midagi vabatahtlikult teha, aga ei oska kusagilt alustada. Kus ja kellele sinu meelest vabatahtlikku panust kõige rohkem vaja on?

Ma ei tea, kas inimesed mõtleavad nii, et mida on kõige rohkem vaja teha. Ma arvan, et nad peaksid pigem mõtlema, mida nad tahaksid teha või keda nad tahaksid aidata.

Mu jaoks üks meeldejäävamaid ja põnevamaid abistamisvõimalusi on vanainimeste juures. Näiteks hooldekodudes pole neil alati otseselt mingeid probleeme – on töötajad, kes hoolitsevad, esmased vajadused on kaetud, toit on laual, vahetatakse voodipesu ja nii edasi. Kui me läksime nende käest küsima, kuidas me aidata saaksime, siis nad ütlesid, et tegelikult on kõik ju tehtud, aga õudselt igav ja üksildane on. Siis mõistsime, et sageli ei ole inimeste vajadused ilmselged. Näiteks vanadekodus me pea terve aja vestleme või mängime kaardimänge ja tundub, et me justkui ei olegi midagi saavutanud, ei ole mingit remonti teinud, ei ole libedaid teid soolanud, aga elanikud saavad sellest tugeva emotsiooni ja eluvaimu.

Olen tänu sellele kuulnud kümneid ägedaid lugusid. Kõik alustavad, et ah, mis mina, ma ei ole midagi teinud ja minus ei ole midagi erilist. Pigem kasutatakse võimalust kurta probleeme – sotsiaaltöötajad ei hooli ja telekat ei panda käima ja nii. Aga kui tunned huvi, et kes nad on ja mis nad teinud on, tuleb välja, et nende seas on ajukirurge, psühholooge, poliitikuid, juriste, raamatupidajaid – professionaale, kes on elanud ajal, mida me ei kujuta ettegi. Mina loen maailmasõdadest õpikutest, aga nemad on siis elanud. Ja ma arvan, et kui nad näevad, et mina saan sellest kogemusest midagi, mul on põnev, siis neil on ka hea ja nad tunnevad, et neist on kasu olnud.

Praegu juhendad uusi maailmamuutjaid, aga milline oli sinu enda esimene kokkupuude vabatahtliku tööga?

Ma olen vist terve elu vabatahtliku tööga tegelenud, aga varem ei toodud seda niivõrd välja – olen sellise kasvatusesga perekonnast, kus ei ole harjumust kõigi liigutuste eest raha küsida, ja see oli kuidagi

loomulik. STCsse jõudsin kolm aastat tagasi puhtalt huvist, kuidas heategevus sellise organisatsiooni toel käib. Käisin ühe vanainimese kodus aknaid pesemas ja pisut koristamas. Tol hetkel tundus see väga segase ja organiseerimatuna, aga jättis samas toreda mulje.

Kuidas sa STC juhi kohale jõudsid?

STC-le pani siin aluse ameeriklane Brett Toft. Kui ta oli aastakese koos tutvavatega proovinud, kas Eestis annab midagi sellist teha, hakkas ta otsima inimest, kes oleks valmis seda juhtima. Brett ise ei valda eesti keelt ja tahtis, et STC poleks

Kui keegi ühel hetkel avastab, et tal ei ole tegelikult meid vahele vajagi – kui ta hakkab näiteks ise käima kuskil lastekodus või kodutute varjupaigas –, siis superhea!

miski, mis justkui tuuakse kusagilt, vaid et see oleks Eesti ja eestlaste oma. See on küll umbes sajas linnas tegutsev rahvusvaheline võrgustik, aga kõik need organisatsioonid on väga oma linnade nägu.

Palju inimesi teie juures töötab?

Keegi ei tööta täiskohaga, kuid on nii-öelda igapäevased vabatahtlikud, grupijuhid või vastutajad. Me nimetame neid *blackshirt*-ideks [sellistele vabatahtlikele STCst antava musta värvi T-särgi järgi]. Nemad aitavad välja mõelda, mida täpselt, kus, kellega ja millal teha. Nad aitavad suhelda partnerite, sponsorite ja vabatahtlikega. Meil on küll administreeriv meeskond, juhatus ja direktor, aga hetkel umbes 25 *blackshirt*-i on meie jaoks oluliselt number üks. Püüdlime selle poole, et kõigil *blackshirt*-idel oleks oma projekt või valdkond, kuhu nad tahaksid kõige enam panustada. Tahaksime välja töötada palju regulaarseid heategevuse võimalusi – et kui keegi tuleb mõtte peale, et tahaks midagi teha, siis ta tuleb meie kodulehele ja saab vaadata valdkondade kaupa, mil-

lal ja millega ta rakendust leiaks. Ja siis *blackshirt* võtab temaga ühendust.

Kas te olete pigem vahendajad, kes vastavad abipalvetele, või initsieerijad, kes otsivad ise kohti, kus oleks vabatahtlikke vaja?

Pigem vahendajad, aga me oleme selle sõnaga ettevaatlikud. Me ei taha olla vahendajad selles mõttes, et otsime abivajaja ja -andja ning viime nad kokku. Me tahame seda protsessi kontrollida. Me ei hoiu sellest kümne küünega kinni, aga usume, et abiandmise protsessil on suurem mõju kui lihtsalt teadmine, et oled kedagi aidanud. On oluline, et abiandjad sõnastaksid enda jaoks, mis täpselt juhtus, kuidas väike tegu kellegi elu või mingit olukorda muutis, kuidas panus aitab kaasa üllama eesmärgi saavutamisele. Need on asjad, mille peale paljud ei mõtle. Kõik tahaks kasutada vabatahtlikke, aga sellele mõtestamisele rõhku ei panda ja tulemuseks on palju ühekordseid vabatahtlikke, kel tuli idee, kes tegid oma teo ära ja siis unustasid selle kogemuse.

Et siis konkreetse hea teoga võrdselt oluline on vabatahtlike arendamine?

Täpselt. Vabatahtlike arendamine on ennekõike tähtis, aga see, mida ta teeb, pole kindlasti tähtsusetu. Me oleme pigem vabatahtlike ühing kui heategevusorganisatsioon, aga vabatahtlike ühing, mis tegeleb heategevusega. Seega ma tahan, et meie tegevusel oleks positiivne tagajärg, aga põhienergia läheb vabatahtlike arendamise peale.

Kuidas te oma edukust ja mõõdate?

Eks seda ole suhteliselt raske teha. Me kindlasti ei mõõda oma edu organisatsiooni kasvus. Kui keegi ühel hetkel avastab, et tal ei ole tegelikult meid vahele vajagi – kui ta hakkab näiteks ise käima kuskil lastekodus või kodutute varjupaigas –, siis superhea! Meie töö on siis tehtud, meil on hea meel. Otsime järgmise inimese, kes innustamist vajaks. Kuna me hoiame oma vabatahtlikega tihedat sidet ja suhtlemine on lahutamatu osa tegevusest, siis just suhtumise muutumine on see, mille järgi me hindame, kas oli edukas ettevõtmine või mitte.

Kogenumatest vabatahtlikest saavad Serve The City's teiste juhendajad ning musta T-särgi järgi kutsutakse neid *blackshirt*'ideks. Sügisel hooaja avalitusel Lauri kõrval seisev arstitudeng Hans Arro on üks organisatsiooni staažikamaid *blackshirte*.

Alice Veeldia

Kuidas vabatahtlikud teie juurde jõuavad?

Ega palju ei olegi vaja teha. Tuleb nimi kirja panna ja õigel ajal kohale tulla. Eks parim reklaam ole nende inimeste kutse, kes on kogemusega rahul ja tulevad järgmisel korral mitme sõbraga. Algasajal tegelesime aktiivselt sellega, et käia ülikoolides rääkimas: panime oma lauakese püsti ja hakkasime tasuta kohvi jagama. Aga kuna kvaliteetse kohvi valmistamine koos piima vahustamise ja kõigega võtab minutikese aega, saime samal ajal inimesele oma info edasi anda, et innustada neid tulema ja vaatama, mis see STC on. Mingil hetkel muutusime nii populaarseks, et meil oli pigem raske välja mõelda, kuidas rohkematele inimestele pakkuda võimalust midagi teha, mitte et kust inimesi leida. Rekord listi kirja saatmisest kohtade täitumiseni – neid oli võib-olla 50 – on alla poole tunni. Tekkis mure, et ega see liiga eksklusiivseks muutu, et inimese peab ennast kolm üritust ette kirja panema.

Kas praegu teete aktiivset reklaami või on jõudlus maksimumi peal?

Eks vabatahtlikega ole selline hooaja-värk, et vahepeal läheb see hurraa üle ja vahepeal tuleb jälle peale, aga me oleme jõudnud oma nõudlusele järele ja saaksi-

Hooldekodude elanikud ütlesid, et tegelikult on kõik ju tehtud, aga õud-selt igav ja üksildane on.

me veel vabatahtlikke kaasata.

Mis neid inimesi seob, kes vabatahtlikuks tulevad?

Vist ei seogi mingi üks asi – ikka väga erinevad inimesed leiavad STC üles. Üle kolmandiku vabatahtlikest, sealhulgas *blackshirt*'idest, on näiteks vene emakeelega. Palju on inimesi käinud mujalt maailmast, näiteks Ameerikast ja Hiinast. Vanuse mõttes on kõige nooremad 14-15, kõige vanemad lausa 70-80.

Oletan, et noori on kõige rohkem?

Jah, keskmine vanus on 21 ringis. Mulle tundub, et me pigem oleme noorteorganisatsioon, aga ma loodan, et see ei ole kellegi jaoks piirav, ning see ei ole eesmärk, vaid kirjeldus.

Noored on aktiivsed, aga millele tahavad vanemate inimeste vabatahtlikuks tulek jääb? Kas nad

ei jaga samu väärtusi või ei leia lihtsalt üles neid väljundeid?

Nii palju kui ma olen inimestega rääkinud, siis ei ole asi selles, et nad ei jagaks samu väärtusi. On tohutult palju inimesi, kes tahaks aidata. Üks näide – käisin hiljuti TEA kirjastuses ja vestlesin seal raamatupidajatega, kellest kõige noorem oli ehk 45. Rääkisin STCst ja meie eesmärkidest. Nad olid väga üllatunud, et noored tahavad sellise asjaga tegeleda, ja küsisid, kuidas saaks toetada. Kui ma rääkisin, kuidas see tavaliselt käib – osaledes –, siis tuli selline reaalsustaju, et iseenesest nagu saaks, aga no nagunii oled päevad läbi töö ja pärast pead lastega tegelema ja kes see raatsiks siis veel terve laupäeva ära anda. Aga pärast nad tulid ekstra ütlema, et kui saaks muudmoodi aidata, näiteks mingit raamatut kokku panna, siis nad tahaks väga.

Kuigi noored on need, kel on rohkem aega, et siin-seal käia, siis see ei tähenda, et ainult nemad hooliks või oleks valmis aitama. Kui leiaks rohkem viise, kuidas terve pere kaasata, oleks vanemad vahest altimad tulema. Seni olen suutnud terve pere mõistes ainult enda peret kaasata, kui käisime jõulude ajal supiköögis abiks.

Mida sellest siis järeldada – et vanematel inimestel oleks

lisamotivaatorit vaja? Kuidas seda neile pakkuda?

Kui vabatahtlikkuse auhindu jagati, siis üks läks sellist tegevust soodustavale töökohale, mille sai Saku vallavalitsus. See on hea autasu, sest näitab, et on asutus, kes toetab seda, et inimesed saaks teha midagi vabatahtlikult. Kuna aeg perega olemiseks on nii üürrike, siis väga hea võimalus oleks teha koostööd tööandjatega ja saavutada kokkulepe, et inimesed saaksid osaleda vabatahtlikus tegevuses argipäeval, võib-olla mingil määral tööajal. Siis oleksid paljud valmis rohkem abistama.

Saates "Vaba tahe" rääkis Brett Toft, et kümme aastat tagasi ei olnud Eesti ühiskond veel vabatahtlikkusega harjunud ja mõeldi, et keegi justkui tuleb ja võtab ilma rahata tehes su töö ära. Kuivõrd olukord tänaseks muutunud on?

Enda kogemusest tundub, et me ei ole suhtumisega veel seal, kus tahaksime. Näeme ikka veel, et inimesed ei julge kasutada vabatahtlike abi, sest siis äkki leitakse, et võiks kogu süsteemi vabatahtlikkuse baasil teha, või hakatakse näpuga näitama, et kui nemad teevad vabatahtlikult, miks siis sina ei võiks.

Teiseks tundub, et paljudes kohtades, eriti kuna majanduses on endiselt raske aeg, püütakse end ikka veel tõestada. Et kui ei anta endast 110%, on töö ja maine kaalul, seega rabatakse niivõrd palju, et erilist paindlikkust ja liikumisruumi ei ole. Puutume tihti kokku sellega, et kui läheme abi pakkuma, siis see on pigem koormaks. Töögraafik on koondamiste ja muu tõttu nii pingeliseks läinud, et kui nad peavad võtma 10–20 minutit, et meie pakkumine läbi lugeda, ning veel tunnike meiega kohtumiseks, siis eelistatakse seda pigem vältida. Seetõttu on mitu partnerlust katki jäänud.

Kui oluline vastne aastaauhind sulle on ja kui tähtis on üldse vabatahtlike tunnustamine, sealhulgas auhindadega?

Seda auhinda ei saanud mina, vaid STC, ja see teeb selle tähtsamaks. Vabatahtlike juhendaja auhinna sai teiste seas nägemisvaegusega tütarlaps Christel Sogenbits. Kui me mõtleme, kes on need

inimesed, keda võiks aidata, siis tema oleks ilmselt TOP10-s, aga ta ei saanud seejuures mitte aasta vabatahtliku, vaid aasta vabatahtlike juhendaja auhinna! See näitab, et pole olukorda, kus ei saaks oma entusiasmina teisi kaasata.

Teiste kaasamine on suurem asi kui ükski millegi tegemine. Me loomulikult ei tegutse tunnustamise eesmärgil, aga tunnustamine annab motivatsiooni küll ja loodetavasti me motiveerime ka kedagi teist omakorda juhendama ja kaasama.

Kui palju sa jõuad juhina ise nii-öelda kätt külge panna?

Väga vähe on neid inimesi, kes ei suudaks välja mõelda midagi, mida nad saaksid teha, et ka kellelgi teisel oleks parem.

Ma olen seadnud endale eesmärgiks teha mitte vähem kui enamik teisi meie vabatahtlikke. Kui mu roll hakkakski olema paberimajandus, siis oleks mõistlikum amet edasi anda, sest see pole sugugi minu tugevus. Ainus moodus, kuidas ma saan kedagi motiveerida, on siis, kui olen ka ise inspireeritud ja motiveeritud. Ma küll ei jõua kõigil üritustel kaasas käia, aga üritan – ma võin olla küll direktor, aga ma olen ka *blackshirt*, selles suhtes mingeid privileege ei ole.

Tavaelus tegeled sa ITga, kuidas sa päevatöö ja vabatahtlikutöö teineteise kõrvale ära mahutad?

Selle ITga on nii, et minu töö iseloom ei nõua, et oleksin üheksast viieni rakkes. Kui keegi helistab, et tal on arvutiga midagi lahti, siis piisab oma arvutist ja netiühendusest või ka lihtsalt telefonist. Mu ajakasutus on suhteliselt vaba. Kui inimesed küsivad, millega ma tegelen, siis ma pigem nimetan STCd, kui oma palgatööd. IT toob küll leiva lauale, aga mu hing või kiring on ikka STCs.

Sinu pealehakkamisega noored inimesed kipuvad üldlevinud arusaama kohaselt Eestist välismaale

parema materiaalse järje peale minema. Sina võtad vastupidi enda peale veelgi enam asju, millest sa materiaalselt kasu ei saa. Miks ja mis sind siis ärasõitjatest eristab ja kas plaanid tuleviku Eestiga siduda?

Hetkeplaani järgi küll. On teada-tuntud fakt, et ükski juht ei tohiks liiga kaua oma positsioonil püsida, muidu läheb asi hapuks, aga Eesti on nii ideaalne koht selleks, kui tahad midagi saavutada, millest jälg järele jääb. Eesti on nii väike, lihtne on avaldada märgatavat, lausa üleriigilist mõju. STC andmebaasis on umbes 1200 inimest, kes on meie kaudu vabatahtlikku tööd teinud. See on suhteliselt suur number, mis Hiina või Ameerika puhul oleks täiesti tühine.

Sa oled öelnud, et sinu suurimaks unistuseks on, et iga tallinlane osaleks mingil kujul vabatahtlikus tegevuses. Kui realistlik see on?

Ma ei arva, et see oleks ebarealistlik, aga liiale on mindud vabatahtlikele natuke erilise staatuse andmisega. Justkui see oleks lihtsalt töö, mille eest ei saa palka. Aga vabatahtlikkuse vorme ja väljundeid on tohutult palju. Minu jaoks on oluline olla avatud millegi kasuliku tegemisele ilma sellest otsest tulu saamata. Kõik inimesed ei pea tegema kõike, aga kui jurist ei taha näiteks supikööki suppi serveerima minna, siis leidub ometi rohkelt kohti, kus tema panusest oleks kogu ühiskonnale kasu.

Küsimus on suhtumises. Kui me teeme sellest vabatahtlikkusest staatuse või ameti, siis see tundub teistele kuidagi tülika ja kättesaamatuna – et sa justkui vastandad raha eest ja ilma rahata midagi tegevast inimest. Aga need on ju üks ja sama inimene, mina samamoodi töötan IT alal, aga pean end vabatahtlikuks, kuna leian lisaks sellele aega ja energiat midagi teha. Ja ma arvan, et on väga vähe neid inimesi, kes ei suudaks välja mõelda midagi, mida nad saaksid teha, et ka kellelgi teisel oleks parem.

Kas ja milliseid ohvreid oled sa pidanud oma nii-öelda tavaelus vabatahtliku tegevuse nimel tooma?

Eks rahaline ohver ole kõige selgem. Lisaks põhipalgale oleks ju võimalik saada

Aasta vabatahtlikuna anti mullu detsembris aukiri Lauri Luidele, ühisfotole presidendiga kogunesid aga kõik Pärnus olnud Serve the City vabatahtlikud. Presidendi õla tagant piilub organisatsiooni asutaja Eestis, Brett Toft.

Ants Liigus

tulemustasu kiiremini ja rohkem tegemise eest, mille jaoks mul pole aega. Aga see pole minu jaoks ka esmatähtis, sest ma tahan teha midagi, millel on rahast suurem väärtus. Isiklikus elus olen üritanud asju nii sättida, et minu jaoks tähtsad inimesed oleks seotud samade asjadega. Siis ma ei pea lahutama oma isiklikku aega ja vabatahtlikku tegevust. Minu kihlatu on samamoodi STCs *blackshirt*, samuti minu vend, vennanaine, õde.

Ma ei tea, kas sa nõustud, aga mulle tundub, et paljude jaoks on vabatahtlikkus muutunud indulgentsiks, mis lubab jätkata muretumalt endise taustsüsteemi ja tavaeluga. Kas see on sinu meelest oluline, et inimene sellised eetilised kaalutlused läbi mõtleks ja laiemasse konteksti seaks?

Ma ei ole selle peale palju mõelnud. Praegu on juba suur saavutus, kui inimene ükskõik mis kaalutlustel vabatahtlikuks on läinud. Me väärtustame seda, et vabatahtlikkus ei oleks ainult projekt või kord aastas oma pattude lunastamine, vaid kogu mõtteviisi ja elustiili muutev tegevus. Umbes nagu "Teeme ära" talgud – kui sa oled ikka ise käinud ja mingi metsa ära koristanud, siis sa nii lihtsalt enam kommipaberit maha ei viska.

Teil on ka pisut religioosne taust – kui oluline ja nähtav see on?

STC ei ole religioosne organisatsioon, küll aga olen mina kristlane, Brett on kristlane, nagu ka suur osa alustajatest ja tegijatest. Meie tegevuse väärtused on inspireeritud Jeesuse elust, kuna tema peamiselt aitas teisi ja õpetas, et teiste aitamine muudab sinu elu. Aga me oleme ennast kujundanud mittereligioosse

Kel võimalik, siis pigem üritatakse saada edukaks ja et seda saavutada, ronitakse üle teiste, kasutatakse teisi ära.

organisatsioonina, kristlikest väärtustest üks on ka avatus kõigile. Enamik on saanud kristlikust taustast teada alles pärast meiega kokku puutumist ja see ei ole ära hirmutanud, vaid pigem muutnud arvamust usklikest.

Mis sind Eestis kõige rohkem rõõmustab ja mis enim tuska teeb?

Tuska teeb ahnus. See on halb üldistus,

aga on näha, et kel võimalik, siis pigem üritatakse saada edukaks ja et seda saavutada, ronitakse üle teiste, kasutatakse teisi ära.

Vähe on neid, kes näevad võimalust oma elu paremaks muutes ka teisi kaasa. Kurb on vaadata sellist lühinägelikkust ja mõistmatust, et üksi rikas olles on vähe peale hakata – öeldakse ju, et mida jõukam oled, seda üksildasem oled. Aga ega seda ei saa enne teada, kui seal kohal oled.

Rõõmu teeb peamiselt see, et ma näen samal ajal enda ümber, kui paljud mõtleavad omakorda teistmoodi, mõtlevad teiste inimeste peale ja hoolivad.

Lõpetuseks, mõeldes sellele, kuivõrd paljud organisatsioonid kolmandas sektoris sõltuvad vabatahtlikust tööst – millist soovitus või head mõtet sa tahaksid lugejaga jagada?

Võti on see, et mitte alahinnata vabatahtlike panust või suhtuda neisse kui odavasse tööjõusse või võimalusse teha midagi soodsalt. Meie jaoks ei ole eesmärk ehitada organisatsiooni, vaid innustada ja kaasata neid, kes muidu kaasa ei lööks.

Tunnustamine ja kiitmine on üliolulised, mööda ei tohi vaadata ka neist, kes panustavad vaikselt ja märkamatu.

Tartu kaasav eelarve tõi õhinat ja pettumusi

Eesti esimene kaasava eelarve katsetus jõudis jõulude eel finaali, kui tartlased valisid välja, millisele ideele 2014. aasta linnaeelarvest 140 000 eurot kulutatakse. Rahva lemmikuks osutus Kultuurikvartal, mis vajab raha helitehnika soetamiseks. Kodanike tahtega arvestamise proovi-projekti tulemuste ja järelkaja kohta uuris **MARI ÖÖ SARV**.

Ekspertide koosolek vaatas linlaste investeeringu-ideed üle ja jättis sõelale kõik, mis mahtusid eelarvesse ja olid tehtavad ühe aastaga.

Linnajuhid ning protsessi vedajad linnavalitsuse kommunikatsiooniosakonnast olid hääletusnädalal õhevil ja rahul. 158 pakutud idee oli kaugelt rohkem, kui keegi loota julges – järelikult tartlased mõtlevad kaasa! Vabakond vaatas kaasavat eelarvestamist pigem nukralt: raha on küll eraldatud ehk eelarvestamise pool tehtud, aga kaasamine ära unustatud ning kodanikutunnet tartlased siit juurde ei saanud.

Sotsiaaldemokraadist volikogu liige Tõnu Ints tõstatab küsimuse kaasava eelarve eesmärgist: oli selleks nüüd linnale ühe väga hea objekti leidmine või inimeste linnaasjades kaasa mõtlema saamine? “Kui kodanikud veebis oma häält andes klikivad, tuleks ka küsida, kuidas nad oma valikut kaaluvad ja kui palju mõtlevad. Seda me ju tegelikult ei tea,” ütleb Ints.

“Leida idee” või “arutada kodanikega”

Kaasava eelarve idee hakkas Tartu raekoja ümber hiilima 2010. aastal, mil e-Riigi Akadeemia sellist eelarvestamist linnajuhtidele tutvustas. Mujal maailmas on seda kasutatud nii Euroopas, Aasias kui ka Ameerika mandritel, lähenemisi on palju ja eeskujude võtmine mõneti kee-

ruline, sest iga linn on ju erinev. Näiteks kaasava eelarve sünnipaigas Brasiilias anti igale piirkonnale otsustamiseks erinev summa, eesmärgiks ebavõrdsuse tasandamine. Homogeenses Tartus sellel mudelil rakendust ei ole.

Kui Tartus kuulutati kevadel välja, et 140 000 euro (see on üks protsent linna-eelarve investeeringute mahust, üsna tavaline hulk esimeseks korra) kulutamise

Vabakond ootas just ühisarutelusid vajaduste ja võimaluste üle, mitte idee autorite müügi juttu.

otsustavad linlased, tervitas vabakond seda entusiasmiga, opositsioon seevastu pisut kortsus kulmuga. Tõnu Intsu arvates polnud ajastus valimiste aastale parim. Nädalal, mil tartlased maadlesid kaasava eelarve tõrkuva hääletuskeskkonnaga, nentis Ints, et volikogus on tõusnud küsimus selle ettevõtmise viisidest ning ülepea mõttekusest. “Nende väliseeskujude peale, mida on toodud, ei erutu keegi, seal on süsteem olnud üsna populistlik ja Eestis tähendaks see paralleelstruktuuri loomist,

rahvakogusid linnaosades,” arwab ta.

Kuid just rahva kogunemist vabakond kaasavalt eelarvelt ootas: arukaid ühisarutelusid vajaduste ja võimaluste üle, mitte paljalt mingi idee esitajate müügi juttu. Valimisliidu Vaba Isamaaline Kodanik Tartu juht ja volikogu liige Imre Mürk nendib, et protsess liikus Tartus ainult ühe eesmärgi suunas: leida ideed, kuhu investeerida avalikku raha. “Ei väärtustatud kohalike poliitikute ja kodanike arutelu, prooviti lihtsalt leida projekt, kuhu palju hääli taha tuleks,” sõnab Mürk.

Sama tunne jäi ühel Kultuurikvartali idee autoritest, Genialistide klubi programmit juhul Ahto Külvetil, kes tõdes, et targemaks protsessist küll keegi ei saanud. “Kaasavat eelarvet Tartu linnas saab kaasavaks pidada ainult siis, kui selle protsessi läbiviimisesse kaasatakse kodanikke endid. Näiteks ekspertkomisjoni kuulus 21 inimest, neist 18 töötab otseselt Tartu linnavalitsuse alluvuses, ja kaasamiseks polnud ühtegi,” võtab Külvet toimu probleemse poole kokku.

Ekspertkomisjoni juht abilinnapea Raimond Tamm kinnitab, et ettevõtmise eesmärk oli kutsuda linnarahvast kaasa mõtlema ning oluline on kogukondade tugevdamine. Tugevad ideed olid Tamme

sõnul need, kus kodanikud või ühendused panid seljad kokku ning seisis aktiivselt oma idee eest. “Rahvahääletus näitas ilmekalt, et väga aktiivselt on koondunud kultuurikorraldajad, lasteaednikud ning rahvasportlased. Just sellist kogukondade koostööd me ootasimegi,” on Tamm rahul ja loodab, et koostöö tähtsust mõistavad järgmistel aastatel teisedki osalejad.

“Usun, et esimese aasta projektist on ka ideede esitajatel palju õppida,” jätkab abilinnapea. “Liiga väikese kandepinnaga idee ning huvigrupi ebapiisav kaasamine toovad endaga kaasa kesise rahvahääletuse tulemuse,” selgitab ta ja lisab: “Kindlasti suudame järgmisel korral anda võimalikele ideede esitajatele rohkem ja tõhusamaid suuniseid, mis aitavad neil oma ideid paremini ette valmistada ja huvigruppe kaasata.”

Projekti nõustaja Kristina Reinsalu e-Riigi Akadeemiast meenutas, et tegu oli esimese korra, katseprojektiga, kus jäeti võimalikult palju võimalusi lahti, et näha, mis tööle hakkab. Ta ütles, et kaalumisel oli ka selliseid kaasamis- ja hääletussüsteeme, mis pigem soosinuks olemasolevaid tugevaid ühendusi, kuid see võtnuks juba eos kaalu üksikisikute ideedelt. “Nägime siiski ära, et üksikud ideed ei jäänudki peale, parem võimalus oli ikkagi neil, millel oli kogukond taga,” tõdeb Reinsalu.

Reinsalu arvutas, et tore oleks 4000 häält kokku saada – see oleks 10% kohalikel valimistel osalenud tartlastest ning sellest näitajast enam osalejaid pole kaasav eelarve veel kusagil kogunud. Tartus käis esimesel korral hääletamas 2645 inimest, kuid arvestada tuleb, et elektroonilisel hääletusel oli tõsised tehnilisi probleeme ja see võis kannatamatute kodanike häälele saatuslikuks saada. Paberil sai hääletada ainult ühes kohas, mis polnud ilmselt tõsine alternatiiv kõigile, kes e-häälega jänni jäid.

Linna tegemata tööd

Tõnu Ints juhtib tähelepanu sellele, et kaasav eelarve tõi välja kitsaskohad, mis linnajuhtidele niigi teada ja tehtaks niikuinii korda, kui raha jaguks. Ta märgib ka, et seda raha võiks volikogu sama hästi otse vajalikeks investeeringuteks suunata. Näiteks on puudu pool vajalikust summast, et tõsta lasteaiaõpetajate palku, või siis vajab ühe kesklinna lasteaia sisse kukkuv keldrilagi remondiks 250 000 eurot – üle poole raha oleks siin ju olemas. “Kui eelarve koos-

tamisel on eri vajadused kaalukaasil, siis võib juhtuda, et osa asju jääb tegemata. See sunnib inimesi mõtlema, milliseid valikuid linnavolikogu peab tegema,” loodab Ints.

Loodetavasti ei jää nimetatud kulutused kaasava eelarve tõttu tegemata, kuid seda pidid tartlased küll mõistma, et kui toetuse saab üks idee 74st, siis ülejäänud 73 ei saa. Seega tehakse linnajuhtidele võib-olla liiga, kui öeldakse, et linlased ei saanud siit protsessist õppida, kuidas eelarvet tehakse.

Ahto Külvet oli nõrduinud, et kaasava eelarve ideede hulka jäeti linna allasutuste

munitsipaallasteaiale üheksa eralasteaeda, keda ühisprojekti polnud kaasatud. “Lasteaiad, nende juhatajad, hoolekogud ja lapsevanemad peavad seisma oma õiguste eest väljaspool kaasavat eelarvet ja nõudma linnalt oma kohustuste täitmist,” märgib Külvet.

Lisaks lasteaedadele oli projektide hulgas nii munitsipaalkooli garderoob kui ka valimislubadused – näiteks jalgrattateede ehitus – ja Külvet polnud rahul, et kaasavat eelarvet sellisteks asjadeks üritati kasutada. Ka Imre Mürk viitas, et enamik kodanike pakutud ideedest olid linnavalitsuse rutiintegevus.

Ideed, nagu teeme bussigraafikud tihedamaks, ühele tänavale kõnnitee või üldse kõnniteed korda, puhastame Emajõe või varustame Anne kanali ranna tualettidega, kõlavad tõesti nagu linna igapäevatöö, mitte uudsed mõtted. Oli ka selliseid kasulikke ideid, mis ei räägi kellegi tegematajätmisest, näiteks avalikud jalgrattapumbad koos tööriistadega või vihmakindel riietumiskabiin ja panipaik rõivastele talisuplejate jaoks Emajõe uju- lasse. Kahtlematult kõige värvikam kodanike pakutust oli idee püstitada raekoja platsile 25-meetrine kullast linnapea kuju, mis pidi innustama tartlasi paremale elule ja töövõitudele, elavdama turismi ja parandama majanduslikku olukorda.

Pakutud ideede ja hääletuse vahele jäi

Kõige värvikam kodanike pakutust oli idee püstitada raekoja platsile 25-meetrine kullast linnapea kuju.

projektid, näiteks Tartu munitsipaallasteadeade mänguväljakute ühishange.

“Tegemist oli selgelt Tartu linnavalitsuse soositud projektiga omavalitsuse tegemata tööde rahaliseks toetamiseks ja see ei vastanud algusest peale kaasava eelarve ideele ja eesmärkidele,” kritiseerib Külvet. Et tegemist pole kaasamisest kantud ideega, näitab tema sõnul kas või fakt, et Tartus on lisaks 31-le projektis osalenud

Mida kaaluti?

Kristina Reinsalu e-Riigi Akadeemiast esitab kolm kaasava eelarve varianti, mida arutati.

1. Linn pakub välja valdkonna, sõnastab probleemi ja annab ette summa, lahendusi pakkuma oodatakse ühendusi, kes sisuliselt esitavad projekti. Lõpuks inimesed hääletavad nende projektide vahel. See annab rohkem võimalusi juba koondunud ühendustele. Lahenduse viib ellu võitnud ühendus koos linnaga. Kokkuvõttes on see pigem projektikonkurss kui kaasav eelarve, aga sellist lähene- mist kasutatakse palju Inglismaal.
2. Inimesed linnaosades kogunevad ja arutavad oma vajadused ja soovid läbi ning igast linnaosast tuleb üks ideepakkumine. Edasi hääletatakse, milline neist jääb peale. See mobiliseeriks linnaosade sisemist koostööd ja läbikäimist.
3. Linnavalitsus ei kitsenda valikut teemaga, ei piiritle piirkonniti. Oodatakse ideid kõikõimalikest valdkondadest ja kõigilt. Mingid kriteeriumid on küll paigas, näiteks summa - see peab olema küllalt suur, et olla tõsiseltvõetav ja motiveeriv, aga esimesel korral ei saa see ka liiga suur olla.

Kolmas, kitsendusteta stsenaarium läkski käiku. Mudel pole muidugi Tartu nimega lukus, igal aastal võib seda kohendada ja muuta.

Enne hääletuse algust peeti ka rahvakoosolek, kus ideede autorid nende headust põhjendasid. Kriitikute meelest pidanuks kaasava eelarve koostamisel rohkem rõhku panema just ühistele aruteludele.

ekspertkomisjon, kes on vabakonnalt samuti tublisti kriitikat saanud – et miks siis kodanike ideed otse hääletusele ei läinud, milleks filter. Linna poolt aga selgitati, et eksperdid ei vaadanud mitte seda, kas idee on hea või halb, vaid kas see vastab kaasava eelarve tingimustele: kas mahub eelarvesse, kas on aasta jooksul teostatav ning kas on investering selle ettevõtmise mõttes. Kõikidele äraütlemistele leiab ka põhjenduse, näiteks kullast meer ei mahu eelarvesse ning nii kõrget objekti ei saa muinsuskaitsepiirangute tõttu raekoja platsile teha. Kõik esitatud ideed ja ka ekspertkomisjoni põhjendused nende väljapaarimiseks on Tartu veebilehel näha.

Kaasava eelarve hääletuse võitis 773 häälega Kultuurikvartal, mis vajab investeringut esitlustehnikasse. Teisele kohale jäi 602 häälega Intsu ja Külveti kritiseeritud munitsipaallasteade ühishange mänguväljakute täiendamiseks, kolmandaks 277 häälega sportimisvõimaluste parandamine dendropargis.

Mürk on nõrindud ka võiduideo pärast, mis tema meelest samuti kaasava eelarve ideega ei sobi. “Võiduideo iseloom ei ole avaliku hüve loomine. Helitehnika ei ole see, mida linnavalitsus peaks avaliku rahaga organisatsioonile soetama. Avaliku rahaga peaks stimuleerima hoopis klubi sisulist tegevust,” avaldab Mürk arvamust. Tema hinnangul oli vale juba lähteüles-

anne, kus kaasava eelarve eest otsiti ainult objekte. “Sinna sobiks paremini algatused, kuidas näiteks noortele paremini selgitada, mida tähendab taastuvenergia, või kuidas inimesed tervislikumalt elaksid – ja ma ei mõtle siin neile salati ostmist, vaid näiteks pargis võimlemise õhutamist,” toob Mürk näiteid. Teisisõnu, kaasava eelarve ei peaks tema ootuste järgi soosima pelgalt asjade ostmist, vaid millegi ühiselt tegemist ja seda mitte ainult

Abilinnapea sõnul on inimesed kurtnud, et ideid oligi liiga palju ning raske oli valida, polnud ka aega kõigiga tutvuda.

eelarveprotsessi käigus, vaid ka tulemusena.

Selliseid ideid ka pakuti – teatrimaja Tartu tosinale harrastusteatrile, pensionäride päevakeskus Annelinna või linlaste kaasamine Tartu haljasalade haldamisse. Nende pääsemist lõpphääletusele segas üks üsna levinud punkt kaasava eelarve tingimustes, mis ütles, et investeeritakse ainult käegakatsutavasse objekti, mitte tegevustesse. Üks põhjustest on see, et ühistegemisi ei saa “ehitada” ühekordse

summaga, vaid need vajavad raha ka tuleval ja ületuleval aastal, mistõttu ei saa need sõltuda iga-aastasest hääletusest.

Abilinnapea Raimond Tamm sõnas, et kaasava eelarve mahu kasvu oluliseks eelduseks on kodanike aktiivsus ja tagasiside – kui rahvas ei hääleta, ei suurene ka sel viisil kulutatava raha hulk. Ideede rohkusest olulisemaks pidas Tamm nende kvaliteeti ja kandepinda. Ometi oli vähemalt esimesel korral ekspertkomisjoni töö üks suundi see, et võimalikult palju ideid pääseks hääletusele. Abilinnapea sõnul on inimesed kurtnud, et ideid oligi liiga palju ning raske oli valida, polnud ka aega kõigiga tutvuda.

“Kõige adekvaatsema tagasiside saame alles pärast võiduideo realiseerimist. Teatavat õhinat võib nii ideede esitajate, nende toetajate kui ka hääletajate hulgas märgata küll,” on Tamm siiski kaasava eelarvega rahul. Ka Mürk ning Külvet nõustusid, et kui valida oleks seekordse lahenduse või eelarvesse üldse mitte kaasamise vahel, oleks eelistatud siiski esimene variant.

Üksildane kaasatav helendava ekraani ees

Imre Mürk ütles protsessile üldhinnangu andes, et alustama peaks sellest, mida prooviti ravid. “Vaadates Eesti laiemat poliitmaastikku, kus usalduse sild poliiti-

kute ja kodanike vahel on kärisenud, on teretulnud kõik initsiatiivid, mis suurendavad kodanikutunnet ja vähendavad inimeste võõrandumist riigist,” räägib Mürk.

Jääb mulje, et samal ajal, kui kodanikud ootasid, et neid kutsutaks kaasa rääkima, ootasid linnajuhid, et kodanikud lihtsalt ise omavahel asjad läbi arutaksid – võimalus oli ju antud, keegi ei keelanud kohtuda, ühineda, arutleda, osaleda. Mürk aga leiab, et linnavalitsus peaks ise initsiatiivi haarama ja kodanikeühenduste koostööd toetama. “Vaja on visata sõnnikut sellele taimele, mis hakkab kasvama,” seletab Mürk. “Kui midagi ei tehta, taastoodame oma lõhutud, hirmutatud, irdunud ühiskonda, elamisviisi ja kultuuri.”

Ka Tõnu Ints tõdes, et kaasavat eelarvet ette valmistades ei leitud head viisi, kuidas inimesi omavahel suhtlema panna, näiteks ideevõistluse tingimuste abil. “Praegu oli lihtsalt teoreetiliselt võimalik kutsuda ümbruskonna inimesed kokku ja arutada mingi kohaliku pargitee või mänguväljaku küsimus läbi ja kutsuda kogukonda ka selle poolt hääletama,” võtab ta tulemuse kokku.

Kristina Reinsalu sõnastas, et esimesel korral tuligi välja see, et ükski on raskem; et kodanikel endil tuleb aktiivne olla; et oma ideid tuleb kogukonna sees levitada, jagada, seletada; et kõike ei saa linnavalitsus linlaste eest ära teha. “Võitjad olid ise aktiivsed turundajad, teine-kolmas koht tegid ka aktiivselt reklaami. Kõlama jääb sõnum, et olge järgmisel korral ise aktiivsed, oma kogukonnas on võimalik inimesi kokku kutsuda ja ideid arutada,” räägib Reinsalu ja rõhutab, et mõlemad pooled peaksid siit õppima, mitte teineteise suunas näppu viibutama.

Imre Mürk võtaks eeskuju New Yorgi kaasavast eelarvestamisest. “Seal õnnestus teha midagi väga inimlikku, aga meie tegime midagi väga asotsiaalset. Seal oli oluline, et inimesed käisid koos, pidasid debatte, oli elav diskussioon, modereeritud arutelu, koolitatud liidrid.” Just selliseid asju ootab Mürk Tartusse: “Iga inimene, kes on kodanikulikumisse kuulunud, teab, et kui saad teistega asju arutada ja sõna sekka öelda, siis sa tunned, et oled reaalselt protsesside sees ja kaasas. Tartus tuleb üksildane kodanik saada arvuti tagant hääletussüsteemi juurest välja aruteludele.”

Esimese korra vead ja soovitusel järgmiseks korra

Imre Mürk, Vaba Isamaaline Kodanik, linnavolinik

Linnavalitsuse strateegiline roll peaks olema kodanikuinitsiatiivi, dialoogi ja arutelude taasloomine pärast seda, kui nõukogude võim selle kõik välja juuris. Näiteks peaks infoosakond tekitama linnaosades kodanikutunnet ja rääkima seal inimestele, millised on kodanike võimalused linnajuhtimises osaleda ja kuidas linn toimib. Vajadusel võib need ühendada väikeste etteastetega kohalikest muusikutelt või kirjanikest, aga tähtis on inimeste juurde kohale minna ja kindlasti peaks need üritused toimuma õhtusel, mitte tööajal.

Kaasav eelarve olnuks linnale ka hea põhjus kolmanda sektori kaardistamiseks. Protsessi tuleb kaasata olemasolevad aktiivsed kodanikeühendused ja toetada nende tegevust – see taastoodab sarnast käitumist ja nii on edaspidi rohkem aktiivseid kodanikke, kes oskavad ja tahavad kaasa rääkida. Neid aktiivseid kodanikke saab omakorda kasutada kaasava eelarve arutelude vedamisel.

Tuleb otsida üles needki sotsiaalsed riskigrupid, kes on igasugusest suhtlemisest kõrvale jäänud ja pole kusagile kaasatud. Alustada võib koolidest – seal on lapsi, kes ei kuulu kusagile.

Toomas Vahur Lihtmaa

Ahto Külvet, Kultuurikvartal, üks võiduideo autoritest

Järgmisel korral, kui Tartu kaasava eelarve protsessi ellu viiakse, peaks korraldajad esiteks läbi lugema oma töö aluseks olevad juhendmaterjalid ja viima end kurssi kaasamise põhitõdedega. Üks kaasava eelarve eesmärke oli tutvustada linna eelarve kujunemist. Selleks ei tehtud mitte midagi.

Kaasava eelarve idee on kaasata inimesi eelarve koostamise erinevatesse protsessidesse, etappidesse – seda ei tehtud.

Aprillis välja kuulutatud kaasava eelarve protsessis – sisuliselt 9 kuu jooksul – ei organiseeritud mitte ühtegi koosolekut.

Toimus ainult üks juba esitatud projektide presentatsioon: 19. novembril said “ekspertkomisjon” poolt välja sõelatud projektid end esitleda. Kaasamise “edukust” näitab see, et kohal oli vähem inimesi kui esitatud projekte ja 49st volikoguliikmest 3.

Hääletussüsteem oli lihtsalt kohutav.

Positiivselt poolelt: kaasava eelarve kasutuselevõtu eest sügav kummardus linnale, selles ollakse suureks eeskujuks. Soovitus on teha koostööd kodanike ja kodanikeühendustega aasta ringi. Kultuurikvartal on väga hea meelega valmis jagama kogemusi, kuidas meie oma toetajateni jõudsime ja kuidas kaasava eelarve ideed ja protsessi inimestele laiemalt tutvustada.

Martin Oja

Raimond Tamm, abilinnapea

Kõige suuremaid probleeme tekitas seekord tehnoloogia. Edaspidi on vaja anda tartlastele täpsemaid juhiseid, kuidas oma ideid tulemuslikumalt esitada. Samuti püüame huvilistele teada anda, et vajalik on seljad kokku panna ning ühiste ja tugevate ideedega välja tulla. Kui ühest linnaosast esitatakse näiteks kümme väikesemahulist ideed, siis selle linnaosa elanike hääled jagunevad eri ettepanekute vahel ja lõppkokkuvõttes ei saavuta ükski neist piisavat kandepinda.

Kaido Muttik

Vaata ka www.tartu.ee/kaasaveelarve

Mida saab teha annetatud viie euro eest?

Eestlane annetab oma vaba raha loomadele või lastele, kuid vabaühendusi ja fonde eriti ei usalda – sellisele järeltulele jõudis Heateo Sihtasutus koostöös TNS Emoriga läbiviidud heategevusuuringu tulemusi kokku võttes. **AGNE TAMM** Heateost mõtiskleb, miks koguvad mõned heategevusorganisatsioonid ja valdkonnad rohkem annetusraha ja mida võiksid teised teha selleks, et järele jõuda.

Korraldasime lõppenud aasta sügisel järjekordse üle-eestilise uuringu, et saada uusi teadmisi inimeste annetamiseelistuste ja -harjumuste kohta. Millised valdkonnad või ühendused inimesi kõnetavad? Keda usaldatakse? Millist tagasisidet, kui üldse, oma annetuste saatuse kohta oodatakse?

Ega saadud teadmised eriti uued olegi. Pigem kinnitas uuring, et eestlaste heategevuskäitumine on aastate jooksul nihkunud õige vähe. Muutunud on teadlikkus ühiskonna valupunktidest ning nendega seotud ootused, kuid käitumine paradoksaalsel kombel mitte.

Tulemused näitasid, et suur enamik – ligi 90% – Eesti elanikest on valmis raha annetama. Samas seda aasta jooksul ka päriselt teinud oli poole vähem, vaid 40% vastanutest, kellest omakorda vaid 12% on püsiannetajad ehk mingi valdkonna või vabaiühenduse pikaajalisemad toetajad. Võib järeldada, et (vähemalt Eesti) inimene on emotsionaalne olend, kes annetab siis, kui keegi tuleb ja tema südant puudutab.

Samas ta ka kahtleb ega usalda eriti heategevusorganisatsioone või fonde,

eelistades anda raha pigem otse abivajajale.

Kes siis puudutab südant kõige rohkem? Kui uuringu kohaselt peetakse meie ühiskonna kõige probleemsemateks valdkondadeks majanduslikku toimetulekut, tööpuudust ja vanemliku hoolitsuseta lapsi, siis praktika näitab, et raha-annetusi koguvad lasteorganisatsioonide kõrval enim loomadega tegelevad ühendused (tõsi, viimastele tehakse peamiselt ühekordseid ja väikeseid annetusi).

Seega saavad Eestis kõige rohkem üksikisikute ühekordseid annetusi kassid ja koerad. Lapsi toetatakse pikaajalisemalt ja suuremate summadega ning ka asjade, eelkõige riietega. Kuid miks annetab inimene, kes teadvustab suure probleemina Eestis tööpuudust, oma raha hoopis teise valdkonda, näiteks loomadele?

Heateo kogemus ütleb, et õigeid vastuseid on alati mitu. Loomulikult tahab inimene pärast rasket päevatööd kodus puhata ja tegeleda meeldivamate temadega kui ühiskondlikud probleemid. Kui ta õhtul näeb Facebookis armsaid kiisupilte, tekib mõistagi soov neid karvapäle kuidagigi aidata. Paari euro eest saab ju krõbuskipaki! Ja viis eurot vaktsineerimi-

se tarbeks tähendab väikest sammu terve loomaelu heaks! Pealegi, inimene suudab ise enda eest seista, aga kiisu on meie karimis maailmas täiesti abitu ...

Õpime jutustama kõnetavaid lugusid

Nii ongi. Euro eest saabki krõbuskit ja kui viiele eurole lisab keegi veel viieka ja tuleb veel ka kolmas ja neljaski annetaja, siis ongi vaktsineerimisraha koos. Ning loomade heaolu sõltub sellest. See ongi see, mida loomade eest hoolitsejad hästi ja õigesti teevad – nad annavad teada, mis millise rahasumma eest tehtud saab, milline kiisu uude koju jõudis ning mitu hulkuvat koera tänavatelt ära päästeti. Seega – minu rahalisel panusel ja nende tehtul on otsene seos, mida ma mõistan ja mille heaks kiidan. Lihtne ja konkreetne sõnum sisaldab tegevuse tulemusi ning annetaja panust.

Ka raskeid teemasid saab senisest edukamalt inimesteni tuua. Tuleb leida õiged sõnumid ja tagasisidestamise viisid. Kahtlustan, et paljud inimesed ei taju, et ka majanduslik toimetulek, tööpuudus, rahvatervis jt on “annetatavad” valdkon-

nad. Meie kõrva jõuavad küll karmid ja valusad lood, aga meie Facebooki-seintele ei vupsa tähelepanu püüdvaid pilte. Neid lugusid üksinda ei seo me aga oma peas ühe- või viieeurostega. Kuidas ma ikka lahendan vaesust paari rahatähega, eks ole?

Tegelikult saab ka suuri teemasid lihtsaks ja selgeks jutustada. Eestis tegutseb palju vabauhendusi, kelle eesmärk on töötada välja või leida viise, kuidas lahendada või mahendada ühiskondlikke probleeme. Organisatsioon, kes iga päev pingutavad selle nimel, et nende sihtrühmal oleks senisest kergem hakkama saada või suurem võimalus ennast teostada. Sellistes vabauhendustes töötavad toredad inimesed, kes saavad palka ja kasutavad erinevaid töövahendeid.

Kui nüüd rääkida inimestele lugusid oma igapäevategemistest ja väikestest võitudest suurte eesmärkide valguses, muutuksid ka need viimased auditooriumile palju konkreetsemaks ja käegakatsutavamaks. Mis on juba ära tehtud? Mis on järgmised sammud? Kuidas mina annetajana saan eesmärkide saavutamisele kaasa aidata? Mis täpselt minu viiest eurost sõltub?

Ahhaa, igakuine viieeurone püsianne aitaks täita ühe töötaja palgafondi või maksta kontoriüüri, et teha teavitustööd või kaitsta haavatud sihtrühma õigusi. Seda saab teha ainult juhul, kui on olemas koht ja amet, kuhu tulla. Seega on minu viiel eurol väga suur mõju! Püsianne annaks organisatsioonile tugevama tunde pikemaks ajaks, aidates tal pühenduda oma põhieesmärkide elluviimisele, mitte järjepidevale projektide kirjutamisele. Sellest kõigest peab inimestele teada andma – mitte ainult jagama oma kodulehel ühenduse missiooni ja visiooni, vaid ka esitama asjakohaseid mõdikuid ja lugusid, mis annaks tegevusele läbipaistvuse ja inimesele usku ettevõtmisesse.

Seega esimene suur õppetund meile kui vabauhendajatele on senisest läbimõeldum kommunikatsioon! Ehk on siin võimalus kõnetada eelmainitud poolt ühiskonnast, kes tahaks head teha, aga ei ole veel leidnud sobivat võimalust? Kui näiteks organisatsiooni kodulehel ei ole puust ja punaselt (st värvikalt, aga konkreetset) kirjas seniseid tulemusi ja edaspidiseid eesmärke, ei teki kodulehe külastajas ei ratsionaalset ega emotsionaalset seost ning käsi ei tõuse ei kodulehte

uuesti külastama ega ka internetipanka sisenema.

Räägi annetajale panuse mõjust

76% heategevuses osalenutest tunnistas, et pole kunagi küsinud või saanud tagasisidet, kuidas tema annetus rakendust leidis. Suurem osa oleks sellest aga vägagi huvitatud. Siin on teine õppimise koht: heategija ootab asjalikku tagasisidet, mis tema raha või vabatahtliku töö eest paremaks muutus.

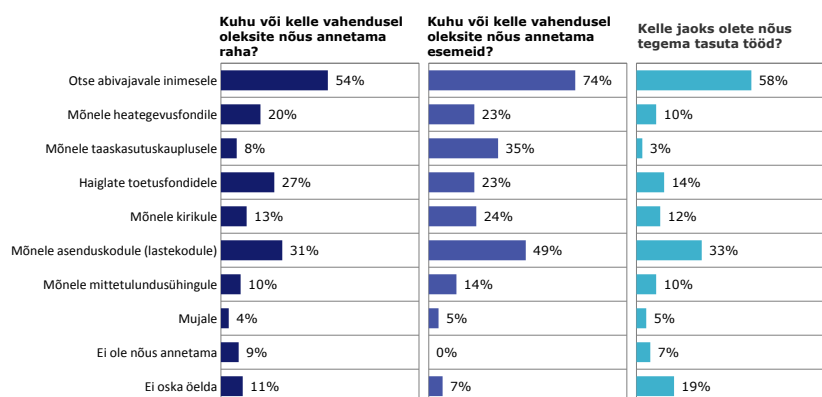
Musta auku ei taha oma ressursse visata keegi. Ehk peitub madala püsiannetuste hulga saladus oskamatuses oma toetajaid enda juures hoida? Tagasiside andmine võib olla vaid ühe e-kirja koostamise ja

saatmise vaev! Aasta lõpus võib saata näiteks nimelise tänukaardi, kus lisaks pühadesoovidele kirjas ka annetuste kogusumma ning kokkuvõte, mida selle raha eest tehti.

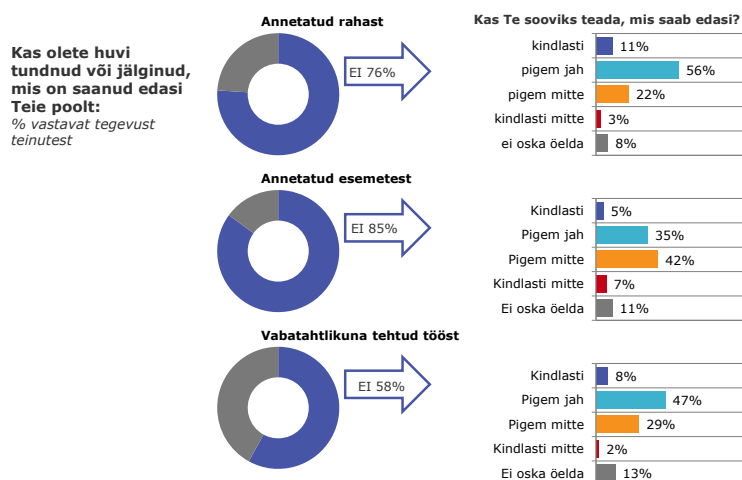
Igal juhul võiksime võtta eesmärgiks järgnevatel aastatel teha omalt poolt kõik, et suureneksid kolm olulist numbrit: ootel olemise asemel heategevuses tegelikult osalevate inimeste arv, püsiannetajate arv ning kvaliteetset tagasisidet saanute arv. Pole tähtis, mis valdkonda inimene panustab, tal peab olema võimalus teha seda hästi ja ka midagi vastu saada. Ning see võiks olla mitte ainult hea enesetunne, vaid sügavam arusaam arengutest, milles temalgi on oma osa.

Oma heategev panus eelistatakse suunata eelkõige otse abivajavale inimesele või asutusele

% kõigist vastajatest, n=1140

Enamus ei ole oma annetuste saatust küll jälginud, kuid eelkõige rahaliste annetuse osas on huvi olemas

Annetuste kogumine saab **HEA TAVA**

EMSLi eestvedamisel on valminud vabaihendustes annetuste kogumise hea tava esialgne versioon. Sellega soovitakse tõsta nii annetuste kogujate kui ka annetajate teadlikkust ja aidata kaasa targa heategevuse juurdumisele. **URMO KÜBAR** tutvustab, mis ja miks heasse tavaesse kirja sai.

Rahvusringhäälingu iga-aastane heategevusprogramm Jõulutunnel kogus seekord Toidupangale üle 208 000 euro annetusi.

Piisab pilgust statistikale ja uurin-gutele, et näha: koos majanduste-gevusest tulu teenimisega on just eraannetused Eesti vabaihenduste jaoks suurima kasvupotentsiaaliga sissetuleku-allikas.

Kuigi vabaihendustes annetustena dek-lareeritud kogusumma on Eestis aasta-aastalt tasapisi kasvanud (ületades 2012. aastal esmakordselt 16 miljoni euro piiri) ning värskeima heategevuslike hoiakute uuringu järgi on abivajajaid valmis raha-ga toetama üheksa inimest kümnest, on tegelikke annetajaid Eesti elanikest vaid 40%. Neistki enamiku annetused on ju-huslikud, ühekordsed ja väikesed.

Samas püsib visalt umbusk heategevus-organisatsioonide vastu. Kuna tegelikke näiteid kogutud annetuste väärkasutami-

Hea tava põhimõtete tööversioon

Hea tava praeguse versiooni on kokku pannud EMSL koos oma annetusi koguvate liikmesorganisatsioonidega. Kui sul on kommentaare või ettepane-kuid, mida siin muuta või lisada, saada need Anna Laidole (anna@ngo.ee).

- Info annetuse koguja kohta on kergesti leitav. See tähendab, et tema kodulehel on avaldatud organisatsiooni eesmärgid, aas-taaruanded ja ülevaated annetuste senisest kasutamisest, põhikiri, juhtorgani ja töö-tajate nimed ning organisatsiooni kontak-tandmed. Annetuse koguja innustab inimesi selle infoga tutvuma.
- Annetuste kogumisel öeldakse selgelt, milleks annetust kasutada plaanitakse ja milliseid tulemusi sellega saavutada soo-vitakse, nii et annetajatel ja avalikkusel on hiljem võimalik annetuste kasutamist hinna-

ta. Kui annetusi kogutakse kellelegi teisele edasiandmiseks, on annetuse tegijal õigus enne teada saada, kui suur osa annetusest jääb annetuse kogumise ja vahendamisega kaasnevate kulude katteks.

- Annetuse koguja püüab luua annetuse tegijale võimalikult head tingimused targa otsuse langetamiseks. Kutsudes üles anne-tust tegema, näidatakse, millist probleemi ja kuidas annetuste abil lahendatakse. Hoidutakse annetaja eksitamisest ja hirmu-tamisest.
- Annetuse koguja austab inimese õigust ise

otsustada, kas ja kui palju ta annetas ning kas ta soovib, et tema nimi annetajana ava-likustatakse või mitte.

- Kogudes annetusi kellegi teise toetamiseks, austatakse abivajaja õigust privaatsusele. Infot tema kohta ei avaldata ilma abivajaja nõusolekuta. Seejuures teavitatakse abivaja-jat info avaldamisega kaasneva võivatest ne-gatiivsetest tagajärgedest. Erilist tähelepanu tuleb pöörata laste õiguste kaitsmisele.
- Annetustena kogutud raha kasutatakse hea-peremehelikult, otstarbekalt ja sihipäraselt.
- Annetuse koguja täidab annetajale antud lubadused, nii tema raha või asjade kasu-tamise kui ka sellest info andmise osas. Annetustena kogutud raha kasutamisest ja sellega saavutatud tulemustest antakse aru annetuse koguja kodulehel ning võimalusel ka otse annetajatele.

sest Eestis peaaegu et pole, on tegu tõenäoliselt pigem kommunikatsiooniprobleemidega.

Mõistagi ei tähenda paljalt hea tava valimine, et sellised probleemid üldöö kaoks ning annetajate rahakotirauad hoo bilt avaneksid. Teemat EMSLis eestvedava Anna Laido sõnul on hea tava koostamise mõte ühtlustada nii annetuste kogujate kui ka nende tegijate arusaamu sellest, mida võib heategevusorganisatsioonidelt oigustatult oodata.

Vaevalt ükski seitsmest hea tava põhimõttest kelleski suurt jahmatust põhjustab. Küll aga on see annetuste kogujatele praktiline enesekontrolli vahend: kas ma ikka vastan kõigile neile tingimustele?

Näiteks kas huvilisel on võimalik mu kodulehelt kergesti üles leida ja mõista infot selle kohta, milleks ma annetusi kogun ja mis tulemusi olen seni kogutud annetustega saavutanud? Kas olen välja toonud, kes meie organisatsioonis tegutsevad ja kuidas nendega ühendust võtta? Kas annan annetajatele tagasisidet, kuidas nende toetust kasutati ja mil määral see probleemi lahendas?

Head tava läbivaks põhimõtteks on just annetuse küsija vastutus selle eest, et annetaja saaks teha targa otsuse. See tähendab faktidel põhineva info pakkumist probleemi kohta, mida annetuste abil lahendatakse, ning hoidumist emotsionaalsest väljapressimisest. Kui kommunikatsioonis kasutatakse abivajaja nägu ja nime, tuleb omakorda hea seista selle eest, et sellega ei põhjustataks niigi raskest olukorras olevale inimesele lisakannatust.

Sageli tekitab poleemikat see, et annetatud rahaga kaetakse heategevusorganisatsioonide tööga kaasnevaid kulusid. Hea tava ei too siin välja lubatud ülempiiri, sest see sõltub teemast ja organisatsiooni töömeetoditest, küll aga rõhutatakse, et seegi info peab olema annetajale juba enne teada.

Aasta esimestel kuudel ootab EMSL kommentaare ja ettepanekuid, kas ja kuidas hea tava tööversiooni veel täiendada või muuta. Siseministeriumi toel toimub ka koolitusi, kus head tava ja selle oma organisatsioonis rakendamist tutvustatakse.

Edaspidi saaksid organisatsioonid, kes hea tava tingimusi järgivad, sellest oma kodulehel ja teistes infomaterjalides teada anda, mis oleks ka garantii annetajale.

Iga-aastane Pooltevahetus ehk avaliku ja kolmanda sektori praktikute töövarjupäev toimus seekord varasemast veidi väiksemas mahus, ent siiski käis aasta lõpus partnerite tööst õppimas 16 paari. Koos Paula Koppeliga seekordset Pooltevahetust koordineerinud vabatahtlik **KAIDI REINART** jagab oma muljeid.

Pooltevahetus andis särtsu ja julgust

Põhjus, miks jõudsin EMSLi Pooltevahetusesse, on eelkõige soov saada selgust, mida ma elus tegelikult teha tahan. Pooltevahetuse koordineerimine oli kindlasti arendav, silmaringi laiendav ja mis peamine — meeldiv. Kuigi algul tundus töö varasema kogemuse puudumise tõttu hirmutav, on mul väga hea meel, et sellest võimalusest siiski kinni haarasin.

Kindlasti sain juurde häid kogemusi. Et suurem osa koordineerimisest toimus kirja teel, mäletan selgesti, kuidas esimeste tekstide koostamise ja saatmisega läks palju aega, sest vaagisin ja lugesin kirjutatud muudkui üle ning “saada” nuppu oli kohe väga raske vajutada. Hiljem aga ei olnud sellega väiksematki muret — julgesin nii kirjutada kui ka helistada iga valdkonna spetsialistidele. Varasemaga võrreldes olen kindlasti julgem, enesekindlam ja mis kõige tähtsam — usun endasse rohkem. Eks tegelikult ole nõnda iga tegevusega, kus vahel on tarvis mugavustsoonist välja astuda.

Lisaks Pooltevahetuse koordineerimisele sain võimaluse sellest ka ise osa võtta. Sõitsin ülikoolilinnast Tallinna, et minna töövarjuks linna haridusameti avalikkussuhete peaspetsialistile Leini Jürisaarele. Meie koos veedetud aeg oli õnnestunud juba seetõttu, et Leini valis kohtumiseks päeva, mis oli täis põnevaid ja arendavaid sündmusi. Nimelt lisaks haridusametis veedetud ajale käisin Leiniga kaasas ühel sisekommunikatsiooni koolitusel ja nende organisatsiooni korraldataval üritusel “Teadmiste võistlus”. Usun, et sain Leini tööst väga hea ülevaate.

Lisaks kogemustele sain Pooltevahetuse ajal kohatud inimestelt kaasa särtsu ka tulevasteks tegemisteks. EMSLi meeskonna toetav ja positiivne suhtumine süstis minusse kindlasti eneseusku, nagu ka suhtlemine Leiniga, kel on vabadus kuulata oma sisetunnet; kes teeb just seda, mida armastab, ja teeb seda suure kirega. Mulle meeldib seada endale eeskujusid nende seast, keda pean edukaks, ja Leini seda kahtlemata on.

EMSLi read täienevad

Jaanuaris kiitis EMSLi nõukogu heaks nelja vabaiühenduse liikmeavaldused. Kui senised liikmesorganisatsioonid kuu jooksul uute liitujate vastu sõna ei võta, saavad EMSLi liikmeks “Teeme ära!”, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik, Hooandja ja Inimõiguste Instituut.

HOOANDJA on 2012. aastast aidanud leida toetajaid headele ideedele, olles ühisrahastuse käivitaja Eestis. Kui algul kesken duti vaid kultuuriprojektidele, siis nüüd on www.hooandja.ee juba mõnda aega avatud ka teistele kodanikualgatustele.

“TEEME ÄRA!” on ilmselt tuntuim kodanikualgatus Eestis, mis toob iga aasta mai alguses talgupäevale kümneid tuhandeid

vabatahtlikke. Peamiselt eestlastest tuumik koordineerib aga juba mitmendat aastat ka maailmakoristust, millega on ühinenud 108 riiki ja 9 miljonit vabatahtlikku. Loe www.teemeara.ee ja www.letsdoitworld.org.

SOTSIAALSETE ETTEVÕTETE VÕRGUSTIK seisab sotsiaalset ettevõtlust toetava keskonna ja sotsiaalsete ettevõtete tugevnemise eest Eestis. Võrgustikku kuulub 33 organisatsiooni, kes lahendavad ühiskonnaprobleeme vähemalt osaliselt isemajandava ärimudeli alusel. Loe www.sev.ee.

Juba 1992. aastal asutatud **INIMÕIGUSTE INSTITUUT** tegeleb inimõiguste uurimise, edendamise ja nendealase teadlikkuse tõstmisega Eestis ja maailmas. Loe www.eihr.ee.

Seekord on võimalus tutvuda kahe EMSLi liikmega korraga, kuna küsimustele vastas **JÜRI LEHTMETS**, kes kuulub nii Eesti Lihasehaigete Seltsi kui ka Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidu juhatusse.

Eesti Lihashaigete Selts ja Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit

Millal ühingud loodi?

Eesti Lihasehaigete Selts loodi 1993. aasta detsembris. Mais 1988 loodi Eesti Invaliidide Ühing, praeguse nime sai Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit 1989. aastal.

Miks loodi?

Mõlema ühingu juures on tähtis põhjus saada inimesed kodudest välja.

Eesti liikumispuuetega inimeste aktiveerumine sai alguse invaspordist, millele

pani aluse Mihkel Aitsam. Esmalt võideldi välja õigus tegelda invaspordiga, kuid mida rohkem asju koos tehakse, seda enam kasvavad soovid. Nii loodi ELIL, et asuda seisma selle eest, et liikumispuudega inimesed saaksid elada täisväärtuslikku elu.

Ehkki oli loodud ühing, mis seisab kõikide liikumispuuetega inimeste eest, oli lisaks vaja Eesti Lihasehaigete Seltsi, sest lihasehaigetel on erilised probleemid. Oulisim neist on hingamisabi – paljudel on lihaste nõrgenemise tõttu ka kopsud nõrgenenud, aga nende abistamise eest keegi

ei seisnud. Kuna tegu on üsna haruldase haigusega ja Eesti meditsiin sellega eriti ei tegeleenud, oli oluline ka infovahetus, lihtne kogemustevahetus. Üheskoos on ikka lihtsam ja õlatunne on hästi oluline.

Kui palju inimesi ühingutes on?

Eesti Lihasehaigete Seltsis on umbes 150 liiget, aga seisame kõigi Eesti lihasehaigete eest, keda on kokku umbes 1500. Seltsi igapäevast tegevust juhib seitsmeliikmeline juhatus.

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit koosneb 26 liikmesühingust, mis koondavad üle 2000 üksikliikme. Tegevtootajaid on liidus kolm: raamatupidaja, tegevjuht ja tema abi. Juhatuses on seitse liiget ja vabatahtlikke on 15.

Kust te toimetamiseks raha saate?

Mõlema ühingu peamine rahaallikas on Hasartmängumaksu Nõukogu puuetega inimeste fond, sealt saavad toetust kõik Eesti Puuetega Inimeste Koja liikmed. Lihasehaigete Selts on ka mujalt raha taotlenud, aga mitte väga edukalt.

ELIL on edukalt kirjutanud projekte Hasartmängumaksu Nõukogule, KÜSKile, Avatud Eesti Fondile, KIK-le, SA Archimedes programmile Grundtvig. Samuti saab liit toetust heategevusprojektidest. Näiteks hiljuti kogus liit Tanel Leok ja Sõbrad annetusi liikumispuudega laste toetuseks, meie töö on nüüd leida üles õiged lapsed ja neid selle rahaga abistada, näiteks tasuda vajalike teenuste eest. Liit teeb raha kogumiseks ka koolitusi ja nõustamist. Enamasti nõustame-koolitame firmasid, nt Sebe ostis suured tõstukiga bussid, meie aitasime koolitada, kuidas klienditeenindajad saavad aidata liikumispuuetega inimestel toime tulla. Sooviksime arhitektidele rääkida, kuidas tagada hoonete ligipääsetavus, sest seaduses on küll täpsed nõuded kirjas, kuid nendega ei kiputa arvestama.

Mis on olnud teie ühingu suurim õppetund?

Eesti Lihasehaigete Seltsil on olnud väga tegusaid ja ärksaid juhte, kellele on väga palju kohustusi jäetud, nii et meil on suur läbipõlemise probleem. Tore on ju jätta asjad ühe inimese teha, aga eluter- vem on tegutseda koostöös, nii lähevad

asjad kergemini ja tõhusamalt.

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit lõi kaasa festivali "Puude taga on inimene" korraldamisel, see osutus üsna rahamahukaks ja suureks projektiks. Probleem tekkis sellega, et me ei suutnud oma liidu liikmeid algfaasis piisavalt kaasata – ei tekkinud seda tunnet, et see on meie projekt, teeme seda koos. Õppetund ongi see, et uue idee puhul tuleb inimesi kaasata võimalikult varases faasis, muidu tekib liikmetel tunne, et see on teie projekt, mis ma siin ikka teen. Meie-tunne on hästi oluline, samuti see, et liidu liikmed ise ka uhkusega ütleks, et liit tegi vägeva asja.

Põnevaim ettevõtmine, mis hetkel käsil?

Hetkel veel idee tasemel suur projekt on sügava liikumispuudega inimestele sobiv elamispind ja vajalikud teenused üheskoos. See peaks toimima nii, et suuremate linnade teatud kortermajades kohendatakse esimene korrus neile sobivaks – oluline on see, et need inimesed oleksid ühiskonda integreeritud, majas on ülemistel korrustel tavalised korterid. Lisaks on palgatud inimene, kes vajadusel käib abistamas. Seesama idee hõlmab ka teisi liikumispuudega inimesi, mitte ainult lihasehaiged – on vaja kohandatud kortereid ja sinna juurde sobivaid tugiteenuseid, et oleks võimalik elada iseseisvat elu.

Eesti Liikumispuuetega Inimeste Liit sai detsembris uue juhatuse ja hetkel pole me kindlaid plaane paika pannud, aga meil on kolm prioriteeti.

Üks on olla võimalikult palju töövõimetuskindlustuse reformi juures ja seista oma liikmete huvide eest. Seal on palju ebaselgust just neis asjus, mis peaksid olema kõige selgemad: kuidas hakkavad toimima tugiteenused, kuidas aktiveeritakse inimesed tööturule ja kuidas töandjaid toetatakse. Teiseks on sotsiaalteenuste arendamine ning kolmas prioriteet on sama, mis ELSi tegemistes: on vaja kohandatud kortereid ja sinna juurde sobivaid tugiteenuseid, et oleks võimalik elada iseseisvat elu.

Mida on teistel vabaihendustel teilt õppida?

Lihasehaigete seltsilt seda, kuidas luua ühingu perekonna moodi õhustik, kus

noored innustavad vanu, vanad nõustavad noori ja kõik külalised tunnevad end oodatuna, kui üritusele tulevad. Eks sarnases olukorras olemine ühendab ning pidev omavaheline suhtlemine ja kogemustevahetus on vahest see põhiline nipp sellise õhkkonna loomiseks.

Liikumispuudega inimeste liidult kõige enam vahest seda, kuidas kaasata vabatahtlikke ja toetajaid. Meil on arvestatav vabatahtlike ringkond, kellele toetuda, oleme neid ka põhjalikult koolitanud. Vabatahtlike leidmiseks on kõige tõhusam viis olnud tuttava tuttava kaasamine, meie praegused vabatahtlikud kutsuvad oma sõpru ja tuttavaid. Ja kuna nad ise on nii tore seltskond, siis ei soovi keegi sellest

Tuttavate kutsumine ja hea seltskond on see imerohi, mis vabatahtlikke hoiab.

seltskonnast loobuda. Nii et tuttavate kutsumine ja hea seltskond on see imerohi, mis vabatahtlikke hoiab.

Toetajaid oleme leidnud erinevate kampaaniatega. Hea näide nende väärtustamisest on iga-aastane ELILi tänuüritus, kus liidu liikmed tänavad firmasid, kes on panustanud liikumispuudega inimeste täisväärtuslikku ellu. Meie tunnustus on innustanud ettevõtteid üha enam liikumispuudega inimestega arvestama.

Kus on ühendustel arenguruumi?

Eesti Lihasehaigete Seltsil hetkel selles, et survestada poliitikuid ja meditsiinitöötajaid enam lihasehaigete muredega tegelema. Kõige teravam ongi hingamisabi teema, et kõik saaksid koju vajaliku aparatuuri. Suur oht on see, et nad jäävad haiglasse nelja seina vahele, sest pole isiklikku abistajat ega hingamisaparatuuri, mida kaasa võtta. Välismaa praktikas on see vägagi tavaline, et hingamisaparaadiga käivad lihasehaiged kohvikus, reisimaski, aga Eestis hetkel mitte. Polegi teada, palju selliseid inimesi on, sest nad on kas haiglas nelja seina vahel kinni või surevad abi puudumise tõttu enne ära, kui liikuma

saamine jõuab probleemiks tekkida.

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidus on suurimaks probleemiks kahtlemata inimressurss. Aktiivsed inimesed käivad tööl ja õpivad ning on ka meil juhatuses, neil on raske püsivalt liidu asjadele keskenduda. Passiivseid inimesi on aga raske üldse midagi tegema aktiveerida. Me peaks suutma juurde meelitada ka uusi liikmeid, liidu liikmete hulk kahaneb aastast aastalt. Puudujääke on ka oma äritegevuse alustamises – kõik märgid näitavad, et fondide rahad on kokku kuivamas ja liidu paremaks toimimiseks on vaja leida tulu teenimiseks võimalusi.

Kui teile antaks kolm miljonit eurot ja vabad käed selle kasutamiseks, siis kuhu raha läheks ja mida ära teeksite?

Kindlasti võtaks mõlemasse ühingusse tööle mõne tegevtootaja, kes pidevalt ühingu asjade ajamisega tegeleks. Ühine unistus on ka üle-eestiline kodukohanduse ja tugiteenuste programm, nagu ka aktiivkodu arendus, et sügava liikumispuudega noortel oleks võimalik elada iseseisvat elu perekonnast lahus. Et inimesed poleks nii sõltuvad omaste abist ja et abi tuleks siis, kui vaja, mitte vastavalt sellele, kas kellelgi on aitamiseks aega.

Eesti Lihasehaigete Seltsis taastaksime oma suvelaagrite traditsiooni, mis rahapuudusel on soiku jäänud. Puudu on ka nõustamisest, näiteks Taanis on tavaline, et igal erineval lihasehaigusel on oma nõustamisgrupp, mis käib pidevalt koos ja inimesed jagavad oma kogemusi. Tarvis on ka spetsiaalset rehabilitatsioonikeskust, kus tegeldakse ainult lihasehaigete probleemide lahendamise, eeskätt hingamisabi teemadega.

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liidus tegeleksime jõulisemalt ligipääsetavuse, selle kaardistamise ja sellega seonduvaga – arhitektide koolitamisega näiteks. Tähtis on ka kogemusnõustamise arendamine, mis meil on puudu või väga juhuslik. Mujal maailmas on nii, et kui inimene jääb liiklusõnnetuse tagajärjel ratastooli, tuuakse juba haiglavoodi kõrvale samas olukorras olev inimene, kes annab nõu, kuidas oma eluga edasi toimetada. Eestis on pigem seda tüüpi kogemusnõustamine, et keegi suitsunurgas rääkis midagi, ning sealt saadud info põhjal tehakse omad järeldused, mis võivad olla ka valed.

Mida toob alanud aasta?

Vabaiühenduste liidu EMSL tegevuskavas on 2014. aastal kolm olulist suunda: huvikaitsetöö (et kodanikuühiskonna kasvuks ja vabaiühenduste tegutsemiseks oleks toetav keskkond), ühenduste tegutsemisvõimekus ning kodanikuharidus. Juhataja **MARIS JÕGEVA** kirjutab lähemalt.

Alanud aastal toimub nii mõndagi, mis EMSLi tegevusvalikuid suunab. Koostamisel on kodanikuühiskonna arengukava, millega valitsus paneb paika oma plaanid valdkonna arendamiseks lähiaastatel. Parlamendis toimub järjekordne kodanikuühiskonna kui riiklikult olulise küsimuse arutelu ja sügisel hakkab suur enamik Eesti riigist valmistuma Riigikogu valimisteks. EMSLi roll on seista selle eest, et avalik võim märkaks olulisemaid takistusi, keskenduks nende kõrvaldamisele, aga ka uute võimaluste loomisele kodanikuühiskonna kasvatamisel. Teiseks tahame, et olulisema äratundmiseks ja võimaluste kaalumiseks oleks rohkem arutelusid, valikute tegemises saaksid osaleda kõik, keda valikud puudutavad. Samuti mõtleme parajasti, milline peaks olema Rahvakogu panus valimisteede läbiarutamisel.

Huvikaitseplaani võtsime üle ka mõned varasemast lahendamata teemad, nagu tulumaksusoodustuse andmise kord, vabatahtliku tegevuse õiguslikud küsimused, statistika ja andmete kättesaadavus. Osaleme jätkuvalt EL 2014–2020 eelarveperioodi vahendite plaanides ja hoiame silma peal, kuidas võtavad meie oma Eesti rahastajad kasutusse riigieelarvest kodanikeühenduste rahastamise juhendmaterjali. EMSLi huvikaitsetegevusi juhib Alari Rammo.

Vabaiühenduste mõju ja tulemuslikkuse

suurendamiseks jätkub arenguprogramm, kus Kristina Mänd ja Minni Riar on abiks kokku 30 vabaiühendusele organisatsiooni arenguvajadustega tegelemisel. Sellest, mis toob tulevik ja kuidas muutusi oma tegevuses paremini ära kasutada, räägitakse Anna Laido juhtimisel tulevikugrupis. Urmo Kübar aga kutsub uuel aastal sadakonda Eesti vabaiühendust demokraatiakooli,

Kuupäevad kalendrisse!

3.05 - "Teeme ära" talgupäev

6.06 - EMSLi üldkoosolek

15.-16.08 - Arvamusfestival Paides

5.-6.09 - Vabakonna suvekool

22.-28.11 - Ühisnädal

kus mõtestatakse ühelt poolt lahti vabakonna vastutavuse ja läbipaistvuse, teiselt poolt juhtimisega seotud küsimused.

Et vabaiühenduste töö toetamiseks oleks rohkem ja mitmekülgsemaid võimalusi, püüame ette valmistada üht uut annetuste kogumise viisi. Samal ajal levitame annetuste kogumise head tava, et suurendada rahakogumise läbipaistvust ja ka annetajate usaldust. Heade tavade selgitamiseks ja levitamiseks teeme tööd valitsuse ja vabaiühenduste ühiskomisjoni juurde loodud EKAKi põhimõtete tõlgendamise töögrupis.

Kodanikuharidus on EMSLis ikka tähtis olnud, sest mis muu oleks heade

kodanike kasvulavaks. Alanud aastal jätkame kahes Rakvere koolis Teve Floreni eestvedamisel katsetatud kogukonnapraktika projekti, mis annab gümnasistidele võimaluse panna end ühiskonnaõpetuses koolitundide kõrval ka vabaiühenduses vabatahtlikuna proovile. Püüame koos teistegagi leida võimalusi, et kodanikuhariduse programmid toimiksid kindlamini, oleksid palju enamatele huvilistele kättesaadavad ja et vabakond teeks selleks rohkem koostööd. Loomulikult ei jää EMSL kõrvale Arvamusfestivali korraldamisest, mis head kodanikud kokku toob ja diskussioonikultuuri arendab.

Ka traditsioonilised kaasamisele pühendatud kevadkool, vabakonna suvekool ning silmapaistvate vabakonna tegijate tunnustamine on jätkuvalt plaanis. Värske hängamise püüame anda oma liikme- ja võrgustikutegevustele, mida koordineerib Martin Meitern. Kohtumised ja liikmeklubid kindlasti jätkuvad, kuid mine sa tea – võib-olla veidi uutmoodi. Samamoodi tahame panna Hea Kodaniku infokanalid veelgi paremini tööle, et põnevad uudised ning vajalik info jõuaks kõigi liikmete, partnerite ja sõpradeni, ja seda nii eesti kui ka vene keeles. Nädalakirjade autorina tuttav Mari Öö Sarv võtab EMSLi kommunikatsioonitegevuste ohjad enda kätte ning venekeelset kommunikatsioonitööd hakkab vedama Ivan Lavrentjev, andes veidi puhkust Tatjana Lavrovale.

MARTEN LAURI, siseministeerium

www.siseministeerium.ee

Sel aastal lõpeb kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014 ehk dokument, mille järgi on viimastel aastatel Eesti kodanikuühiskonda paremaks muudetud, seega on meie töös üks olulisim teema uue arengukava koostamine. Sellest tuleb üks suur kaasamise protsess, nii et kutsume kõiki vabaühendusi aktiivselt osalema.

Lisaks märgiks ära üle aasta Riigikogu toimuva arutelu kodanikuühiskonna arengust olulise tähtsusega riikliku küsimusena. Jätkame ka vabaühenduste riikliku rahastamise korrastamist ning kevade hakul valmib kordusuuring “Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013”.

MALLA HELLAM, Avatud Eesti Fond

www.oef.org.ee

Avatud Eesti Fond keskendub tänavu korraga kahele tegevussuunale. Nagu varasematelgi aastatel, jätkame avatud ja läbi- paistva valitsemise edendamist, mis meie jaoks tähendab ärkamat ja pidevat dialoogi võimukandjate ja rahva vahel. Täna-

vu annavad siin muu hulgas kindlasti tooni europarlamenti valimised.

Teisalt tahame oma ettevõtmistega kaasa aidata, et avatud ühiskonnale omane avalik, konstruktiivne ja argumenteeritud debatt erinevatel olulistel teemadel ialgi ei lõpeks: olgu selleks inimõigused, mida lahkame vestlussarjas “Venemaa hääled”, väärt inimeste ja algatuste tunnustamine Koosmeele auhinnaga või avatud ühiskonna foorum, mis peatub igal sügisel ühel põletaval ühiskondlikul ja Eesti elu mõjutaval teemal. Sügisel jätkame ka igaaastase demokraatianädalaga, kus saavad sõna koolinoored.

Need on vaid meie suuremad ettevõtmised sellel aastal – loetelu pole kindlasti kaugeltki lõplik.

ANNIKA UUDELEPP, Praxis

www.praxis.ee

Praxise põhivaldkondadeks on endiselt valitsemine ja kodanikuühiskond, majandus, haridus, tervis ning töö- ja sotsiaalala.

Juba veebruaris esitletakse uuringut, millest saab teada, kui paljud inimesed Eestis tegelevad vabatahtlikkusega. Eelmine selline ülevaade tehti 2009. aastal. Kordusuuringu teeme ka vabaühendustele avalike teenuste üleandmise teemal. Mõlemad analüüsid aitavad teha kodanikuühiskonna arengukava uuendamisel õigeid otsuseid. Uusi teemasid toome avalikkuse ette koos EMSLiga tulevikugrupi projektis – esitleme vabaühendustele trende, mis nende elu lähitulevikus mõjutavad, ja nõustame, kuidas neid suundi oma tegevuses arvestada. Tegeleme edasi ka ühenduste rahastamise korrastamisega ning uuendame isikliku maksukoormuse kalkulaatorit (meieraha.ee), mida on ka-

sutanud juba üle 44 000 inimese.

Jätakuvalt tegeleme toetuste, hüvitiste ja maksusüsteemi mõju hindamisega. Aasta algul valmib uuring lastega peredele mõeldud toetuste ja hüvitiste mõjust. Uue teemana keskendume rahvastiku vananemisest tulenevate probleemide analüüsile. Töösuhete ja töötingimuste parendamiseks uurime avalikus sektoris toimunud muutuste ja reformide mõju töötajate töötingimustele ja töösuhetele.

Toetamaks meeste ja naiste võrdseid võimalusi ning paindlike töö- ja pereelu ühitamise võimaluste edendamist, keskendume järgmisel kahel aastal praegustele ja tulevastele õpetajate sooteadlikkuse suurendamisele. Kuidas muuta vanemapuhkuste süsteemi võimaldamaks vanematel senisest paindlikumalt töö- ja pereelu ühitada ning suurendada isade rolli laste eest hoolitsemisel, on samuti aasta algul valmiva analüüsi peamine küsimus. Võrduspõhimõtete toetamisele on suunatud ka meie peatselt valmiv uuring soolisest ja seksuaalsest ahistamisest tööelus.

Tervise valdkonnas valmivad aasta esimeses pooles mitu tulevikku vaatavat tööd – loome ravikindlustuse tulude-kulude prognoosimiseks mudeli, et selle abil saaksid poliitikakujundajad teha tervisepoliitikas pikaajalisi otsuseid. Teine valmiv töö toetab tervishoiusüsteemi innovatsiooni, analüüsides telemeditsiini laiema rakendamise võimalusi Eestis. Need teadmised panustavad Eesti e-tervise strateegilisse arendustöösse, et meie tervishoiusüsteem oleks tänapäevane, patsiendisõbralik ning arvestaks rahvastiku vananemisega.

Haridusvaldkonna tööd käsitlevad uuel aastal eelkõige talendipoliitika, üldhariduse koolivõrgu tuleviku, täiskasvanute oskuste ning teisekeelsete õpilaste toetamise teemasid.

Majandusalal jätkame ettevõtluse arengu analüüsides, eelkõige on aktuaalsed tööjõuvajaduse teemad. Jätakuvalt tegeleme mõju hindamise valdkonnas nii laiemalt teadlikkuse tõstmise kui ka hindamisega.

Vabaühenduste Fondi toel oleme eelmisel aastal saanud parandada Praxis uuringutulemuste kättesaadavust ning ühe olulise jätkutegevusena soovime sel aastal avada uhiuue veebiportaali, kus kõik huvilised saavad mugava ligipääsu mõttekoja 13 tegevusaasta jooksul loodud teadmistele.

MARTIN NOORKÕIV, Domus Dorpatensis

www.dorpatensis.ee

Veebruaris algab KÜSKI toetusel sotsiaalse ettevõtluse inkubaatori SEIKU esimene periood ning augustiks peaks sealt välja esimesed valmis ettevõtted. Sel kevadel tõmbame ametlikult katte ühe oma põhiprogrammi uult näolt – DD Akadeemialt, mis kasvatab Eesti ja maailma jaoks tuleviku eestvedajaid. Juuni keskel toimub iga-aastane Noorte Liidrite juhtimiskool, novembris TEDxTartu (teed midagi ägedat? kirjuta meile: dorpatensis@dorpatensis.ee), sügise jooksul suuname tudengeid jälle tagasi koju probleeme lahendama programmi “Tagasi kodukohta!” käigus ning aasta lõpetame Ühisnädalaga.

MARIS OJAMURU, Heateo Sihtasutus

www.heategu.ee

Heateo Sihtasutus läheb 2014. aastasse uuendatud strateegiaga, millel on kolm põhifookust.

Kujundame oma portfelli kolmefaasiliseks (käivitus-, kasvu- ja tugifaas) ning arendame välja toetuspaketid erinevates faasides olevatele algatustele. Käivitame uue spordil põhineva ennetusprogrammi noortele, toetame annetuskeskkonna “Ma armastan aidata” lansseerimist ja uute käivitus- ja kasvufaasi valitud mõjukate algatuste arengut.

Valmistame ette era- ja riigisektori koostööl põhinevat rahastusmudelit SIB (*social*

impact bonds) mõjukate ühiskondlike lahenduste elluviimiseks ja rahastamiseks. Toetame sotsiaalse innovatsiooni alase sektoriteülse koostöö ja kompetentsuse kasvu.

Kolmandaks kujundame välja strateegilise filantroopia nõustamisteenuse – pakume nii avalikule, äriktorile kui ka vabakonnale tuge ühiskondlike programmide kujundamise ja strateegilise juhtimise, sh ühiskondliku mõju mõõtmise valdkonnas.

TARMO TÜÜR, Eestimaa Looduse Fond

www.elfond.ee

2014 on viigerhülge ja Soome lahe aasta, mis toob tähelepanu ELFi olulistele tegevustele – viigrite uurimine ja kaitse, Läänemere käekäik, merealade planeerimine ja reostustõrje. Aprillis kutsume kõiki üles konni üle maantee aitama. 3. mail toimub üle-eestiline “Teeme ära!” talgupäev. Jätkub metsloomahaigla arendus. Kevadest sügiseni ootame ELFi looduskaitse talgutele, kus üheks fookuseks on tänavu liblikate kaitse. Valvekoera silma hoiame peal metsanduspoliitikal, põlevkivi arengukaava koostamisel ja teistel Eesti looduskeskonda oluliselt mõjutavatel protsessidel.

HENRI LAUPMAA, Hooandja

www.hooandja.ee

Hooandjaga propageerime edasi ühishastust, seda nii loominguliste kui ka kodanikuühiskonna algatuste puhul. Viimast

soovime edasi arendada nii, et inimesed saaksid algatuste elluviimist lisaks rahale toetada ka asjade annetamise ja vabatahtliku tööga. Plaanis on Hooandja siduda ka kohalikes omavalitsustes populaarust koguva kaasava eelarve rakendamisega. Lisaks mullu alustanud Tartule kaalutakse kaasavat eelarvet ka Pärnus, Kuressaares, Paides ja Viljandis, ning mõtleme, kuidas teha nii, et kui selliste linnade projektid Hooandjas toetust koguvad, läheksid need ka kaasava eelarve hääletustele.

AGU LAIUS, Kodanikuühiskonna Sihtkapital

www.kysk.ee

Jätkuvad projektikonkursid. Kui varem viisime läbi mõne kindla vabaühenduste töös vajaliku võimekuse edendamiseks mõeldud taotlusvoore, siis uuendusena jääb nüüd ühes voorus taotleja enda analüüsida, millise võimekuse arendamiseks ta toetust vajab. Suve alguses avaneb järjekordne sotsiaalse ettevõtluse taotlusvoor.

Rohkem vahendeid oleme ette näinud uuenduslike ja vabaühingute arengut edasi viivate tegevuste toetamiseks. Jätkub heade ideede konkurss ning toetame ettevõtmisi nagu “Teeme ära!” talgupäev, vabakonna suvekool ja Ühisnädal, külalised kärejad, arvamusfestival, vabatahtlike tunnustamine jt.

Aasta lõpuks valmib järjekordne uuring “Kodanikualgatuse institutsionaliseerumine Eestis”, mis annab ülevaate vabaühenduste arengusuundumustest ja -trendidest.

Senisest enam soovime toetada Eesti vabaühenduste osalemist rahvusvahelistes koostööprojektides. Jätkub väga populaarseks saanud reisitoetuste konkurss ning programm “Kodanike Euroopa”.

Lõppenud aastast haldab KÜSK kohaliku omaalgatuse programmi. Ka sellel aastal saavad kohalikud ja kogukonnaühendused taotleda maavalitsuste kaudu toetusi kohaliku arengu, kogukonnapä-

randi ning kogukonnateenuste arendamiseks ja väikeinvesteeringuteks.

2014. aastal toimub Šveitsi Eesti koostööprogrammi viimane taotlusvoor avalike teenuste äriplaanide elluviimise toetamiseks.

MEELIKA HIRMO, Teeme Ära!

www.teemeara.ee

ja www.letsdoitworld.org

“Teeme ära!” koristab Vahemerde ja plaanib jõudsalt kasvada. Maailmakoristus (“Let’s Do It! World Cleanup”) liigub 2014. aastale vastu ambitsioonikate eesmärkidega – ühe miljoni vabatahtliku abiga peab 10. mail puhtaks saama plastikust reostunud Vahemeri.

Lisaks jätkuvad riikides talgupäevad, sest tänaseks 9 miljonit vabatahtlikku hõlmanud liikumine on 2018. aastaks endale eesmärgiks seadnud osalejate kasvu 350 miljoni inimeseni (ligi 5% planeedi elanikkonnast). 6.–9. veebruarini toimub Kosovos puhta maailma konverents, kus 56 riigi esindajad lepivad kokku põhimõtetes, kuidas jõuda nelja aastaga oma eesmärkideni.

ANNELI KANA, Kodukant

www.kodukant.ee

Eesti Külaliikumine Kodukant astub alannud aastal uuenemise rajal. Nimelt käivitub meie seitsmeaastane strateegia, millel on kaks olulisemat suunda, kogukondade huvikaitsevõimekuse tõstmine ning küla-

kogukondade ettevõtlikkusele kaasaaitamine. Strateegiat aitavad ellu viia nii maakonnaorganisatsioonidest liikmeskond kui ka Kodukandi meeskond ja juhatus, tehes seda erinevate projektide toel. Aasta alguses käivitus meie koolituskeskuse sotsiaalse ettevõtluse projekt, varakevadel alustame ettevalmistusega projektile, mis hõlmab valaüleste külaseltside koostöökogusid. Veel mitmele projektile ootame rahastajalt vastust. 2014 viib Kodukant ellu ka traditsioonilised “Kogukonna pärlid” ning vabatahtlike tunnustamise kampaaniad ja tänuüritused.

JAAN APS, Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustik

www.sev.ee

Meil on kaks eesmärki. Esiteks soovime, et suurel osal Eesti sotsiaalsetest ettevõtetest oleks meie kodulehel olemas tulemuste ja mõju kommunikatsiooniraport. Ettevõtetele endile tähendab see eesmärkide-tegevuste paremat läbimõeldust ja atraktiivsust. Avalikkuse jaoks tähendab see aga nende suuremat nähtavust ja läbipaistvust.

Teiseks eesmärgiks oleme seadnud, et Eesti riigiasutused on teadlikud sotsiaalsete ettevõtete kasust ühiskonnale ja kavandavad koostöömeetmeid. Selleks lennutame ägeda pundi otsustajaid juba jaanuaris õppereisile Šotimaale tutvuma ühe parima näitega avaliku sektori ja sotsiaalsete ettevõtete sünergiast.

TEELE PEHK, Linnalabor

www.linnalabor.ee

Linnalabor jätkab elukeskkonna parandamise kallal, süvenedes sel aastal kogukonnaarengusse. Koos külaliikumisega Kodukant hakkame kaardistama ruumipõhiseid kogukondi Eestis, et välja selgitada kogukondade tulevikuroll elukorralduses. Sellega haakvalt koostame Eesti Koostöö Kogu juhitava riigipidamise kava jaoks kogukondliku Ees-

ti visiooni. Tallinna piirkonnaseltside ühisalgatuse Linnaidee loogilise jätkuna plaanime katsetada kogukondade võimalikkust Lasnamäel (tulemas on töötoad, blogi jms) ning aitame Soome Instituudil seal sügisel linnakunstifestivali läbi viia.

Jätkame koos Saue linnavalitsusega uuele keskusale tulevikukontseptsiooni koostamist, linnateadlikkuse tõstmiseks korraldame ka sel aastal linnaretki. Jätkame Tartu Loodusmajas gümnaasiuminoortele linnakeskkonna ringi korraldamist ja plaanime suuremat sorti meediavallutust koos arhitektuurikojaga.

LIIA HÄNNI, e-Riigi Akadeemia

www.ega.ee

E-Riigi Akadeemia jätkab 2014. aastal oma tööd demokraatliku infoühiskonna edendamisel. Tahame täiendada oma senist portfelli, arendades välja teaduslike uuringute suuna. Jätkame e-riigi koolituste korraldamist välisdelegatsioonidele ja nõustamist partnerriikides, kelle hulka kuuluvad Armeenia, Bosnia-Hertsegoviina, Moldova, Montenegro, Poola, Tuneesia, Ukraina, Venemaa jt riigid. Eesti suunal jätkame avatud valitsemise partnerluse võrgustiku koordineerimist ja soovime kaasa aidata avatud valitsemise põhimõtete levikule kohalikes omavalitsustes.

Välisministeeriumiga koostöös korraldame internetivabaduse koalitsiooni aastakonverentsi “Vaba ja turvaline internet kõigile”, mis toimub 28.–29. aprillil Estonian ICT Week 2014 raames.

Ants Liigus

◀ Häid kodanikke mahub ühele pildile palju. Aasta vabatahtlikud 2013 Pärnu Kontserdimajas toimunud autasustamisel. Leia fotolt president!

21. jaanuaril võõrustas vabaihenduste ühiskontor regionaalminister Siim Kiislerit, kes veetis päeva Heateo Sihtasutuse juhi Maris Ojamuru töövarjana. Loe seekordsest "Pooltevahetusest" lähemalt lk 37.

Liis Treimann / PW/Scanpix Baltic

TOIMUS MÕNDAGI

Kauri Lemberg

Kauri Lemberg

Triine Tamm

▲ 10. detsembril kogunesid KÜSKi koostööpartnerid ja teised huvilised Tallinna Teletorni, et jagada kogemustepäeval mõtteid ja tarkusi projektide läbiviimisest ja vabaihenduste tööst.

▲ Raplamaa Kodanikeühenduste Kärajatel kõneles teiste seas filmimees Artur Talvik.

Eesti kodanikuühiskonna nädalast sai Ühishädal! Novembri lõpul kii-
gati maakondlike arenduskeskuste
eestvedamisel vabaihenduste te-
gemistesse ja tehti tulevikuplaane.

◀ Keila foorumil "Iga väike tegu
loeb" läheneti tõsistele teema-
dele ka mänguliselt.